

# MUSEÍON

INFORMATOR MUZEUM ZIEMI LUBUSKIEJ W ZIELONEJ GÓRZE

NR 40

ISSN 1506-6193

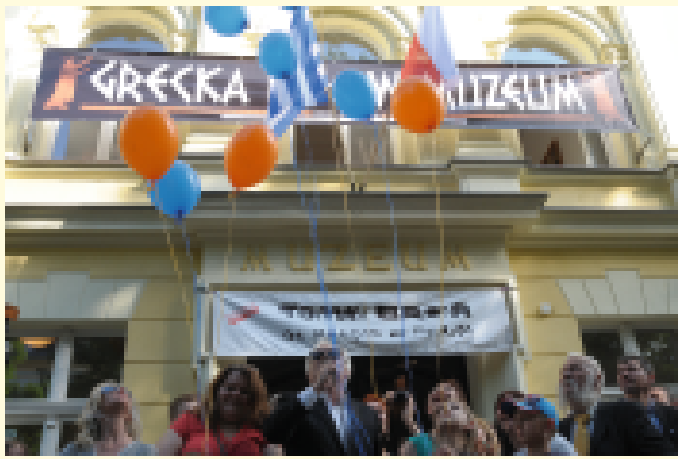
KWIECIEŃ 2017

## W numerze:

- Jan Muszyński (1932-2017)
- L. Kania – Wspomnienie o Janie Muszyńskim – przedruk
- U. Rogowska – Niecodzienny jubileusz
- A. Błażyńska – Grecka Noc w Muzeum
- U. Rogowska – Warsztaty edukacyjno-plastyczne podczas Greckiej Nocy w Muzeum
- L. Kania – *Tomasz Broda – Od Rubęsa do Pikasa*
- M. Gawęda-Szymaniak – *Jolanta Zdralik (1938-2004) – wystawa malarstwa i rysunku*
- L. Dzieżyc – *Wilhelm Blanke (1873-1936)...*
- I. Myszkiewicz – *Kamil Pietruczynek – Komiks i ilustracja*
- A. Błażyńska – *Papcio Chmiel i Jego Podopieczni*
- I. Myszkiewicz – *Adam Sowa – Przenikanie*
- A. Polak, G. Biszczyński – *Dawne zielonogórskie restauracje*
- A. Cincio – *Zielonogórski sekt od nowa*
- G. Wanatko – *Przekazy do zbiorów Działu Historycznego MZL*
- L. Dzieżyc – *Kurkowi obrońcy miast*
- M. Gawęda-Szymaniak – *Zielona Góra – architektura – ludzie – kwiaty w malarstwie Haliny Maszkiewicz*
- A. Maksymowicz – *Wystawa „A dookoła obcy świat”... – pierwsze powojenne lata...*
- L. Dzieżyc – *Nasze wspomnienia. Pamiątki kresowe ze zbiorów Wacława Nycza*
- L. Głuchowska – *Ogrody – wystawa jubileuszowa Instytutu Sztuk Wizualnych w Nowym Zamku w Parku Mużakowskim – przedruk*
- M. Gawęda-Szymaniak – *Wystawa prac Franciszka Starowieyskiego (1930-2009)*
- Z. Zalewska – *Kultura bez barier*
- Z. Zalewska – *Raz, dwa, trzy. Kultura i Ty*
- Z. Zalewska – *Magia świąt Bożego Narodzenia – warsztaty edukacyjno-plastyczne*
- G. Wanatko – *Gra miejska – Świata Bachusa*
- J. Duber – *Zofia Kubiak (1954-2016)*
- E. Maciejewska – *Zielonogórskie Zaduszki...*
- G. Wanatko – *Konferencja pt. 25 lat niepodległości Ukrainy*
- U. Rogowska – *E-usługi w MZL*
- G. Wanatko – *Konferencje dla metodyków*
- I. Korniluk – *Nowe judaica w zbiorach MZL*
- A. Maksymowicz – *Albumy niemieckich fotografii z czasu II wojny światowej – cenny przekaz*
- M. Szymczak – *Sprawozdanie z konferencji: Zielona Góra – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*
- Z. Zalewska – *Sprawozdanie z działalności Muzeum Ziemi Lubuskiej za 2016 rok*
- U. Rogowska – *Z życia Muzeum*



Olga Boznańska  
*Dziewczynka ze słonecznikami (Słonecznik)*, 1891,  
pastel, papier,  
wł. Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze



SOBOTA, 21 MAJA 2016

# GRECKA NOĆ W MUZEUM

ZIEMI LUBUSKIEJ W ZIELONEJ GÓRZE

Patronat Honorowy



Elżbieta Polak  
Marszałek  
Województwa Lubuskiego



Evangelos Tsaoussis  
Ambasador  
Republiki Grecji w Polsce



Janusz Kubicki  
Prezydent  
Miasta Zielona Góra

WSTĘP WOLNY

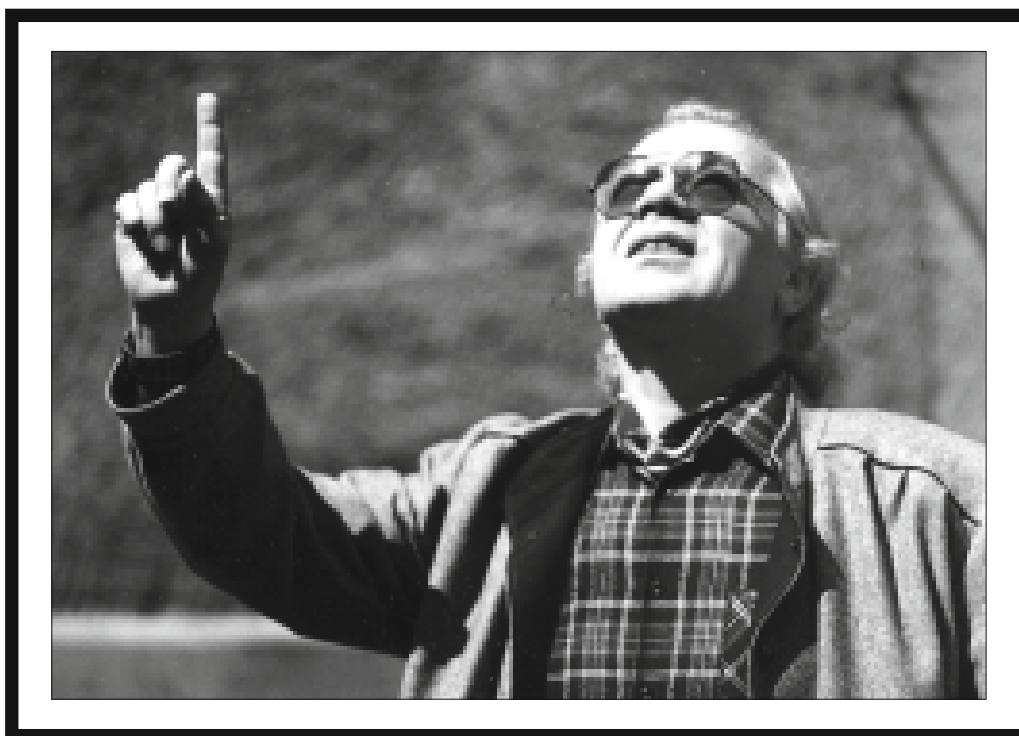
Plakat Greckiej Nocy w Muzeum, projekt: Igor Myszkiewicz



## Jan Muszyński (1932-2017)

Z ogromnym smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci w dniu 11 stycznia 2017 roku dr. Jana Muszyńskiego – dyrektora Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze w latach 1976-1998. Dla wielu zielonogórskich muzealników był on pierwszym dyrektorem, wspaniałym Nauczycielem i jednocześnie wielkim Przyjacielem. Dr Jan Muszyński był człowiekiem niezwykle twórczym i wrażliwym na sztukę, oddanym swojej pracy, zasłużonym dla kultury miasta i regionu. Pożegnaliśmy go 19 stycznia 2017 roku na cmentarzu przy ul. Wrocławskiej w Zielonej Górze. W naszej pamięci pozostanie na zawsze.

Fot. Czesław Łuniewicz



**Jan Muszyński** był najdłużej urzędującym dyrektorem w dotychczasowych dziejach zielonogórskiego Muzeum, funkcję tę sprawował 22 lata. Urodził się 29 kwietnia 1932 roku w Gnieźnie. Ojciec Stanisław był kolejarzem, uczestnikiem Powstania Wielkopolskiego oraz działaczem Armii Krajowej. Mama Agnieszka (z domu Kinal) zajmowała się rodziną, wychowując trójkę dzieci. Po wojnie, w 1945 roku J. Muszyński rozpoczął edukację w Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Gnieźnie, następnie kontynuował naukę w Technikum Handlowo-Gastronomicznym.

Ukończył historię sztuki na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 1956 roku. Tematem pracy magisterskiej, pisanej pod kierunkiem prof. Ksawerego Piwockiego, było renesansowe drzeworytnictwo książkowe. Na podstawie tej rozprawy powstała wydana później książka: *Ze studium nad renesansowym drzeworytem książkowym w Poznaniu w XVI wieku*.

W 1956 roku przyjechał do Zielonej Góry. Początkowo współpracował z rozgłośnią radiową, a od

października podjął pracę jako asystent konserwatora w Urzędzie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przy Wydziale Kultury i Sztuki Wojewódzkiej Rady Narodowej. W 1960 roku objął funkcję Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, którą sprawował do 1962 roku. W czasach niesprzyjających ratowaniu dziedzictwa kulturowego Ziemi Zachodnich miał odwagę przeciwstawić się planowanej rozbiorce 113 zabytkowych budowli, głównie sakralnych. Pośród nich znajdował się m.in. kościół i klasztor pocysterski w Gościkowie, klasztor augustianów i kolegium pojezuickie w Żaganii, fara w Gubinie, kolegiata w Głogowie, kościoły w Żarach, Sulęcinie i Strzelcach Krajeńskich. W latach 1962-1963 wykładał historię filozofii w Studium Nauczycielskim w Zielonej Górze.

Współtworzył środowisko naukowe Zielonej Góry. Od 1964 roku przez 12 lat pełnił obowiązki sekretarza Lubuskiego Towarzystwa Naukowego. Tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie historii uzyskał w czerwcu

1971 roku na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Rozprawa doktorska, której promotorem był profesor Jerzy Topolski, poświęcona była historii Krosna Odrzańskiego. Monografię opublikowało w 1972 roku Wydawnictwo Poznańskie. Książka została wysoko oceniona przez fachowców, zdobyła również uznanie krosnian, czego wyrazem było przyznanie Janowi Muszyńskiemu tytułu honorowego obywatela miasta.

W latach 1975-1977 oraz 1987-1989 był członkiem Komisji Badań Regionalnych Polskiej Akademii Nauk Oddziału w Poznaniu. Z chwilą utworzenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze, przez 18 lat wykładał historię sztuki oraz prowadził seminaria magisterskie dla studentów filologii polskiej, historii i pedagogiki kulturalno-oświatowej. Był promotorem wielu prac magisterskich, których tematyka dotyczyła szeroko rozumianego życia kulturalnego miasta i regionu.

W 1976 roku został mianowany dyrektorem Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Pełniąc to stanowisko przez ponad dwadzieścia lat dokonał zasadniczych zmian struktury instytucji, w wyniku czego niektóre wcześniejsze działy muzealne zostały przekształcone w autonomiczne zielonogórskie placówki: Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Świdnicy, Muzeum Etnograficzne w Ochli, Lubuskie Muzeum Wojskowe w Drzonowie.

W latach 1978-1980 był Członkiem Prezydium Informacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk Oddział w Poznaniu. Przez dwie kadencje (1980-1988) pełnił funkcję radnego Wojewódzkiej Rady Narodowej, a także członka Narodowej Rady Kultury (1986-1992).

Na jego dorobek składa się ponad 200 publikacji, zarówno naukowych opracowań historycznych, dotyczących dziejów regionu, jak i tekstów popularyzujących problematykę plastyki współczesnej w postaci wydawnictw książkowych, artykułów i katalogów wystaw. Jest autorem i współautorem wielu prac naukowych, w tym monografii miast Środkowego Nadodrza. Czynn timer uczestniczył w życiu kulturalnym miasta jako ekspert i znawca sztuki, był niekwestionowanym autorytetem w wielu dziedzinach. Mimo że od roku 1998 przebywał na emeryturze, nadal był człowiekiem aktywnym i kreatywnym. Regularnie publikował swoje teksty w czasopiśmie społeczno-historycznym „Pionierzy”, współpracował z Uniwersytetem Zielonogórskim oraz Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze.

Odnaczony Złotym Medalem *Gloria Artis* (2006), a także Honorową Odznaką „Za zasługi dla Województwa Lubuskiego” (2007). Laureat Lubuskiej Nagrody Kulturalnej „Nadodrza” (1975), Nagrody I Stopnia Ministra Kultury i Sztuki w zakresie muzealnictwa i ochrony dóbr kultury – za szczególne osiągnięcia w rozwoju muzealnictwa i ochrony zabytków województwa zielonogórskiego (1983) oraz honorowej Nagrody „Studiów Zielonogórskich” (2000). Członek Rady Programowej Centrum Sztuki Współczesnej w Warszawie (1984), Honorowy Obywatel Miasta Zielona Góra (1997) i Krosna Odrzańskiego (1972), Honorowy Członek Lubuskiego Towarzystwa Naukowego (2004), Honorowy Członek Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kożuchowskiej (2005).

Tekst na podstawie biogramu opracowanego przez M. Gawędę, L. Kanię, opublikowanego w monografii *Muzeum w Zielonej Górze 1922-2012*, Zielona Góra 2012, s. 203-204.

**Leszek Kania****\*Przedruk:**  wyborcza.pl  
— ZIELONA GÓRA —

## Wspomnienie o Janie Muszyńskim

**Gdyby nie Janek Muszyński, nie byłbym muzealnikiem, tylko jemu to zawdzięczam. Najważniejszy człowiek mojego życia.**

Jan Muszyński przyjechał do Zielonej Góry, kiedy się rodziłem, w 1956 r. A poznaliśmy się w roku 1982. Był styczeń, pierwsze tygodnie stanu wojennego. Ogólnie ponuro. Janek to przeżywał. Opisywał w kronice, jak dzielił karpie dla załogi, a było ich za mało. Urządził losowanie, co uznał za poniżające.

Decyzją władz akurat BWA, gdzie pracowałem, rozwiązano i naszą galerię wchłonęło muzeum. Jak to powiedziano „z całą substancją ludzką”. A w niej m.in. Wiesław Myszkiewicz, Ewelina Felchnerowska. Byłem i ja, młody 25-latek człowiek. Trudno było przewidzieć, co z tego wyniknie. Galeria sztuki współczesnej nie bardzo pasowała do szacownego muzeum. Na szczęście jego szefem był Janek Muszyński. U jego boku przeszedłem

wszystkie szczeble zawodowe. Od skromnego asystenta po kierownika działu, po wicedyrektora, którym mnie sam mianował.

W ogóle miał sentyment do ludzi, u których widział iskrę talentu. Jeżeli ją zauważył, starał się podsycać. Z apteki do muzeum wyciągnął Czesława Łuniewicza, potem z niebytu grafika Stanisława Parę. Gdy utalentowany malarz Zbigniew Szymoniak był studentem, Janek już kupował jego obrazy. Nie czekał, aż okrzepnie i ktoś go wcześniej zauważy.

Miałem szczęście, że się pojawił. Pierwsza rozmowa przypominała szkolny egzamin. Badał i to nie kurtuazyjnie, co ja wiem z historii sztuki. Zwracał się „Leszeczku”. Ja mu „szefie”. Po kilku latach przeszliśmy na „ty”. W muzeum przy al. Niepodległości w każdym miejscu widzę Jego ślady. Nie ma Go już, a jest obecny wszędzie – w gabinecie, w którym teraz urzęduję, w Sali Witrażowej, którą stworzył od podstaw. Czujemy Jego obecność.



Muzeum w Zielonej Górze. Młody Leszek Kania i Jan Muszyński na wystawie „W hołdzie Henrykowi Stażewskiemu”

Janek początkowo nie widział mnie w dziale sztuki współczesnej. Chciał umieścić w oświatowym, żebym krzewił kulturę plastyczną, ale w końcu się ugiął. Ostatecznie wylądowałem tam, gdzie chciałem, obok Armanda Felchnerowskiego, Anny Ciosk i Miry Szczegóły.

Janek choć wykładał historię sztuki na WSP, był bardziej typem gawędziarza i wychowawcy. Stronił od naukowej nowomowy. Dużo było w tym pasji, publicystyki, anegdoty. Może dlatego studenci lubili jego wykłady. Przychodzili na nie także historycy, poloniści, kaowcy. Potrafił dotrzeć do wszystkich. Bywałem na tych wykładach, ale chyba mnie specjalnie nie pamiętał.

### Sztuka i życiorys w toalecie

Czasy były ponure, ale praca stała się przyjemnością. Zdecydował, że wyrzuci z muzeum filcowe kapcie, nieodłączny atrybut muzealnych placówek w PRL. Nie chciał widzieć u siebie ludzi w kapciach. – Bo jesteśmy w świątyni, twórcy są kapłanami, a dyrektor i jego współpracownicy ministrantami – mawiał. Przekonywał, że nie interesuje go życie „na przeczekanie”. Mógł sobie trwać i w nic się specjalnie nie angażować, a on wymyślił galerie autorskie. Coś oryginalnego w skali kraju. Takich galerii w ogóle nie było. Wybrał sobie artystów i zaczął z nimi

współpracować. Oni, jak Kajetan Sosnowski, Jan Berdyszak, Andrzej Gieraga czy zielonogórzanin Józef Burlewicz, dali się przekonać i nagle staliśmy się potentatami, jeśli idzie o zbiory wybranych twórców. Do szczególnych postaci należał Marian Kruczek, jego ukochany artysta. Janek odwiedzał go w Krakowie w jego pracowni w Kramach Dominikańskich. Kruczek budował swoje prace z odpadków. Muszyński dodawał, że z socjalistycznych. Kruczek zaczął przyjeżdżać do Zielonej Góry w drugiej połowie lat 70. Mieszkał w chacie w skansenie w Ochli, odwiedzał złomowiska i pchle targi. Dlatego znaczna część jego prac powstała z miejscowych złomowisk. Janek zaaranżował mu miejsce w muzeum. Dziwaczne, bo to była przestrzeń po toalecie. Po prostu, jak tłumaczył, zaanektował kibel do celów artystycznych. Obiekty umieścił na rurach kanalizacyjnych. Miejsce stało się głośne w kraju. Kruczek zmarł przedwcześnie w 1983 r. Kraków, gdzie mieszkał, tworzył i wykładał na uczelni, zazdrościł nam, że kilkaset kilometrów dalej, w Zielonej Górze mamy coś tak niepowtarzalnego.

Ludzie przychodzą i od ponad 30 lat oglądają galerię Kruczka. Ona jest poza czasem. Obiecuję sobie, że nigdy jej nie ruszę, niczego nie zmienię.



Fot. z archiwum MZL

Janek na wystawie myśliwskiej w MZL.  
Lata 80.

Janek pozostawił po sobie jeszcze jedną toaletę. Chyba najślynniejszą. Galeria-toaleta powstała już po 1989 r. Odreagował w niej z wielką radością upadek socjalizmu. W Zielonej Górze funkcjonowało coś takiego jak ruski rynek. Chodził tam namiętnie i kupował wszelkie pamiątki po NRD i ZSRR. Lenin jako dzieciątko, Lenin dorosły, do tego odznaki, chorągiewki. Robił z nich obiekty, wykorzystując pudełka po czekoladkach. Plastikowe wyłoczeki wypełniał gadżetami z bratnich krajów. A toaletę wytapetował donosami, jakie na niego pisano do komitetu wojewódzkiego. Jakimś cudem je zdobył, skserował i okleił ściany. Pisali, że jest pijakiem, łajdakiem, uderza w ustrój. Mówił, że wie, kto pisał najwięcej, ale nie ujawnił nigdy.

#### Poczet królów z niasiadówki

Rocznik 1932, urodzony w Gnieźnie. Ojciec kolejarz, powstaniec wielkopolski i AK-owiec. Mama prowadziła dom. Janek jako student UAM grał w kabarecie Żółtodziób, urodzony parodysta. Powtarzał, że jest Wielkopolaninem z urodzenia, poznaniakiem z wykształcenia i Prusakiem z charakteru. Liczyła się lojalność, praca, dyscyplina. Dziwne, bo miał wielką słabość do artystycznego trybu życia. Godził to w sobie tylko znany sposób.

Do Zielonej Góry przyjechał w 1956 r., zaraz po studiach w Poznaniu i zaraz po rozruchach czerwcowych. W mieście działał już Klem Felchnerowski, był pierwszym prawdziwym wojewódzkim konserwatorem zabytków. Janek tam trafił i za chwilę ściągnął swojego najlepszego kumpla ze studiów Stasia Kowalskiego. Ci trzej panowie, w zasadzie rówieśnicy, od zera zbudowali instytucję konserwatorską na „dzikim zachodzie”. Przyjechali jak stali, młodzi, wykształceni, liczący na życiową przygodę. Zostali na dziesięciolecia.

Muszyński był typem dyrektora muzeum, który dziś nie mógłby tak funkcjonować. Żeby powiększyć kolekcję o cenne eksponaty, trzeba było nieraz sprawy opierać o bufet. Janek świetnie rozumiał, jak działa PRL-owski system mecenatu państwa. Potrafił zaskarbić sympatie towarzyszy z komitetu, wojewódzkiej rady narodowej i urzędników z Ministerstwa Kultury.

Czasy socjalizmu obfitowały w długie narady, w których musiał brać udział. Te nudne niasiadówki Janek ożywił w ten sposób, że rysował karykatury i satyrę i puszczał w obieg, co nieraz kończyło się wybuchami śmiechu. Stworzył satyryczny poczet królów Polski. Jego przyjaciel Stasiu utrzymuje, że ocalał tylko jeden obrazek, Mieszka Starego, ale z powodów cenzuralnych i obyczajowych nie mógłby się on ukazać.



Fot. Marek Woźniak

Jan Muszyński, 1990 r.

### „Wziąć towarzysza na cienki drucik”

Umiał się dogadywać z notablami, kochali go. Poruszam się w mętnej wodzie – powtarzał. Umiał to robić i chyba sprawiało mu to przyjemność.

Wykorzystywał ich i brał „na cienki drucik”, a oni się nabierali. Określenie z drucikiem wziął od prof. Jana Wąsickiego, szefa Lubuskiego Towarzystwa Naukowego. Muszyński był u niego sekretarzem i czasem próbował profesora wziąć „pod włos”, coś załatwić, pchnąć. Potem Wąsickiego parodiował: „Panie Jasiu, panie Jasiu, niech mnie pan nie bierze na cienki drucik...”.

Ten drucik działał jak słynny zaczarowany ołówek. Nawet nie wiemy, ile mu zawdzięczamy. To, że wielka fara w Gubinie stoi jeszcze, klasztor w Paradyżu również stoi, z rynku w Bytomiu Odrzańskim zrobiono peretkę – to w dużej mierze zasługa konserwatorskiego trio Janka Muszyńskiego, Klema Felchnerowskiego i Stasia Kowalskiego. To ich dzieło.

Do historii przejdzie anegdota, którą Janek opowiedział kiedyś dziennikarzom „Wyborczej”. Szło o odbudowę zamku piastowskiego w Krośnie Odrzańskim. Janek przygotowywał projekt do władz województwa. Od ministra kultury wydedził sam z pięć milionów. Miał to na papierze. I od szefa komisji finansów wojewódzkiej rady narodowej usłyszał: – Mówienie o tym, że tu coś było przed Chrobrym, to jest pieprzenie bez sensu. Tu były bagna i puszcze.

Janek mówił, że ten urzędnik to była dziwna persona. Do 1956 r., przysięgał, mówił do niego tylko po rosyjsku „Szczto u was, job waszu mat”.

Dalej to tak szło:

Przewodniczący: – Zaraz, zamek w Krośnie mówicie? Te ruiny?

Muszyński: – To zamek związany z polityką repolonizacji Henryka Brodatego, który 105 miast założył.

Przewodniczący: – Towarzyszu, dajcie spokój. Nie mówcie nam o jakimś Brodatym, tylko powiedzcie, co z tym zamkiem.

– Więć w czasach Bolesława Chrobrego zamku jeszcze nie było, bo był gród. Jak gród stracił na znaczeniu, to władza przeniosła się do zamku.

– Aaa, to znaczy, że w czasach Bolesława Chrobrego było tam błoto i woda.

– Nie, tam był gród obronny.

– A skąd to wiecie?

– Mówi na ten temat biskup merseburski Thietmar.

– Co? Biskup, jaki?

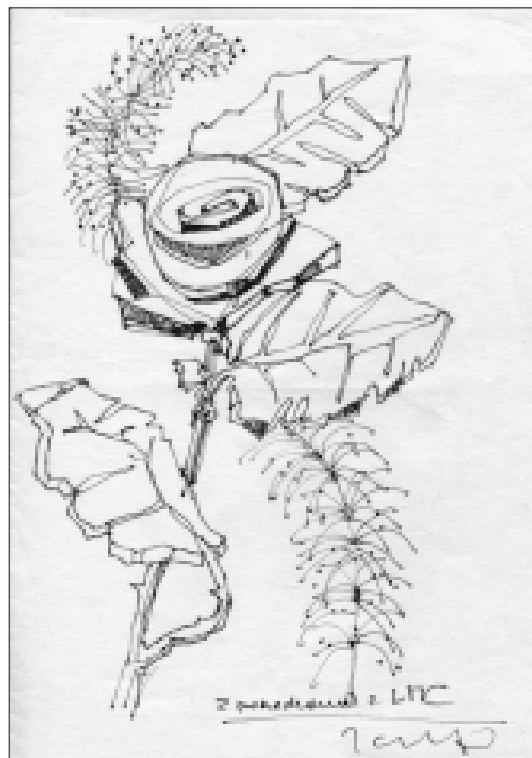
– Biskup merseburski Thietmar.

– Co? Niemiec? No, towarzyszu, a co on tam mówi? Janek zacytował kronikę Thietmara po łacinie.

– Won! Za drzwi! Co nam będziecie ministranturę zasuwac! – wydarł się przewodniczący komisji.

Janek się z tego śmiał, ale tak naprawdę bolało go, jak państwo może obchodzić się z kulturą, sztuką, zabytkami. Będzie mi go zawsze brakowało.

\*Powyższy tekst pod tytułem *Janek brał na cienki drucik* ukazał się 27 stycznia 2017 r. w „Gazecie Wyborczej”, Magazyn Lubuski – Akademia Opowieści, s. 4-5.



Rysunki konferencyjne Jana Muszyńskiego przekazane przez Jana Szachowicza

Urszula Rogowska

## Niecodzienny jubileusz

W zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej znajduje się kolekcja malarstwa wielu najwybitniejszych polskich artystów. Jednym z najcenniejszych dzieł jest wykonany w technice pasteli portret *Dziewczynka ze słonecznikami* Olgi Boznańskiej, który został zakupiony w 1958 roku. Obraz ten, przedstawiający dziewczynkę w czerwonej sukience trzymającą kwiaty słonecznika, powstał w 1891 roku podczas pobytu malarki w Monachium. Jest jednym z pierwszych, który zapoczątkował serię namalowanych przez nią portretów dziecięcych. Żyjąc w latach 1865-1940 Olga Boznańska zaliczana jest do najwybitniejszych artystek europejskich. Urodziła się w Krakowie, ale większość swojego życia spędziła za granicą – w Monachium oraz w Paryżu, gdzie osiadła na stałe i zmarła.

Jubileusz 125. rocznicy powstania obrazu, który odbył się w zielonogórskim Muzeum 1 czerwca 2016 roku w ramach cyklu *Arcydzieła polskiego malarstwa*, stał się okazją do szerszego zaprezentowania twórczości tej wybitnej malarki. Pomysł tych niecodziennych „urodzin” powstał w 2015 roku i ujęty został w programie działalności naszej instytucji przedstawionym przez Leszka Kanię podczas konkursu na stanowisko dyrektora MZL.

Pierwszym etapem przygotowań do uroczystości był ogłoszony w kwietniu 2016 roku casting na sobowtóra dziewczynki sportretowanej przez artystkę. Muzeum Ziemi Lubuskiej poszukiwało nastolatki między 10. a 12. rokiem życia, o jasnych włosach, której twarz oraz sylwetka przypominają wizerunek młodej osoby sportretowanej przez Olę Boznańską na obrazie *Dziewczynka ze słonecznikami*. Wydrukowany z tej okazji plakat „Poszukujemy sobowtóra” ze zdjęciem oryginału rozestany został do szkół na terenie naszego miasta. Informacja o wydarzeniu znalazła się także na muzealnej stronie internetowej, na portalu społecznościowym facebook, a także w lokalnych i ogólnopolskich mediach, m.in. dwukrotnie w Programie 1 TVP w serwisie informacyjnym Teleexpress oraz w programie Dzień Dobry TVN, gdzie wyemitowano reportaż z jednego dnia castingu.

Zainteresowanie wydarzeniem było ogromne. Na nasz apel odpowiedziało aż 28 dziewcząt z Zielonej Góry i okolic, a także z innych miast w Polsce, m.in. z Krakowa, Warszawy, Swarzędza i Zgorzelca. W czwartek 21 kwietnia 2016 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbył się pierwszy z trzech castingów. W Sali Witrażowej zorganizowano profesjonalne atelier, ze specjalną imitującą

tło z obrazu ścianką w szarym kolorze, na tle której fotografowane były małe modelki. Ubierały one czerwoną aksamitną sukienkę, uszytą specjalnie na tę okazję przez panią kostiumolog z Lubuskiego Teatru na wzór oryginalnej, przedstawionej na portrecie. Do sesji fotograficznej przygotowywane były przez wizażystkę, w którą wcieliła się nasza muzealna koleżanka. Zarówno samym kandydatkom, obecnym na castingu ich rodzicom i dziadkom, a także nam muzealnikom towarzyszyły wielkie emocje związane z tym niecodziennym wydarzeniem. Kolejne sesje odbyły się w dwóch następnych dniach. Każda z uczestniczek otrzymała pamiątkowy dyplom, reprodukcję obrazu Olgi Boznańskiej, muzealne wydawnictwa oraz inne związane z naszą instytucją pamiątki.

Pod koniec kwietnia komisja składająca się z pracowników Muzeum pod przewodnictwem pomysłodawcy wydarzenia – dyrektora Leszka Kani, na podstawie wykonanych fotografii i rozmów z kandydatkami wybrała aż trzy dziewczęta najbardziej przypominające bohaterkę obrazu: Wiktorię Bargiel z Krakowa, Nadię Hardel z Zielonej Góry i Kalinę Czechowską z Zielonej Góry.

W czasie uroczystości jubileuszowej obok *Dziewczynki ze słonecznikami* zaprezentowane zostały także dwa



Sesja fotograficzna w muzealnym atelier





Laureatki castingu. Od lewej: Wiktoria Bargieł, Nadia Hardel, Kalina Czechowska



Prezentacja obrazów Olgi Boznańskiej



Urszula Kozakowska-Zaucha podczas wykładu

inne obrazy Olgi Boznańskiej: *Portret matki artystki* ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz *Mnich przy winie* ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. Prace te eksponowane były na wystawach monograficznych ukazujących dorobek tej artystki w Muzeum Narodowym w Krakowie i w Muzeum Narodowym w Warszawie w 2014 i 2015 roku. W zielonogórskim wydarzeniu wzięła udział współkuratorka tych prezentacji Urszula Kozakowska-Zaucha z Muzeum Narodowego w Krakowie, która w swoim wykładzie zatytułowanym *Olga Boznańska – wielka, bardzo wielka artystka* przedstawiła życie i twórczość tej wybitnej polskiej malarki.

Kulminacją wieczoru było pojawienie się wśród publiczności trzech laureatek ogłoszonego przez Muzeum konkursu. Ich obecność została ciekawie zainscenizowana przez dyrektora Lubuskiego Teatru Roberta Czechowskiego, który włączył się w prace przy realizacji spotkania i podczas prób udzielał młodym aktorkom cennych wskazówek, pozwalających im doskonale wczuć się w rolę bohaterki z obrazu. Jedną z wyróżnionych dziewcząt – Wiktoria Bargieł zaprezentowała także swoje umiejętności artystyczne wykonując na fortepianie kilka utworów muzycznych. Zwycięzczynie otrzymały obrazy z wydrukowanymi na płótnie swoimi podobiznami w stylizacji *Dziewczynki ze słonecznikami*.

Pozostałe uczestniczki castingu zostały zaprezentowane na specjalnej wystawie fotograficznej towarzyszącej całemu wydarzeniu, eksponowanej w Sali Witrażowej Muzeum.

Alicja Błażyńska

## Grecka Noc w Muzeum



Któż z nas nie marzył, by pojechać do Grecji, zmierzyć się ze swoimi wyobrażeniami o tym kraju. Zanurzyć się w turkusowej toni i ulec słodkiemu lenistwu na białych, kamienistych plażach. Nade wszystko jednak wejść na wzgórze Akropol i choćby spojrzeniem dotknąć pobielających już dziś bloków starożytnych świątyń. Tego magicznego miejsca, gdzie kumulowało się życie duchowe mieszkańców Aten, miasta-państwa, które ukształtowało naszą cywilizację, kulturę, prawo, filozofię, a przede wszystkim sztukę. Dziś, gdy odległość tysiąca kilometrów pokonuje się w dwie godziny, licznym Polakom udało się spełnić te marzenia, ale jest wśród nas wielu (w tym i ja), którym jeszcze nie było dane odwiedzić Hellady. Dlatego też z radością przyjąłem wiadomość, że ton kolejnej Nocy w Muzeum będzie wyznaczała kultura tego kraju, która szczególnie bliska jest Polakom, nie tylko z uwagi na przeszłość tę bardzo odległą. Tuż po II wojnie światowej ponad 13 tys. mieszkańców Grecji znalazło na ziemiach polskich schronienie uciekając przed wojną domową. Wielu z nich stosunkowo szybko włączyło się w nurt naszego życia społecznego i wzbogaciło je.

Dziewiątą już Noc w Muzeum zainaugurował teatr Terminus a Quo spektaklem *Nie udawaj Greka*, który odbył się przed siedzibą Muzeum. Artyści nowosolskiego zespołu, od lat współpracujący przy realizacji majowych Nocy, wprowadzili widzów w świat antyku tworząc przedstawienie, w którym przewijały się postaci fikcyjne

i historyczne. Miłośnicy mitów mogli w nim odnaleźć gromowładnego Zeusa w czerwonej szacie, dzierżącego w dłoniach piorun, Syzyfa mocującego się z wielkim głazem czy Prometeusza przypiętego łańcuchami do skały. Pojawił się także Archimedes wyskakujący z wanny i rozbryzgujący ku uciechu najmłodszych strumienie wody, wykrzykując przy tym wielokrotnie sławne *Eureka*. Happening jak zawsze miał liczną i chętnie uczestniczącą w działaniach artystycznych publiczność, która na zakończenie odtańczyła z aktorami słynną „zorbę”.



Spektakl „Nie udawaj Greka” w wykonaniu artystów Teatru Terminus a Quo

## GRECKA NOC W MUZEUM ZIEMI LUBUSKIEJ



*Spektakl „Nie udawaj Greka” w wykonaniu artystów Teatru Terminus a Quo*

Po zakończeniu spektaklu dyrektor Leszek Kania powitał przybyłych gości, dokonał oficjalnego otwarcia imprezy i wspólnie z najmłodszymi uczestnikami spotkania wypuścił w niebo kilkanaście balonów w niebieskich i pomarańczowych barwach. Dopiero wówczas drzwi Muzeum zostały otwarte, a każda osoba przekraczająca jego progi była dekorowana znaczkiem z logotypem wydarzenia. Dzieci jak każdego roku pędziły na piętro, gdzie w Sali Belkowej rozpoczynały się już warsztaty edukacyjno-plastyczne pod kierunkiem Krystyny Betiuk. Tym razem znakomita pedagog przygotowała nie lada

gratkę dla chcących ujawnić swoje talenty artystyczne, a mianowicie zdobienie naczyń ceramicznych. Zanim jednak przystąpiono do malowania uczestnicy spotkania zostali wprowadzeni w świat starożytnej kultury, by móc zdobić naczynia zgodnie z kanonami malarstwa czerwono- i czarnofigurowego. Sala wypełniona była po brzegi, a chętni, którzy nie znaleźli dla siebie miejsca, czekali z niecierpliwością na kolejne tury warsztatów.



*Uroczyste otwarcie Greckiej Nocy przez dyrektora Muzeum Leszka Kanię*

Tymczasem na parterze w Sali Witrażowej miłośnicy muzyki mieli okazję uczestniczyć w koncercie piosenki greckiej, podczas którego wystąpił Yannis Bouras (muzyk i wokalista, niegdyś członek zespołów Eleni i Prometheus oraz twórca takich formacji jak Orfeusz i Mythos) wraz ze swoją grupą. Gorące rytmy tak porwały słuchaczy, że nie obyło się bez wspólnego śpiewania. W programie również zaplanowano pokaz i wykonanie wraz z publicznością tańca sirtaki, co wcale nie było łatwe ze względu na wypełniający salę tłum. Mimo to Yannis Bouras przechadzał się z gitarą wśród śpiewających i tańczących potęgując nastrój wyśmienitej zabawy.

Nie przebrzmiały jeszcze ostatnie dźwięki koncertu, a już w innej części Muzeum rozpoczął się quiz pod intrygująco brzmiącym tytułem *Grexit*. Podzielona na grupy publiczność – z zasady byli to rodzice wraz ze swoimi pociechami – odpowiadała na pytania sprawdzające wiedzę historyczną, polityczną, społeczną i kulturalną na temat Grecji. Te z kolei zostały tak przygotowane, by nie sprawiać większych kłopotów i jednocześnie dać satysfakcję osobom biorącym udział w zabawie. Tym bardziej, że czekały bardzo atrakcyjne nagrody, a wśród nich m.in. kilka darmowych zaproszeń na obiad do Greckiej Tawerny Akropol w Zielonej Górze. Było więc o co walczyć.

Równoległe do quizu miało miejsce inne wydarzenie. W klimatycznych salach prezentujących tradycje winiarskie naszego miasta i regionu odbyło się spotkanie z Iliasem Wrazasem, znanym popularyzatorem muzyki i kultury greckiej, a jednocześnie poetą i filozofem wykładającym na Uniwersytecie Wrocławskim. Skupiony wewnętrznie – i swoją *fizis* przypominający raczej mnicha niż witalnego Zorbę – artysta przygotował wykład

pt. *Dyskomfort (nowo)Greków*. Podjął w nim próbę odpowiedzi na pytanie, z jakim mieszkańcy tego kraju spotykają się bardzo często – kim może być nowożytny Grek wobec idealnego Greka starożytności? Ilias Wrazas, sam będąc potomkiem greckich emigrantów politycznych, snuł więc nieprostą refleksję nad ciężącym porównywaniem obecnych, żywych Greków z ich idealnymi przodkami. W trakcie wykładu pojawiły się pytania z sali, na które artysta odpowiadał. Pod koniec zgromadzona publiczność miała też okazję wysłuchać kilku pięknych interpretacji piosenek wykonanych przez I. Wrazasa akompaniującego sobie na gitarze.



Prof. Ilias Wrazas podczas spotkania

W holu muzealnym zwiedzający mogli tymczasem uczestniczyć w kolejnych atrakcjach. Jedną z nich był występ zespołu Omal, dipat, tik, wywodzącego swoją nazwę z języka Greków pontyjskich, których piękną i tragiczną historię przedstawił dyrektor Leszek Kania. Artyści wykonali zestaw tańców sami sobie akompaniując śpiewem, następnie zaprezentowali godło Pontów, widniejące na ich koszulkach, ale również i na fladze, którą z dumą rozpostarli przed widzami. Wystąpili: Karina Trapezanidou, Sofia Kandilaptis, Kostas Kundelis oraz Michalis Chrisoulidis. Ostatni z wymienionych tancerzy (również potomek emigrantów politycznych) okazał się także współautorem znakomitej wystawy podziwianej przez uczestników Nocy na I piętrze. Na ekspozycję zatytułowaną *Ty i ja to dwa cienie/jednak tylko twój/moich marzeń spełnieniem* złożyły się prace Joanny i Michała Hrisulidisa zainspirowane lirykami Wojciecha Śmigielskiego.

Nie była to jedyna wystawa twórców greckich w Muzeum. Miłośnicy malarstwa zachwycali się także pracami Telemacha Pilitsidisa, artysty glogowskiego mocno związanego z zielonogórskim środowiskiem plastycznym.

Na parterze można było zapoznać się z ekspozycją będącą wynikiem pasji kolekcjonerskiej dr. Mieczysława Wojeckiego – miłośnika Grecji, uznanego specjalisty od mniejszości greckiej w Polsce. Sam pan Mieczysław, geograf, popularny wśród zielonogórczan regionalista był także prelegentem wykładu pt. *Grecy na Ziemi Lubuskiej*, podczas którego żywo i barwnie przedstawił przyczyny

emigracji i losy ludzi, którzy pod koniec lat 40. ubiegłego wieku zmuszeni zostali do opuszczenia swojego kraju.

Organizatorzy przygotowali jeszcze dwie interesujące prelekcje. Pierwszą z nich pt. *Znani poza riwierą, czyli Grecy wśród nas* wygłosił dr Sylwester Woźniak, który przedstawił sylwetki współczesnych wybitnych postaci tworzących kulturę grecką. Barwnym opowieściom przybliżającym osobowości takie jak: Maria Callas, Paulos Raptis, Nikos Chadzinikolau, Eleni czy zespół Osjan, towarzyszyły ciekawe zdjęcia ilustrujące ważne fakty z ich życia oraz dźwięki znanych nam wszystkim arii operowych czy popularnych piosenek, gdy omawiane były sylwetki muzyków.



Występ zespołu Omal, dipat, tik



Dr Mieczysław Wojecki podczas wykładu

Dużym zainteresowaniem publiczności cieszyła się także prezentacja przygotowana przez Jarosława Wnorowskiego pt. *Kreta – gdzie wszystko zamienia się w złoto*. Ten wytrawny przewodnik i pilot wycieczek turystycznych ze swadą opowiadał o swoich peregrinacjach po Iraklionie, Spinalondze, Chanii czy pałacu w Knossos. Nie zabrakło w jego opowieściach relacji z miejsc z życia codziennego – targu rybnego, sklepu z wyśmienitymi serami, zakładów rzemieślniczych czy urokliwych portów z rybakami na swoich kutrach. Zdradził też ciekawe obyczaje ludzi mieszkających na tej największej z wysp greckich. A wszystko zilustrowane zostało niebanalnymi slajdami, które zapewne wielu widzów uczestniczących w spotkaniu zachęciły do odwiedzenia Krety.



Wykład dr. Arkadiusza Cincio o winach greckich

Godziny wieczorne Greckiej Nocy obfitowały w spotkania, które bliższe były przyjemnościom ciała niż ducha. W piwnicach Muzeum Wina odbyła się prelekcja poświęcona *nomen omen...* winom, które przecież towarzyszą Grekom przez całą ich historię. Te zacne trunki obecne niegdyś i dziś przy każdym niemal posiłku, podawane w domach i tawernach, służące także celom liturgicznym, stanowią nadal istotny element dochodu rolników, producentów i kupców. Integralną częścią wykładu była też degustacja wyśmienitych win, na którą wielu uczestników specjalnie czekało. Nie mniejszym zainteresowaniem cieszyły się prawdziwe delicje przygotowane przez uczniów Zespołu Szkół i Placówek Kształcenia Zawodowego w Zielonej Górze, przyrządzone pod okiem Artura Szcześniaka. Aż trzykrotnie stoły wypełniały się smakowitymi potrawami, które za każdym razem zniknęły w okamgnieniu. Ale trudno się dziwić, bo bajecznie słodka baklava, pikantne souvlaki czy ziołowe klopsiki zwane po grecku keftedes wręcz rozplływały się w ustach.



Pokaz fryzur greckich

Podopieczni tej samej szkoły, ale z kierunku fryzjerskiego postanowili ubarwić muzealną Noc pokazem dawnych fryzur greckich. Przy dwóch stanowiskach

ustawionych w holu młodzi styliści czesali włosy swoich koleżanek na podobieństwo koafiur, jakie dziś podziwiać można tylko na wazach czy rzeźbach antycznych. Dzięki ich pasji i prawdziwemu już mistrzostwu młode dziewczyny stawały się na chwilę korami, kariatydami z Erechtejonu czy „Paryżankami” z fresku w Knossos. Także widzowie poddali się zabiegom fryzjerów i po paru kwadransach pojawiło się w muzealnych przestrzeniach jeszcze kilka osób z przemysłnymi splotami włosów.

Goście zwiedzający Muzeum mogli tego dnia bez ograniczenia czasowego i finansowego zwiedzać wszystkie ekspozycje MZL, czyli to, co stanowi dumę muzealników. Jednak specjalnie z okazji tej szczególnej Nocy udostępniona została także jeszcze jedna forma jego działalności – nie zawsze dostrzegana i doceniana przez osoby z zewnątrz. W Sali Zegarowej znalazła swoje miejsce... *Biblioteka (prawie) Aleksandryjska*. Prawie, bo woluminy w niej zgromadzone to wydawnictwa przygotowane i opracowane przez pracowników MZL, a opublikowane niekiedy kosztem wielu wyrzeczeń tej instytucji. I choć nie był to może najślynniejszy księgozbiór nowożytnego świata, to intrygował wielu miłośników książek, historii i sztuki.

Zwieńczeniem Nocy w Muzeum była kolejna odsłona cyklu *Jazzujące Muzeum* z udziałem wybitnych greckich artystów mieszkających w Polsce. Przed zielonogórką publicznością wystąpił Jorgos Skolias (wokół) i jego syn Antonis (gitara) z koncertem pt. *Grecka w pieśniach*. Niezwykły i klimatyczny występ duetu Kolos, którego artyści w swej twórczości nieustannie poszukują indywidualnej formuły na przedstawienie starodawnych technik wokalnych, głęboko poruszył miłośników muzyki.



Jorgos i Antonis Skolias podczas koncertu w Muzeum

Dziewiąta Noc w Muzeum została objęta honorowymi patronatami: Ambasadora Republiki Grecji w Polsce – Evangelosa Tsaousissa oraz Marszałek Województwa Lubuskiego – Elżbiety Polak i Prezydenta Miasta Zielona Góra – Janusza Kubickiego. Przy jej organizacji, jak zawsze, pomagali niezawodni słuchacze Zielonogórkę Uniwersytetu Trzeciego Wieku, których *en block* Muzeum powinno wyróżnić tytułami Honorowych Kustoszy.

Urszula Rogowska

## Warsztaty edukacyjno-plastyczne podczas Greckiej Nocy w Muzeum

Starożytni Grecy wspaniali swą historię na wazach spisałi... a my napiszemy swoją to tytuł warsztatów edukacyjno-plastycznych zorganizowanych w Muzeum Ziemi Lubuskiej w 2016 roku podczas Greckiej Nocy. Już po raz kolejny mieszkańcy naszego miasta, zarówno najmłodszy, jak i dorośli mieli okazję uczestniczyć w nawiązujących do tematu kolejnej Nocy Muzealnej warsztatach pod kierunkiem Krystyny Betiuk, artysty plastyka i pedagoga.



Krystyna Betiuk podczas warsztatów

W poprzednich latach poświęcone one były sztuce i kulturze włoskiej, rosyjskiej, niemieckiej, francuskiej, cygańskiej i amerykańskiej. Tym razem temat warsztatów nawiązywał do sztuki i kultury starożytnej Grecji,



a w zasadzie do malarstwa wykonywanego na greckich naczyniach ceramicznych, które odznaczały się pięknymi i różnorodnymi kształtami i bogatą czarno- lub czerwonofigurową dekoracją malarską.

W malarstwie czarnofiguralnym przedstawiane były czarne postacie i sceny na czerwonym tle, a w czerwonofigurowym odwrotnie – czerwone na czarnym tle. Przy wykorzystaniu tych technik powstały największe i najpiękniejsze dzieła malarstwa wazowego. Prawie wszystkie wazy greckie były naczyniami użytkowymi. Wykorzystywano je do różnych celów, zarówno w gospodarstwie domowym, jak również w obzędach religijnych. W zależności od przeznaczenia miały różne kształty i zdobnictwo. Między innymi dzięki ceramice i przedstawionym na niej scenach możemy dzisiaj poznawać obyczaje starożytnych Greków oraz ich życie codzienne.

Uczestnicy warsztatów w zielonogórskim Muzeum, którzy na chwilę przenieśli się w świat starożytnej Grecji, malowali farbami w kolorze terakoty i w kolorze czarnym na biskwitowych, kremowych naczyniach ceramicznych swoje własne historie i rozmaite wzory, podobnie jak to robili Grecy. Naczynia te o różnych kształtach i wielkościach zostały zakupione specjalnie na tę okoliczność w Zakładach Ceramicznych w Bolesławcu. Wśród nich były kubki, mleczniki, dzbanki, małe dzbanuszki, talerze, półmiski, miseczki, cukiernice. Choć nie były to słynne amfory czy wazy greckie, w rękach uczestników warsztatów przeistaczały się w pięknie zdobione naczynia. Znalazły się na nich motywy roślinne, kwiatowe, geometryczne, sylwetki zwierząt oraz inne wzory. Jak co roku w warsztatach tłumnie uczestniczyły całe rodziny.



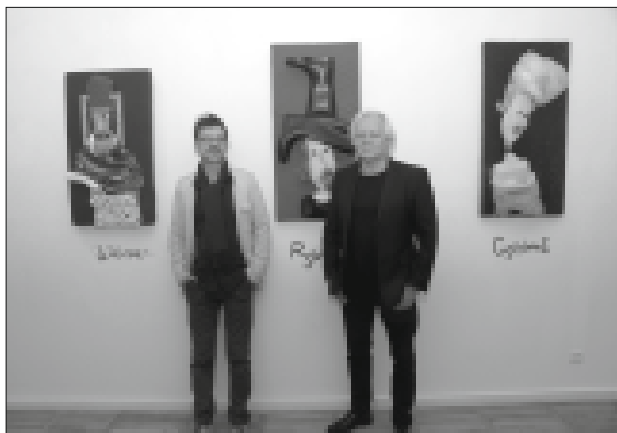
Uczestnicy warsztatów w czasie pracy

## Leszek Kania

## TOMASZ BRODA - Od Rubensa do Pikasa

„Świat arcydzieł żąda - kto widział ten trąba!”

Tomasz Broda



Tomasz Broda i Leszek Kania na wystawie w MZL

Jeszcze nigdy w zielonogórskim Muzeum nie było wystawy skupiającej tyle arcydzieł wybitnych malarzy trwale zapisanych w historii sztuki. A to za sprawą Tomasza Brody, który zgodnie z zasadą „zrób to sam” wszystkie prezentowane obrazy osobiście wykonał. Nie używając farb ani pędzli. Artysta od kilku lat tworzy trójwymiarowe prace nawiązujące do słynnych malarskich przedstawień. Wykorzystuje banalne przedmioty codziennego użytku: gąbki, grzebień, ściereczki, agrafki, szpilki, plastikowe widelce i siatki, gumowe obuwie typu crocs, a nawet starą karimatę. Poetyka jego prac nawiązuje do kompozycji Giuseppe Arcimboldo – włoskiego malarza okresu manieryzmu, który w XVI wieku tworzył wizerunki składające się z owoców i warzyw ułożonych w obraz twarzy. Tym sposobem Broda rekonstruuje dzieła będące w kolekcjach najważniejszych muzeów i galerii – Luwru, Prado, National Gallery, Ufizzi, Ermitażu, Zwingeru. Obrazy te funkcjonują w świadomości miłośników sztuki, spopularyzowane w niezliczonych ilościach reprodukcji, ale żadna, nawet najlepsza fotografia nie zastąpi kontaktu z oryginałem. Wrocławski twórca wyszedł więc naprzeciw społecznym oczekiwaniom artystycznych wydarzeń w Polsce. Zorganizował wyjątkowy pokaz będący w gruncie rzeczy lekcją dziejów światowego malarstwa. Podaną w sposób przystępny i zabawny. Autor mając na uwadze rodzimych odbiorców spolszczył personalia mistrzów pędzla. Każda praca została podpisana ręcznie, bezpośrednio na ścianie, swojsko brzmiącymi nazwiskami, np.: Rubęs, Rębrant, Wangog, Gogę, Pikaso, Łorchol.

Na wystawie, która została otwarta w Prima Aprilis 2016 w Galerii Nowy Wiek, znalazło się ponad 20 asambłaży, głównie portretów. Począwszy od konterfektu księcia Federica da Montefeltro, którego charakterystyczny profil utrwalił w XV stuleciu Pierro della Francesca, do

XX-wiecznych autoportretów Fridy Kahlo, Pabla Pissarro i serii kolorowych wizerunków Marylin Monroe autorstwa Andy’ego Warhola. Wszystkie pokazywane obiekty były niezwykle sugestywne. Szczególne wrażenie na wyżej podpisanym wywarł *Portret Innocentego X* według Velázquez. W internetowym opisie dzieła hiszpańskiego mistrza czytamy m.in. „Czoło i brwi papieża są zmarszczone, a twarz wyraża napięcie, co nadaje mu niemal agresywny wyraz. Niegładka twarz i przerzedzona broda świadczą o jego zaawansowanym wieku”. Artysta odtworzył identyczną minę papieskiej fizis za pomocą pikowanej kuchennej rękawicy, balonu bez powietrza, zgiętej zakrętki od słoika, dwóch kawałków kabla telefonicznego, guzików i porwanej metalowej myjki do garnków... Sądzę, że i tym razem na widok swojego portretu Innocenty wykrzyknąby: *Troppo vero!* – zbyt prawdziwy!

Trwałym śladem po kolejnej wystawie tego twórcy w Muzeum Ziemi Lubuskiej jest dar w postaci wielkoformatowej fotografii przedstawiającej autorską wersję słynnych *Stońców Wangoga*.

Broda genialnie odzwierciedla najistotniejsze cechy parodiowanych obrazów. To wyjątkowa umiejętność i talent, aby za pomocą prostych, prozaicznych środków uchwycić podobieństwo, a nawet osobowość przedstawianych osób. Poszczególne obiekty zdumiewały inwencją, pomysłowością autora, wywołując żywą reakcję publiczności, i to zarówno dorosłych, jak i dzieci. Cieszy więc informacja, że Tomasz Broda zgodził się poprowadzić w tym roku warsztaty dla najmłodszych pt. „Zwierzaki-składaki”, które odbędą się 26 maja, w Dzień Matki.



Tomasz Broda – „Portret papieża Innocentego X” według Velázquez

Tytuł: Tomasz Broda – *Od Rubęsa do Pikasa*

Termin: 1 IV – 29 V 2016

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Galeria Nowy Wiek

Kurator: Leszek Kania

## Marta Gawęda-Szymaniak

## Jolanta Zdrzalik (1938-2004) – wystawa malarstwa i rysunku

W dniach od 15 czerwca do 11 września 2016 roku w przestrzeniach ekspozycyjnych Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze prezentowana była wystawa prac nieżyjącej już zielonogórskiej artystki Jolanty Zdrzalik. Ekspozycja malarstwa i rysunku była pokazem towarzyszącym odsłonięciu tablicy pamiątkowej poświęconej wieloletniej organizatorce i komisarzowi ogólnopolskich plenerów łagowskich, które miało miejsce w Łagowie 16 czerwca 2016 roku z inicjatywy Fundacji Łagowski Dom Kultury.

Malarstwo i rysunek autorki to sztuka przedstawiająca, której głównym bohaterem jest człowiek. Szczególnie chętnie portretowała kobiety, ukazane na różnych etapach życia. Z wielką wrażliwością starała się oddać za pomocą delikatnych uderzeń pędzla świat dzieci, kobiet i staruszek, z całym ich przebogatym wnętrzem. Urocze dziewczęta, piękne i młode kobiety oraz starsze, nobliwie panie umieszczała na tle koronkowego, baśniowego pejzażu. Bohaterki swoich płócien odziewała w kosztowne suknie rodem z XVII wieku, regionalne stroje ludowe, a także współczesny ubiór. W nostalgicznych, lirycznych pracach artystka przypomina uniwersalne prawdy o trwaniu i przemijaniu. Snuje refleksje nad kolejnymi etapami w życiu każdego człowieka, nieubłagane upływającym czasem i ulotną urodą. Wysublimowana, pastelowa kolorystyka prac zawężona do odcieni ciepłych brązów, złotych beżów, delikatnych błękitów i różów oraz srebrzystych szarości, doskonale akcentuje specyficzny, poetycki klimat jej obrazów.

W repertuarze tematycznym zarówno prac malarzkich, jak i rysunkowych artystki szczególne miejsce zajmował też popularny w XVIII oraz na przełomie XIX i XX wieku metaforyczny świat *commedii dell'arte* i jej główni bohaterowie: Pierrot i Arlekin, a także naznaczona groteską i humorem tematyka cyrkowa z klaunami i cyrkowcami w roli głównej, którzy byli dla malarki „symbolem czegoś, co wymyka się szarej rzeczywistości”, stanowiąc ucieczkę w pogodny świat fantastycznych widowisk i karnawałowej maskarady.

Zielonogórską wystawę malarstwa J. Zdrzalik dopełniały rysunki piórkiem z lat 60., 70. i 80. pokryte niezwykle misterną pajęczyną delikatnych kresek, na których

oprócz dominującej kobiecej i dziecięcej tematyki, pojawia się też wspomniany świat cyrku oraz reminiscencje z Drzonkowa i ukochanego Łagowa. Prezentowane prace pochodziły z prywatnej kolekcji córki artystki – Kingi Bułhak-Wołkowskiej, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze oraz ze zbiorów własnych MZL.



Uczestnicy XXII Międzynarodowego Pleneru Malarskiego „Niebo w zieleni” im. Jolanty Zdrzalik podczas wernisażu

Tytuł: *Jolanta Zdrzalik (1938-2004) – malarstwo i rysunek*  
Termin: 15 VI – 11 IX 2016  
Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze  
Kurator: Marta Gawęda-Szymaniak

**Jolanta Zdrzalik** urodziła się w Kowlu w 1938, zmarła w 2004 roku w Łagowie. Studiowała w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W 1962 roku uzyskała dyplom na Wydziale Grafiki, w pracowni litografii prof. Konrada Szrednickiego oraz ilustracji książkowej prof. Witolda Chomicza. Z Zieloną Górą związana od 1963 roku. Przez wiele lat pełniła funkcję prezesa ZPAP Okręgu Zielonogórskiego, aktywnie uczestnicząc w pracy tutejszego środowiska plastycznego. Wieloletnia organizatorka i komisarz ogólnopolskich plenerów malarskich w Łagowie zatytułowanych *Rzeczywistość, wizje, interpretacje*. Laureatka wielu nagród i wyróżnień m.in. Lubuskiej Nagrody Kulturalnej I stopnia za całokształt twórczości artystycznej (1979) i dwukrotnie Nagrody Kulturalnej Prezydenta Miasta Zielona Góra (1989 i 2002). Uprawiała grafikę, rysunek oraz malarstwo sztalugowe. W 2002 roku J. Zdrzalik obchodziła jubileusz 40-lecia pracy twórczej i z tej okazji w MZL odbyła się prezentacja malarstwa i rysunku, podsumowująca jej dotychczasowy dorobek artystyczny. Na retrospektywny przegląd złożyło się ponad siedemdziesiąt prac olejnych oraz rysunkowych. W zbiorach Działu Sztuki Współczesnej MZL znajduje się kolekcja ponad dwudziestu prac graficznych i rysunkowych z lat 1962-1986 oraz dwa obrazy olejne autorstwa artystki.



## Longin Dzieżyc

### **Wilhelm Blanke (1873-1936). Malarz z Kargowej**

Szczególną rolę w procesach kształtowania tożsamości kulturowej poszczególnych regionów czy miejscowości odgrywają wybitne osobowości. Są wśród nich znani ludzie kultury i sztuki, będący dumą i chlubą miejsc, w których się urodzili i tworzyli. Do takich niedawno szerzej poznanych postaci należy malarz i grafik Wilhelm Blanke, urodzony w 1873 roku w Kargowej, który temu miastu i okolicom poświęcił dużą część swojej twórczości.



Fragment ekspozycji

Zainteresowania artystyczne wykazywał zarówno ojciec Wilhelma, jak i jego dwaj starsi bracia, którzy byli malarzami dekoratorami. Z uwagi na trudną sytuację materialną młody człowiek w 1890 roku wyruszył do Berlina, gdzie pracując chłonał sztukę i artystyczną atmosferę miasta. Jednak zasadniczy wpływ na warsztat malarza miała jego roczna wyprawa do Włoch, gdzie inspirowała go głównie sztuka renesansu i baroku.

Żona twórcy Anna Graf, córka znanego w Berlinie artysty fotografa, stała się muzą Wilhelma. Blanke porzucił malarstwo dekoracyjne szybko opanowując tajniki twórczości artystycznej. W środowisku stał się znany dzięki swojej pracy pejzażowej wystawionej na Wielkiej Berlińskiej Wystawie Sztuki w 1900 roku.

Dokonań twórczych Wilhelma Blanke nie należy jednak łączyć z żadnym stylem czy wyrazistym kierunkiem. Był postimpresjonistą obdarzonym finezyjnym wyczuciem związku między barwami, dla którego kolor był źródłem energii, rozmachu i dekoracyjności. Uprawiał bogatą tematycznie wielowątkową twórczość. Jak wielu malarzy tworzył portrety, choć nie był to dla niego temat priorytetowy. Malował dzieła o charakterze dekoracyjnym oraz obiekty architektoniczne, martwe natury, motywy kwiatowe, portrety, sceny salonowe czy rodzajowe oraz pejzaże oddające piękno i harmonię przyrody.

Niezwykle ważne miejsce w jego twórczości zajmowały obrazy o tematyce religijnej, wypełniające wnętrza

kościółów w Klępsku pod Kargową czy w Neuzelle koło Frankfurtu nad Odrą. Do ważnych prac o tematyce sakralnej należą: *Praskie dzieciątko Jezus*, *Oplakiwanie Chrystusa* czy *Złożenie do grobu*.

Znaczącym rozdziałem w dorobku Blankego są przedstawienia najbliższych stron, tworzące rodzaj ikonograficznej kroniki regionu. Szczególnie chętnie utrwał życie miasteczek z ich ratuszami, zaułkami czy barwnymi kramami, dokumentując, ale także oddając klimat i nastrój tych miejsc. Poprzez jego prace poznajemy pejzaż Kargowej jakiej już nie ma: *W krainie wiatraków*, *Widok na miasto od strony Obry* czy widok na *Dolinę Obry*. Z dalszych wojaży pochodzi przedstawienie *Gorzów nad Wartą* oraz *Widok przez Odrę na Frankfurt*.

Twórczość zmarłego w 1936 roku Wilhelma Blanke była popularna, jego obrazy reprodukowano na pocztówkach, pisano o nich w prasie, a prace prezentowano na wystawach między innymi w ramach Wschodniomarchijskiego Związku Artystów.

Na wystawie w zielonogórskim Muzeum w trzech salach zaprezentowaliśmy 41 obrazów. W pierwszym pomieszczeniu znalazły się prace o charakterze sakralnym, z przedstawieniem wnętrza katedry w Lubece czy bocznego ołtarza kościoła w Neuzelle. Szczególne miejsce w kolejnej sali zajmował namalowany w 1926 roku i podarowany władzom miasta obraz *Jarmark w Kargowej*. W tej przestrzeni pokazane były także dzieła pejzażowe oraz motywy kwiatowe. Na ostatnią część wystawy złożyły się studia martwych natur, dwie prace o charakterze marynistycznym oraz scena rodzajowa *Ludowe święto w Polsce* z 1919 roku.



Dr Longin Dzieżyc – kurator wystawy i Stefan Petriuk

Od 2008 roku Gminny Dom Kultury w Kargowej nosi imię Wilhelma Blanke – malarza, którego twórczość daje radość obcowania ze sztuką, będąc równocześnie wyrazem przeszłości, jakże ważnej i potrzebnej obecnym

pokoleniom. Na wystawie zaprezentowane zostały dzieła ze zbiorów Fundacji Elke i Stefana Petriuk im. Wilhelma Blanke mającej swą siedzibę w Gminnym Centrum Kultury w Kargowej, z prywatnej kolekcji Elke i Stefana Petriuk z Langballigholz oraz Urzędu Miasta Kargowa.

Otwarta w czerwcu 2016 roku wystawa wzbogaciła obraz tradycji kulturowej regionu lubuskiego, ukazując barwną postać twórcy oraz jego dorobek. Zarówno ekspozycja w zielonogórskim Muzeum, jak i wcześniejsze przedsięwzięcia są także dobitnym przykładem dobrej polsko-niemieckiej regionalnej współpracy, dającej możliwość wzbogacenia naszej wiedzy o kulturowych tradycjach regionu.

---

Wykorzystano następujące opracowania:  
Stefan Petriuk, *Wilhelm Blanke (1873-1936). Malarz i artysta z Kargowej*

*Allgemeines Künstler Lexikon* 1992, t. 11, München-Leipzig, Saur Verlag, s. 425.

---

Tytuł: *Wilhelm Blanke (1873-1936) – Malarz z Kargowej*

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Termin: 15 VI – 11 IX 2016

Kurator: dr Longin Dzieżyc

---

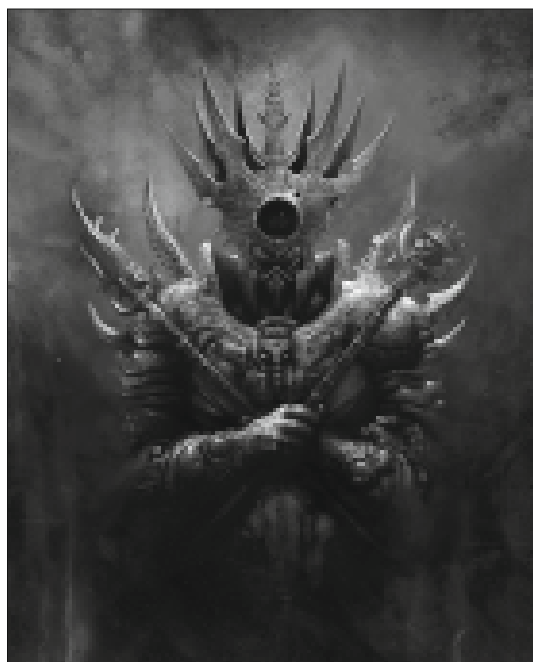
## Igor Myszkiewicz

### ***Kamil Pietruczynek – Komiks i ilustracja***

Wystawa Kamila Pietruczynika to kolejna już prezentacja polskiego komiksu i ilustracji w ramach Galerii Twórców Galera. Znalazły się na niej plansze komiksowe, projekty okładek wydawnictw muzycznych, ilustracje książkowe, wszystkie osadzone w konwencji szeroko pojętej fantastyki. Pietruczynek proponuje nam sztukę fantastyczną na najwyższym poziomie. Dotyczy to zarówno strony technicznej, warsztatowej, gdyż Artysta swobodnie łączy media tradycyjne i cyfrowe, jak i samych tematów przedstawień. Znajdziemy tu gatunkowe konwencje, zabawy z popkulturą, ale i prace poważniejsze o nieoczywistej



*Jedna z prac K. Pietruczynika inspirowana „Wiedźminem”*



*K. Pietruczynek – The One Eyed King*

formie i symbolice. Ilustracje Kamila mają swój wyrazisty styl, widoczny na pierwszy rzut oka także w pracach powstałych na zlecenie – okładkach książek czy płyt. Jest to styl żywy, drapieżny, mimo że oparty na klasycznej dla fantastyki rekwizytorni, ale naznaczony indywidualnym autorskim piętnem, rozpoznawalny.

Współorganizatorem wydarzenia był Zielonogórski Klub Fantastyki Ad Astra.

---

Tytuł: *Kamil Pietruczynek – Komiks i ilustracja*

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Galeria Twórców Galera

Termin: 14 IX – 20 X 2016

Kurator: Igor Myszkiewicz

---

Alicja Błażyńska

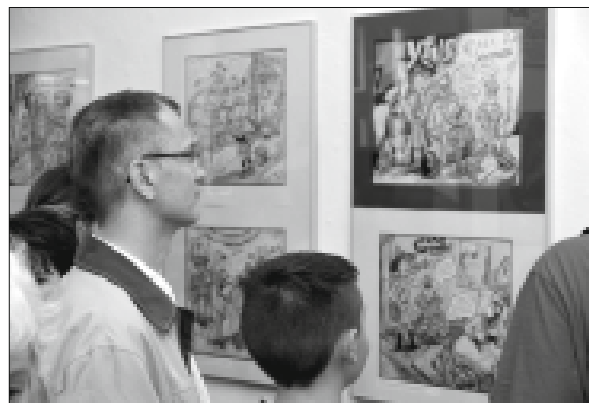
## *Papcio Chmiel i Jego Podopieczni*

Na początku lipca 2016 roku w zielonogórskim Muzeum otwarta została wystawa rysunków komiksowych pochodząca ze zbiorów Muzeum Karykatury im. Eryka Lipińskiego w Warszawie. Autorem prac jest Henryk Jerzy Chmielewski, bardziej znany jako Papcio Chmiel, znakomity rysownik, którego śmiało możemy nazwać ojcem polskiego komiksu. Bohaterowie jego ksiąg – kultowe dziś postaci Tytusa, Romka i A'Tomka – towarzyszą już trzeciemu, a nawet czwartemu pokoleniu Polaków. Intrygują, bawią i wyostwiają zmysł obserwacji. Co ciekawe, nie tylko graficzne odniesienia postaci mocno utrwaliły się w powszechnej świadomości. Niektóre z tekstów umieszczonych w „dymkach” nad rysunkami, jak mówią wierni fani komiksu, żyją drugim życiem i często przywoływane są podczas rozmów. Nie wszyscy zdają sobie sprawę, że ich autorem jest właśnie niezmiennie dowcipny, zawsze na czasie i znakomity graficznie Papcio Chmiel.

Na wystawie znalazły się wybrane prace, ilustrujące przygody sławnych bohaterów od 1958 do 2013 roku. Oglądając je w jednej przestrzeni, prześledzić możemy zmiany, jakim podlegał rysunek artysty. Syntetyczna początkowo kreska Papcia Chmiela ewoluowała, stając się z czasem bardziej dynamiczna. Czarno-białe postaci ubrane zostały w kolory, z każdą kolejną dekadą coraz bardziej krzykliwe. Bohaterowie kreskówki zaś z biegiem lat zaczęli eksplorować nie tylko nasz współczesny świat – na Ziemi i w kosmosie – ale i historię.

Wernisaż, choć bez udziału autora, zgromadził tłumy gości. Prawdziwym fanom Tytusa i spółki ani deszcz, ani wiatr, ani zmienność lipcowej aury nie przeszkodziły w dotarciu do Muzeum. Przybyli rodzice z dziećmi, dziadkowie z wnukami. Prawdziwie zakochani w kresce i dowcipie Henryka Chmielewskiego stawili się solo i w grupach. Niektórzy w podkoszulkach z Tytusem, inni z książkami Papcia Chmiela, jak z relikwiami. Rozmawiali ze sobą cytując z zeszytów, zaśmiewając się i wspominając pierwsze zetknięcie z dwoma harcerzami i ucłowieczonym szympansem. Wszyscy żałowali, że autor prac nie dotarł do Zielonej Góry, jednak wyrozumiałość dla sędziwego wieku Papcia Chmiela (93 lata) i obecność jego rysunków w takim nasyceniu i przekroju, pozwoliły rozczarowaniu utonąć w zachwycie.

Dzięki staraniom jednego ze współorganizatorów (TMZG WINNICA) wśród uczestników wernisażu rozlosowane zostały książki Tytusa, Romka i A'Tomka



*Fragmety ekspozycji*

z oryginalnym podpisem Papcia. Szczęśliwców było niewiele, ale tym większą dawały radość wygrane.

Dopełnieniem ekspozycji były niemal wszystkie książki Tytusa, Romka i A'Tomka pochodzące z prywatnych zbiorów wielkiego fana tej serii – Tomasza Kowalskiego.

*Papcio Chmiel i Jego Podopieczni* to kolejna ekspozycja z cyklu *Spotkania z Mistrzem* przygotowana wspólnie przez Muzeum Ziemi Lubuskiej, Towarzystwo Miłośników Zielonej Góry WINNICA oraz Zielonogórski Ośrodek Kultury, która odbywa się podczas dorocznego Lata Muz Wszelakich.

Tytuł: *Papcio Chmiel i Jego Podopieczni*

Termin: 6 VII – 21 VIII 2016

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Alicja Błażyńska

**Henryk Jerzy Chmielewski ps. Papcio Chmiel** (ur. 7 czerwca 1923 r. w Warszawie). Grafik, rysownik, publicysta, twórca komiksów i plakatów. Uczestnik powstania warszawskiego, członek Związku Polskich Artystów Plastyków, Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz Środowiska Żołnierzy 7 Pułku Piechoty Armii Krajowej „Gartuch”. Studiował na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (1950-1956). Dyplom uzyskał w pracowni prof. Henryka Tomaszewskiego. Jako rysownik zadebiutował w 1947 roku w czasopiśmie „Świat Przygód” przekształconym w 1949 roku w „Świat Młodych”. W redakcji pisma pracował jako grafik i dziennikarz do 1983 roku, ale publikował na jego łamach do 1992 roku. Jest twórcą kontynuacji serii komiksowej

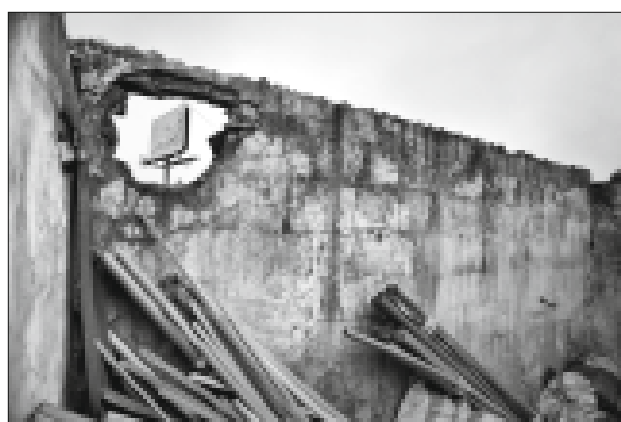
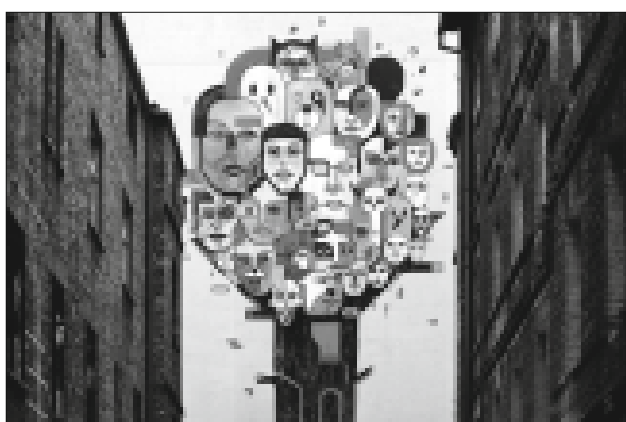
publikowanej w „Świecie Przygód” *Sierżant King z królewskiej konnicy* (1947) oraz wielu komiksów własnego autorstwa, które ukazywały się w tym czasopiśmie. Napisał autobiografię *Urodziłem się w Barbakanie* (1999), a także jej ciąg dalszy – *Tytus zilustrowany* (2006) i wersję uzupełnioną – *Tarabanie w Barbakanie* (2013).

Największą popularność przyniósł mu komiks *Tytus, Romek i A'Tomek* publikowany na łamach „Świata Młodych” od 1957 roku, następnie od 1966 roku wydawany w formie książkowej. Do tej pory ukazało się 36 Ksiąg, jak również wiele albumów z przygodami Tytusa, Romka i A'Tomka, wydanych w łącznym nakładzie kilkunastu milionów egzemplarzy. Trzej bohaterowie pojawili się też w albumach historycznych *Z wyobraźni Papcia Chmiela narysowanych* (2009-2014) oraz *Elementarzu* (2015).

Biogram opracowany przez Muzeum Karykatury im. Eryka Lipińskiego w Warszawie.

## Igor Myszkiewicz

### Adam Sowa – PRZENIKANIE



Adam Sowa – wybrane prace eksponowane na wystawie

*Przenikanie* Adama Sowy to na pierwszy rzut oka fotografie o charakterze wręcz dokumentalnym, utrwalające zaskakujące kontrasty naszej rzeczywistości, zderzenie kolorowego świata reklam i szarej prozy życia. Jest w nich jednak także kolejna warstwa, prace te relacjonują wkraczanie w realny świat emanacji masowej wyobraźni, z jednej strony wyidealizowanego uniwersum komercyjnych marzeń, z drugiej imaginarium mniej oczywistego, przejawiającego się w skomplikowanej i nieoczywistej poetyce murali. Oba te nurty mają wspólny mianownik – absolutną obcość w stosunku do naszej codziennej rzeczywistości, która zdaje się być coraz mniej „nasza”, coraz mniej wiarygodna, prawdziwa...

Sam twórca tak mówi o swoich pracach: *Podstawową funkcją fotografii jest zachowanie chwili – i głównie w tym celu sięgam po aparat. Uwieczniam przemiany miast, otoczenia, odchodzące obiekty. Z bólem serca rejestruję wspomnienia po polskim przemyśle czy zabytki popadające w ruinę... Moment przemiany w naszym otoczeniu jest ciekawy i zwykle dość krótki, a zdjęcia wykonane wtedy „dojrzewają z czasem”. Kilka lat temu, dzięki przynależności do Grupy SKOOS, poznałem Michała Całę – uznanego fotografa z Bielska-Białej, uwieczniającego już od lat 70. krajobraz*

*Śląska – głównie Dolnego. Udało nam się zrealizować kilka wspólnych plenerów, co miało niewątpliwy wpływ na moje postrzeganie świata.*

*Półtora roku temu zatrzymałem się w Zielonej Górze – stąd mam okazję do spotkania z Państwem i zaproszenia do obejrzenia zdjęć, na których starałem się pokazać zderzenie świata reklamy lub grafiki oraz naszej rzeczywistości. Zdjęcia te także „dojrzewają” dokumentalnie, szczególnie w obliczu ustawy „O ochronie krajobrazu”, jednak z założenia wychodzą poza samą funkcję dokumentalną.*

Ekspozycja w Muzeum Ziemi Lubuskiej była pierwszą wystawą indywidualną Adama Sowy i zarazem pierwszą, acz pewnie nie ostatnią prezentacją jego prac w Zielonej Górze. Współorganizatorem wydarzenia (odbywającego się w ramach Galerii Twórców Galera) był Zielonogórski Klub Fantastyki Ad Astra.

Tytuł: Adam Sowa – *Przenikanie*

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Galeria Twórców Galera

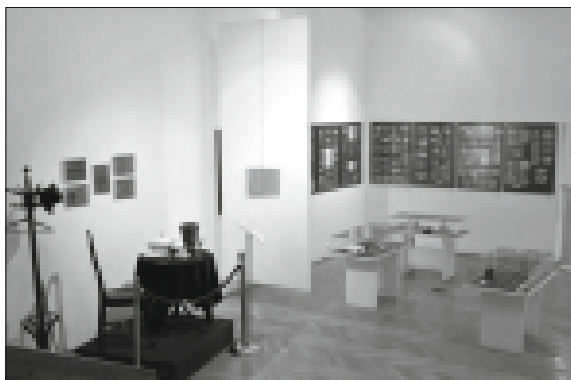
Termin: 29 VI – 11 IX 2016

Kurator: Igor Myszkiewicz

**Adam Sowa** ur. w 1971 roku w Katowicach. Absolwent Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych; ukończył studium „Technik organizacji reklamy” oraz „Grafika komputerowa i wydawnicza”. Zajmuje się grafiką, a także fotografią reklamową i artystyczną, pracował również przy tworzeniu gier video. Od 2015 roku w Zielonej Górze.

**Alina Polak**  
**Grzegorz Biszczanik**

## *Dawne zielonogórskie restauracje*



*Fragmety ekspozycji*

Wystawa *Dawne zielonogórskie restauracje* zorganizowana została z okazji Dni Zielonej Góry „Winobranie”, które co roku we wrześniu odbywają się w naszym mieście.

Szczególną rolę na ekspozycji odegrały pocztówki z kolekcji dr. Grzegorza Biszczanika, znanego zielonogórskiego deltiologa. W momencie pojawienia się pierwszych kart pocztowych reklama była już spopularyzowana w miejskim krajobrazie, jednak to pocztówka miała zdecydowaną przewagę nad innymi formami promocji, bowiem przy zminimalizowanych kosztach druku oraz dystrybucji – wysłana – docierała w każdy zakątek świata. Bardzo szybko doceniono zalety widokówki jako formy taniej, szybkiej i skutecznej reklamy. Zazwyczaj kartki tego typu dołączane były do różnego rodzaju katalogów, ofert czy zamówionych dań. Właściciele restauracji powszechnie stosowali je także jako zaproszenia do swojego lokalu.

Oprócz kart pocztowych na wystawie zobaczyć można było wyposażenie tutejszych lokali gastronomicznych z początku XX wieku, m.in. talerz z restauracji Kaiserkrone, popielniczkę z Resursy czy filiżankę w kształcie truskawki z widokiem zielonogórskiego Rynku. Obiekty te również wypożyczone zostały od dr. G. Biszczanika. Dodatkowy akcent stanowiły eksponaty ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, m.in. XIX-wieczna szafa grająca Polyphon, żarski serwis obiadowy marki Carstens Sorau z lat 40. XX wieku, sztuczce oraz kieliszki. Aranżację przestrzeni wystawowej wzbogaciły przedwojenne reklamy oraz karty dań, niemiecka książka kucharska z 1930 roku, a przede wszystkim przezroczna, dzięki którym odtworzony został klimat dawnej sali restauracyjnej. Postanowiliśmy przedstawić nie tylko te lokale, które kiedyś znajdowały się w ścisłym centrum Winnego Grodu, lecz także restauracje funkcjonujące poza nim – na terenie obecnej, połączonej w 2015 roku z gminą, Zielonej Góry.

Pomimo że miasto na przełomie XIX i XX wieku było niewielkie, jego przestrzeń obfitowała w różnego rodzaju

restauracje, kawiarenki, cukiernie, gospody oraz hotele z salami tanecznymi i restauracyjnymi, w których kwitło życie kulturalne. Były to jedyne miejsca oferujące sztukę oraz rozrywkę przeznaczoną dla szerszego grona odbiorców, jednocześnie odgrywały ogromną rolę kulturotwórczą. Różnorodna oferta restauracji schlebiała gustom drobnomieszczańskim, a zarazem odpowiadała na potrzeby ludzi żyjących w Winnym Grodzie. Możliwości spędzania wolnego czasu poszerzyły się o dostęp do gier i zabaw, różnego rodzaju koncertów, operetek czy spektakli. Z czasem atrakcyjność restauracji zmniejszyła się wskutek rosnącej popularności teatru, a także w efekcie ciągłego rozwoju miasta. Szybko zmieniająca się oferta przybytków rozrywki stopniowo zaczęła przyciemniać propozycje lokali gastronomicznych.

Zielonogórskie restauracje odgrywały bardzo ważną rolę w układzie architektonicznym miasta. Większość z nich wyglądała jak zameczki lub pałacyki, część tworzyła założenia établissements – w nawet najbardziej niedostępnych i niedostosowanych do tego miejscach. Takie restauracje jak Augusthöhe czy Halbemeilmühle, wypełniała egzotyczna roślinność, pośród której znajdowały się posągi i tryskające fontanny, a w ich okolicy rozplanowano piękne parki z alejkami spacerowymi. Établissement w Lesie Odrzańskim zachęcał do spędzania wolnego czasu poza miastem, na łonie przyrody. Inne lokale posiadały ogromne sale balowe lub tory do popularnej gry w kręgle. Wszystkie zielonogórskie restauracje łączyło jedno – przepych, blask oraz nowoczesność.

Tytuł: *Dawne zielonogórskie restauracje – wystawa pocztówek z kolekcji dr. Grzegorza Biszczanika*

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Termin: 9 IX – 13 X 2016

Kurator: dr Alina Polak

## Arkadiusz Cincio

## Zielonogórski sekt od nowa

7 września 2016 roku została uroczystie udostępniona wystawa pt. *Grempler Sekt. Zielonogórski sekt od nowa*, poświęcona winnicy Miłosz w Łazie. Była to druga prezentacja z cyklu *Winnice lubuskie. Wczoraj i dziś*.



*Leszek Kania, Krzysztof Fedorowicz, Marta Pohrebny, Milena Fedorowicz i Milena Staśko podczas wernisażu*

Winiarstwo lubuskie rozwija się dynamicznie. W połowie lat 90. ubiegłego wieku ukształtował się ruch społeczny mający na celu odnowienie uprawy winorośli w regionie. Dzięki działalności stowarzyszeń winiarskich coraz bardziej popularne stawało się posiadanie własnej winnicy. Początkowo winiarze blokowani skrajnie niekorzystnym ustawodawstwem nie mogli w praktyce sprzedawać wytwarzanych przez siebie trunków. Nowelizacje ustawy winiarskiej z 2009 i 2011 roku umożliwiły sprzedaż wina gronowego małym gospodarstwom rolnym. Pierwsze takie lubuskie wino pojawiło się na rynku we wrześniu 2010 roku. Był to moment przełomowy, który kończył pionierski okres rozwoju regionalnego winiarstwa.

Obecnie lubuscy winiarze wchodzi w nowy etap – profesjonalizacji produkcji i sprzedaży wina, a także poszerzania oferty agroturystycznej. Trunek z tutejszych winnic można kupić już nie tylko w naszym regionie, ale także w niektórych specjalistycznych sklepach winiarskich w całej Polsce. W 2008 roku powstał Lubuski Szlak Wina i Miodu, który obecnie jest jedną z najważniejszych atrakcji turystycznych województwa. Z roku na rok rośnie areał winnic lubuskich. Coraz więcej winiarzy rejestruje się także w Agencji Rynku Rolnego, co jest jednym z warunków legalnej sprzedaży wina. Wspomniane zmiany nie byłyby możliwe bez wieloletniej pracy i zaangażowania licznych dziennikarzy, naukowców, muzealników, polityków, społeczników, władz samorządowych, a przede wszystkim samych winiarzy. W 2013 roku rozpoczęto

pierwsze nasadzenia winorośli na liczącej 35 ha winnicy samorządowej w Zaborze, która jest największą plantacją tego typu „w jednym kawałku” w Polsce. W 2015 roku przy winnicy otwarto Lubuskie Centrum Winiarstwa.

Cykl wystaw *Winnice lubuskie. Wczoraj i dziś* ma na celu ukazanie poszczególnych plantacji winorośli w naszym województwie. Na specyfikę każdej z nich składają się: warunki geograficzne i klimatyczne, architektura i historia, uprawiane odmiany winogron oraz metody wytwarzania wina. Przedstawiając poszczególne winnice nie można pomijać prezentacji ich właścicieli, którzy mają decydujący wpływ na atmosferę tych miejsc oraz na smak wytwarzanego trunku. Winiarze lubuscy nie są społecznością jednolitą. Są wśród nich przedstawiciele różnych grup zawodowych. Dla

niektórych winiarstwo stanowi dodatkową działalność, dla pozostałych winnica, piwnica winiarska i enoturystyka stały się głównym źródłem utrzymania.

Należąca do Krzysztofa Fedorowicza i Marty Pohrebny winnica Miłosz w Łazie została założona w 2004 roku. Początkowo areał plantacji wynosił niecały hektar. Obecnie winnica Miłosz to 3,5 ha winorośli posadzonych na czterech położonych niedaleko od siebie działkach (dwóch w Łazie i dwóch w Zaborze). Wśród wiodących odmian uprawianych na winnicy znajdują się pinot noir i zweigelt, z których wytwarzane jest wino czerwone oraz pinot blanc i traminer, dających wino białe. Wspomniane wyżej odmiany winorośli szlachetnej *Vitis vinifera* (z wyjątkiem zweigelta) były uprawiane w naszym regionie już przed wojną.

W 2015 roku Krzysztof Fedorowicz otrzymał najwyższe wyróżnienie w polskim winiarstwie – Grand Prix Magazynu „Wino” za zasługi dla polskiego winiarstwa. Wojciech Bosak – jeden z najbardziej znanych w naszym kraju dziennikarzy piszących o winie i promotor kultury wina w Polsce – uznał, że właścicielom winnicy udało się uzyskać produkt, który oddaje specyfikę zielonogórskiego okręgu winiarskiego. Wśród marek win produkowanych w Łazie należy wymienić: Milena, Loos Zweigelt & Dornfelder, Angelus Alibernet & Zweigelt, Pinot Noir, Pinot Blanc, Traminer oraz Solaris.

Od jesieni 2014 roku sztandarowym produktem winnicy Miłosz jest wino musujące Grempler Sekt. Nazwa tego



Degustacja wina musującego z winnicy Miłosz

w Gostchorzu koło Krosna Odrzańskiego. Na wystawie zostały zaprezentowane zdjęcia Agaty Michalak ukazujące proces rozlewania do butelek pierwszej partii wina Grempler Sekt oraz fotografie winnicy wykonane przez Piotra Pieńkowskiego. Wystawę uzupełniały eksponaty związane z wytwórną Grempler & Co. (etykiety, papiery firmowe, pojemnik na wino) pochodzące ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej i Tomasza Kowalskiego oraz akwarele Adama Gapińskiego przedstawiające winnice w Łazie i Zaborze. Twórczość literacką Krzysztofa Fedorowicza przybliżyły jego książki i wiersze zaprezentowane w jednej z gablot. Zwiedzający poznali także asortyment trunków produkowanych przez winnicę. Goście wernisazu mogli natomiast spróbować wina musującego z winnicy Miłosz.

trunku nawiązuje do utworzonego w 1826 roku przedsiębiorstwa Grempler & Co. będącego najstarszą w Niemczech wytwórną win musujących. Krzysztof Fedorowicz poznawał metodę szampańską razem z Francuzem Guillaumem Dubois, który posiada 10-hektarową winnicę

Tytuł: *Grempler Sekt. Zielonogórski sekt od nowa*  
 Termin: 7 IX 2016 – 29 I 2017  
 Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze  
 Kurator: dr Arkadiusz Cincio

## Grzegorz Wanatko

### Przekazy do zbiorów Działu Historycznego MZL

Wakacyjny okres to, wydawałoby się, czas relaksu i odpoczynku. Jednak dla niektórych to doskonały moment na szukanie skarbów. I tak, 13 lipca 2016 roku do Muzeum Ziemi Lubuskiej przybył jeden z takich poszukiwaczy ukrytych wspaniałości, Szymon Płóciennik, który wolne chwile poświęcił na odkrywanie ciekawych rozmaitości na strychu swego dziadka. Działania te zwieńczone zostały sukcesem w postaci cennego znaleziska. Przeglądając jedną z walizek pan Szymon natknął się na archiwalne zdjęcia, lecz co innego przykuło jego uwagę. Dziadek Szymona Płóciennika – Jan Socafa – wieloletni pracownik Zakładów Przemysłu Wełnianego „Polska Wełna”, chluby Zielonej Góry, posiadał oryginalne wyroby z tej fabryki, które znajdowały się właśnie we wspomnianej walizce. Jan Socafa miał możliwość zaopatrywania się w tkaniny przeznaczone do sprzedaży. Najczęściej były to resztki materiałów, które pozostawały z beli sukienniczych i stanowiły znakomity surowiec na odzież wyrabianą we własnym domu. Materiały ofiarowane przez Szymona Płóciennika są pięknym przykładem wyrobów produkowanych w „Polskiej Wełnie”. Mimo że wytworzone w latach 80. XX wieku zachowały się w doskonałym stanie, jakby dopiero co wyszły spod igły. Przekazane na rzecz Muzeum cztery tkaniny datowane są na lata 1982, 1983 oraz 1989. Oryginalne kupony fabryczne oznakowano firmowymi stemplami i metkami zielonogórskiego producenta. Z metek dowiadujemy się również, że tkaniny przeznaczone były do produkcji ubrań, a konkretnie do wyrobu sukienek, a ich jakość zaszerogowano do grupy IIA. Dzięki oznakowaniom czerpiemy także informacje o składzie surowcowym poszczególnych tkanin. Większość z nich to mieszanka zawierająca 70% elany oraz 30% angory, ale jest również tkanina składająca się w 100% z wełny. Ofiarowane materiały zostały przekazane do Działu Historycznego, gdzie wzbogaciły zespół obiektów poświęcony Polskiej Wełnie.

Kolejnym ciekawym darem, którym może pochwalić się Dział Historyczny, jest zbiór numizmatów ofiarowany przez pułkownika Olesika. Liczy on 44 obiekty, a składają się nań 34 okolicznościowe medale, pozostałą liczbę stanowią dublety. Autorami przekazanych numizmatów są: poznański artysta plastyk Józef Stasiński oraz zielonogórski medalier Leszek Krzyszowski. Większość podarowanych obiektów związana jest z historią Zielonej Góry, część dotyczy innych miast Ziemi Lubuskiej – Gorzowa Wielkopolskiego czy Zbąszynia, a niektóre odnoszą się do Wielkopolski i Poznania. Medale upamiętniają takie instytucje, jak Lubuskie Forum Fotograficzne czy Państwowa Szkoła Muzyczna im. Tadeusza Szeligowskiego w Gorzowie Wlkp., różne wydarzenia, m.in. Sesję Medaloznawczą w Gorzowie Wlkp. czy spotkania artystyczne Polonii w Zielonej Górze. Obiekty wykonane z brązu powstały w latach 1968-1999. Najstarszy medal datowany na 1968 rok upamiętnia III edycję Międzynarodowego Festiwalu Zespołów Pieśni i Tańca w Zielonej Górze. Z kolei najmłodszy przedstawia jubileusz 50-lecia (1949-1999) Parafii Rzymskokatolickiej Najświętszego Zbawiciela w Zielonej Górze.

## Longin Dzieżyc

### Kurkowi obrońcy miast

Wystawa *Portrety królów kurkowych XVIII-XX w.* zaprezentowana we wrześniu 2016 roku przybliżyła rolę i bogate tradycje bractw strzeleckich. Pierwsze organizacje tego rodzaju zrodziły się w Niemczech na początku XI wieku, a ich tworzenie było wyrazem społecznej aktywności i odpowiedzialności. Bractwa zrzeszały bogatych mieszczan, którzy doskonalili się w sztuce strzeleckiej oraz zachowaniu dyscypliny. Decydujące zawody organizowano corocznie w okresie Zielonych Świątek. Strzelano głównie do figury kura, dlatego zwycięzca otrzymywał godność króla kurkowego.



Fragmety ekspozycji

Najstarszym zabytkiem na wystawie, tym cenniejszym, że odnoszącym się do naszego regionu, był *Statut zielonogórskiego bractwa kurkowego* z 1687 roku. Dokument pochodzący z Działu Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego prezentował w poszczególnych częściach zasady i cele funkcjonowania stowarzyszenia. Z kolei ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej pochodziła m.in. tablica pamiątkowa bractwa strzeleckiego z Ośna Lubuskiego powstała w 1841 roku oraz tarcza strzelnicza ukazująca widok pałacu w Brodach. Ich uzupełnieniem były dubeltówki i karabiny kapiszonowe, w tym dwa pochodzące z zielonogórskiej rusznikarni.

Wyjątkową i szczególnego rodzaju dokumentacją tradycji i świetności leszczyńskiego zrzeszenia

strzeleckiego jest zgromadzona w Muzeum Okręgowym w Lesznie kolekcja portretów królów kurkowych. Dzieła wchodzące w jej skład powstawały od roku 1715 do lat trzydziestych XX wieku. Na wystawie zaprezentowaliśmy 45 wizerunków z XVIII i XIX wieku. Dzisiaj są one zarówno cennym dokumentem historii i obyczajowości leszczyńskiego bractwa kurkowego, jak i szczególnym źródłem o charakterze ikonograficznym.

Wiek XVIII i XIX przyniosły zmianę charakteru towarzystw strzeleckich, na dalszy plan zeszło podtrzymywanie gotowości zbrojnej oraz sprawności fizycznej członków. W domach strzeleckich, tzw. celestatach koncentrowało się głównie życie towarzyskie, organizowano zabawy, grano w kręgle, a także spotykano się przy piwie.



Członkowie Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Babimoście w towarzystwie dr. Longina Dzieżyca i Andrzeja Skibińskiego

Wybuch II wojny światowej oznaczał upadek bractw strzeleckich. Mimo że po 1945 roku szereg z nich wznowił działalność, jednak w okresie stalinowskim decyzją władz te stowarzyszenia likwidowano. Warunki do ich reaktywacji powstały dopiero po transformacji ustrojowej w 1989 roku. Na tej właśnie fali zainteresowania historią i tradycją w 1998 roku powstało Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Babimoście o tradycjach sięgających 1513 roku. Z jego zbiorów na wystawie znalazły się symbole godności bractwa z buławą marszałkowską, łańcuchami królewskim i prezesa, replikami broni oraz materiałami ukazującymi współczesną działalność stowarzyszenia. Członkowie babimojskiego bractwa uświetnili także swą obecnością otwarcie wystawy. Ich występ w galowych mundurach oraz oddanie honorowej salwy z garłaczy nadało wydarzeniu uroczystego charakteru.

Tytuł: *Portrety królów kurkowych XVIII-XX w.*

Termin: 9 IX – 30 X 2016

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Longin Dzieżyc



Marta Gawęda-Szymaniak

## Zielona Góra – architektura – ludzie – kwiaty w malarstwie Haliny Maszkiewicz



Wernisaż wystawy malarstwa Haliny Maszkiewicz.  
Od lewej: Małgorzata Bukowicz, Halina Maszkiewicz,  
Marta Gawęda-Szymaniak, Leszek Kania

Pod koniec września 2016 roku w zielonogórskim Muzeum udostępniona została obszerna, licząca ponad 100 prac wystawa dzieł malarskich Haliny Maszkiewicz, od blisko pół wieku związanej z Winnym Grodem.

Wyróżniająca się ogromną pracowitością autorka eksperymentuje z różnorodnymi technikami malarskimi nieustannie poszukując nowych wyzwań i nowych sposobów wyrazu artystycznego. Biegła warsztatowo malarka ze swobodą operuje olejem, temperą, gwaszem oraz niezwykle trudną techniką akwareli. Wymienione formy ekspresji artystycznej zostały mocno zaakcentowane na naszej wystawie, podobnie jak klasyczne tematy (pejzaż miejski, portrety, kompozycje kwiatowe oraz martwe natury), które Halina Maszkiewicz chętnie podejmuje w swojej twórczości. Wrażliwa na walory kolorystyczne artystka w swoich kompozycjach operuje żywiołowo i swobodnie kładzioną plamą barwną z dużą dbałością o harmonijne współbrzmienie. W celu malarskiego opisu zaobserwowanej rzeczywistości stosuje naturalny i odrealniony koloryt. Porusza się po szerokim wachlarzu barw poczynawszy od wyciszonej, stonowanej aż po żywą, kontrastową paletę.

Natchnieniem dla wielu kompozycji malarskich jest przestrzeń miejska Zielonej Góry, z którą artystka nieustannie się styka. Zaobserwowane motywy stają się bodźcem do konstruowania, wrażeniowych kompozycji tworzonych z natury i na podstawie szkicowych notatek wykonanych w plenerze. Czasem impulsem bywa fotografia, która w pracowni staje się źródłem indywidualnych malarskich kreacji. Widoki Zielonej Góry, które można było podziwiać na ekspozycji, to zarówno

kadrowane fragmenty zabytkowych budowli, uliczek, jak i panoramyczne ujęcia. Artystka portretuje nie tylko reprezentacyjne, najbardziej atrakcyjne wizualnie fragmenty Starego Miasta i jego architektoniczne symbole. Dostrzega i wydobywa urodę cichych malowniczych zaułków czy też pustych podwórek okolonnych starymi kamieniczkami. Nacechowany sentymentem wielobarwny wizerunek Winnego Grodu tworzy w oleju, a także akwareli. Nie rejestruje go jednak z topograficzną dokładnością, rezygnując z drobiazgowego detalu. Swoją uwagę skupia na potraktowanych szkicowo wybranych motywach architektonicznych, konstruowanych zamasytym, pewnym gestem pędzla, akcentując sylwety budynków niezwykle malarskimi układami barwnymi oraz odważną grą światła i cienia. Akwarelowe i olejne widoki miejskie czasem dopełnione są ożywiającym kompozycję sztafażem ludzkim. Tak jest w przypadku wizerunków miejskiego życia, koncentrujących się na obchodach zielonogórskiego Winobrania. Prezentowane malarskie kadry z deptakowego jarmarku utrwalają nastrój chwili oraz atmosferę tego barwnego święta.

Powracający motyw twórczości to również kompozycje kwiatowe, których nie mogło zabraknąć na pokazie. Spod pędzla artystki wyszła niezliczona liczba wielobarwnych bukietów emanujących malarską energią. Intrygujące bogactwem kształtów, zaskakujące intensywnością barw kwitnące okazy, stanowią bardzo atrakcyjny malarsko „rekwizyt”, który z pasją studiuje. Nie ogranicza się przy tym tylko do malarstwa olejnego, bardzo chętnie maluje też temperami na kolorowym kartonie, wykorzystując jego kolorystyczne jakości. Wizerunki kwiatowych kompozycji wzbogacone zostają czasem o dodatkowe atrybuty: porcelanową filiżankę, naczynie ceramiczne lub szklane, draperię, kilka owoców lub warzyw, stając się doskonałym pretekstem do prowadzenia gier barwnych oraz zabawy z oddaniem za pomocą środków malarskich zróżnicowania kształtów oraz charakteru odtwarzanej materii.

Znaczące miejsce w twórczości H. Maszkiewicz zajmują również studia portretowe ilustrujące rzetelny warsztat malarski. W pracy nad portretem korzysta z fotografii, ale nie stroni też od malowania z żywego modelu. Nie zadawała się oddaniem fizycznego podobieństwa, stara się uchwycić osobowość portretowanych postaci. Wystawa ukazywała zarówno klasyczne wizerunki modeli wykonane w technice olejnej, jak i miniaturze akwarelowe, powstałe na zamówienie oraz malowane z nieodpartą chęcią uwiecznienia na płótnie czy arkuszu najbliższych autorce osób. Pośród zestawu malarskich wizerunków nie zabrakło portretów przyjaciół malarzy, uczestników wspólnych plenerów oraz wielu znanych zielonogórczan, nie tylko z kręgu kultury i sztuki, ale także



*Fragment wystawy*

pełnych skupienia i refleksji autoportretów powstałych na różnych etapach życia.

Halinie Maszkiewicz udało się odnaleźć własny styl i tożsamość artystyczną. Od lat konsekwentnie podąża

własną drogą. Obdarzona niegasnącą pasją tworzenia i żywym temperamentem malarskim wciąż doskonali i wzbogaca swój warsztat artystyczny. Te atuty budzą szacunek i zjednują autorce wielu wielbicieli jej talentu, którzy bardzo licznie stawili się na wernisażu.

Tuż po zakończeniu wystawy otrzymaliśmy w darze od autorki reprezentatywny zestaw siedmiu prac malarских związanych z ikonografią Zielonej Góry. Kompozycje z lat 1997-2013 wykonane zostały w technikach, w których specjalizuje się Halina Maszkiewicz, czyli temperze, akwareli i oleju. Ten cenny dar w sposób znaczący wzbogacił kolekcję dzieł twórców lubuskich.

Tytuł: *Zielona Góra – architektura – ludzie – kwiaty w malarstwie Haliny Maszkiewicz*

Termin: 23 IX – 13 XI 2016

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorki: Małgorzata Bukowicz, Marta Gawęda-Szymaniak

**Halina Maszkiewicz** – malarka, architekt wnętrz, projektantka. Urodzona 11 maja 1937 roku w Katowicach. Studia rozpoczęła w 1957 roku na Wydziale Malarstwa i Rysunku w pracowni prof. Marii Dawskiej i doc. Mieczysława Hoffmana oraz w Pracowni Malarstwa Architektonicznego prof. Stanisława Pękalskiego, specjalizując się w architekturze wnętrz w pracowni prof. Władysława Wincze w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu (obecnie Akademia Sztuk Pięknych). Dyplom magistra sztuki obroniła z wyróżnieniem w 1963 roku. Od tego czasu jest członkiem ZPAP we Wrocławiu. W 1971 roku zaliczona została w poczet członków zwyczajnych ZPAP. W latach 1972-1979 pracowała na stanowisku starszego wykładowcy na Wydziale Budownictwa Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Zielonej Górze. Uczestniczyła w Sympozjach Złotego Grona oraz w wielu plenerach malarskich. Uprawia malarstwo w różnych technikach: od ściennego, mozaiki, po sztalugowe. Specjalizuje się w akwareli, temperze i oleju. Jej niebywale bogaty dorobek artystyczny obejmuje portrety, pejzaże, martwe natury, kwiaty, ilustracje i miniatury oraz liczne projekty z dziedziny architektury wnętrz. Jest laureatką wielu nagród i wyróżnień m.in. odznaki honorowej „Zasłużony Działacz Kultury” (1973), Srebrnego Krzyża Zasługi (1983), Nagrody Kulturalnej Prezydenta Miasta Zielona Góra (2006, 2015), Złotej Odznaki ZPAP (2015).

## Anitta Maksymowicz

### **Wystawa „A dookoła obcy świat...” – pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej**

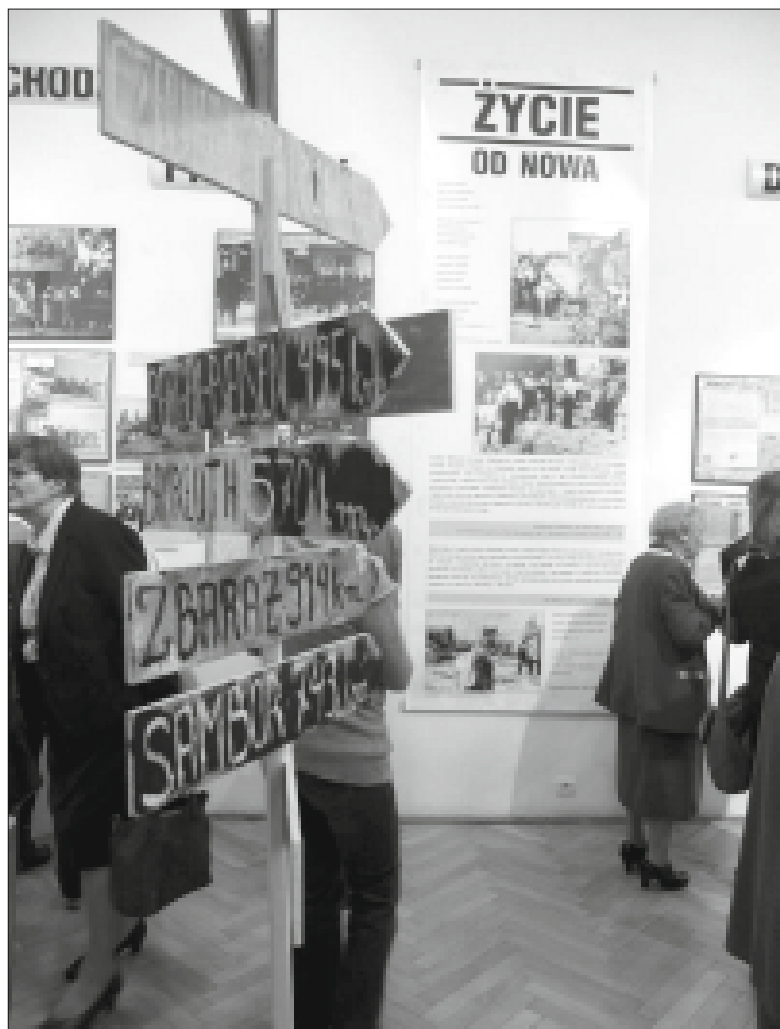
Wystawa „A dookoła obcy świat...” – *pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej* przedstawia pionierski etap – przełomu lat 40. i 50. – długiej i trudnej drogi prowadzącej do oswojenia tych ziem przez jej mieszkańców. Ekspozycja pomyślana została jako przedstawienie ówczesnego świata nie tyle w świetle „wielkiej” historii, oficjalnych ustaleń, rozporządzeń i ustaw, co z perspektywy lokalnych władz oraz zwykłych ludzi, dlatego ważną część wystawy stanowią fragmenty rozmów przeprowadzonych z pierwszymi powojennymi mieszkańcami Ziemi Lubuskiej. Obok dokumentów i fotografii oraz wypowiedzi świadków, jako forma ilustracji lub uzupełnienia tematów wykorzystane zostały fragmenty cytatów ówczesnej prasy, wierszy, czy tekstów piosenek.

Tytuł ekspozycji „A dookoła obcy świat...” nawiązuje do pierwszych wersów popularnej piosenki *Szli na zachód osadnicy*, bowiem dla większości z tych osadników świat, w którym przyszło im rozpocząć powojenny etap życia był całkiem obcy. Z rozmów z przesiedleńcami wynika, iż nie zawsze odbierali go jako wrogi, ale zwykle – jako obcy. Oswajaniu tego świata poświęcona jest duża

część wystawy. Ekspozycja przedstawiała tylko wybrane aspekty życia codziennego, poczynając od przybycia pociągów z przesiedleńcami i działalność Punktów Etapowych, poprzez wysiłki czynione w sprawie odniemczenia i polonizacji regionu. Ukazane było życie codzienne w miastach i na wsiach, zmieniający się w czasie stosunek do nowego miejsca, ale też tęsknota za domem

ojczystym. Z dokumentów, plakatów, fotografii odczytać można było dynamikę tworzenia zrębów „normalnego” życia.

Wystawa podzielona została na dziesięć części, które w sposób możliwie chronologiczny przedstawiają tylko niektóre przejawy ówczesnej rzeczywistości: 1. *Prolog: Koniec/Początek* przypomina decyzje konferencji jałtańskiej i poczdamskiej oraz ich konsekwencje związane z przesiedleniami milionów ludzi po zakończeniu II wojny światowej. 2. *Jutro będziesz szczęśliwy* to hasło, którym zachęcano do przybycia na Ziemię Zachodnie. Tu osadnicy mieli znaleźć ziemię, pracę, nowe domy. Swoje szczęście. W tej części prezentowane były zatem dokumenty z drogi, z transportów, sprawozdania z Punktów Etapowych itp. 3. *Z dalekich ziem, z dalekich stron, kto by pomyślał, Boże drogi, że tutaj będzie jego dom* – to fragment ekspozycji ilustrujący z jednej strony szlaki, jakimi przybyli osadnicy, ale też tym samym ich różnorodność i bogactwo ich doświadczeń. Wspomniani są nie tylko przybywający z Kresów, lecz także wygnańcy z Kazachstanu i Syberii, przesiedleńcy z akcji „Wisła”, powracający więźniowie obozów koncentracyjnych i jenieckich, robotnicy przymusowi, reemigranci. Ponadto osobne miejsce poświęcono osadnikom wojskowym oraz ludności rodzimej i Niemcom, którzy jeszcze nie wyjechali. Tu również prezentowane były dokumenty z oddziałów Państwowego Urzędu Repatriacyjnego, które wiele mówią o miejscach pochodzenia nowoprzybyłych i ich liczbie oraz miejscach ich osiedlania się. 4. *Bieda. Żywność do końca życia* to część wystawy przedstawiająca warunki ekonomiczne pierwszych osadników, ich problemy ze zdobyciem jedzenia i odzieży. Znajdują się tam dokumenty mówiące o wielkiej nędzy, w szczególności dotyczącej powracających z Syberii i wysiedleńców z Kresów, a także o pomocy, jaką otrzymywali m.in. z UNRRA. 5. *U siebie?* – ten odcinek ekspozycji poświęcony był odczuciu obcości towarzyszącemu pierwszym osadnikom, ich tęsknocie za swoją ojczyzną, w kontekście mieszkającego tu wciąż jeszcze „niemieckiego plugastwa” (jak określono Niemców w Rozkazie nr 0150 Dowództwa 2 Armii WP z czerwca 1945 roku) oraz stacjonujących radzieckich żołnierzy, którzy nazbyt często postępowali zgodnie z hasłem „ziemia wasza, ale to, co na ziemi – to nasze”. Szósty człon wystawy zatytułowany *Życie od nowa* odnosił się głównie do pracy i przedstawiał realia początków budowania nowej egzystencji na wsiach i w miastach, czasem na strawionych wojną zgliszczach, a czasem w dobrze wyposażonych pozostawionych przez Niemców domach czy gospodarstwach. Część 7. *Wspólnota. Kościół, edukacja, kultura* mówił o pierwszych próbach wypełniania swoistej próżni społecznej nowo zasiedlanego regionu przez budowanie lokalnych społeczności



Fragment wystawy

i o trudnych początkach integracji. Właśnie Kościół, szkolnictwo i udział w szeroko pojętej kulturze odegrały w tym procesie najważniejszą rolę, a najbardziej znaczącym „nośnikiem” tych zmian były dzieci i młodzież, które adaptowały się najłatwiej. 8. *Nowy wspaniały świat* to segment wprowadzający w rzeczywistość początków komunizmu, w której nasycona hasłami popierającymi ruch „demokratyczny” propaganda była najmniej uciążliwym elementem życia. Znacznie bardziej dotkliwe były obowiązkowe dostawy, domiary, szarwarki, spółdzielnie produkcyjne czy obozy pracy przymusowej. Fragment 9. *Proste przyjemności* ukazuje życie „po godzinach” – czas zabaw, rekreacji, spotkań rodzinnych czy sąsiedzkich, które z jednej strony pozwalały odreagować trudy dnia codziennego, z drugiej – wpływały także bardzo znacząco na integrację społeczności. Wystawę zamyka część zatytułowana *Post scriptum* odnosząca się do lat późniejszych, które – wobec wciąż nieuregulowanej kwestii granicy zachodniej – dla wielu przesiedleńców były czasem niepewności i braku stabilizacji, „siedzenia na walizkach”. Polsko-niemiecka umowa potwierdzająca istniejącą granicę ostatecznie weszła w życie dopiero w 1992 roku. Z drugiej strony, w trakcie tych lat pełnych niepewności,



Fragment wystawy

w domach przesiedleńców, reemigrantów, dipisów kontynuowano tradycje ich pierwszych „małych ojczyzn” i stąd po 1989 roku nastąpił wielki rozkwit działalności rozmaitych stowarzyszeń podtrzymujących tradycje różnych kultur, narodowości i wyznań oraz pamięć o doświadczeniach ludzi przybyłych na Ziemię Lubuską po wojnie. Są wśród nich m.in. stowarzyszenia Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Wilna i ziemi wileńskiej, są organizacje zrzeszające górali czadeckich, Bukowińczyków, Poleszuków, Łemków, Ukraińców, działa Lubuska Fundacja Judaica, są też związki Sybiraków. Od wielu lat dobrze rozwija się także współpraca instytucjonalna i prywatna z Niemcami pochodzącymi z tych terenów. Jest to dziedzictwo, które łączy dorobek pierwszych osadników z dokonaniem współczesnych mieszkańców Ziemi Lubuskiej.

Na ekspozycji przedstawionych zostało blisko dwieście świadectw ówczesnej rzeczywistości – dokumentów, fotografii i przedmiotów, które towarzyszyły przesiedleńcom. Ponadto z pomocą aplikacji odczytującej kody QR na smartfonach można było także wysłuchać 25 fragmentów wypowiedzi pierwszych osadników (są one dostępne również na stronie internetowej poświęconej wystawie: <http://mzl.zgora.pl/wypowiedzi-osadnikow/>).

Zbiory i relacje udało się pozyskać od ponad 30 osób: Urszuli Chomont, Henryka Domaradzkiego, Stanisława Domaradzkiego, Waldemara Elbanowskiego, Adeli

Górgurewicz, Wiolety Haręźlak, Wandy Janowskiej, Stefanii Jawornickiej, Przemysława Karwowskiego, Mirosława Kasztela, Jadwigi Korcz-Dziadosz, Iwony Koschel, Marii Kowalskiej, Tadeusza Krupy, Bolesława Kukurowskiego, Wiesława Łabęckiego, Gerarda Łabędzkiego, Tadeusza Marcinkowskiego, Teresy Mastalerz, Anastazji i Józefa Omieczyskich, Leszka Pendasiuka, Adolfa Piaseckiego, Leokadii Raczyńskiej, Genowefy Rozkret, Wilhelma Skibińskiego, Leopolda Sebastianowicza, Wandy Skorulskiej, Renaty i Tadeusza Skrzypków, Olgi Wiśniowskiej, Stefanii Zawackiej, Jana Zelka i Małgorzaty Ziemskiej. Ukazane są też materiały pochodzące z Archiwów Państwowych w: Poznaniu, Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim, z Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu i Instytutu Zachodniego w Poznaniu oraz zbiory z Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej w Międzyrzeczu, Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze z/s w Ochli i Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Wsi „Razem” w Bieniowie i z Zespołu Edukacyjnego im. Bojowników o Polskość Ziemi Kramskiej w Nowym Kramsku. Niewielki fragment historii zaprezentowany został jako pokłosie realizowanego wspólnie przez Europejską Sieć Pamięć i Solidarność oraz Muzeum Ziemi Lubuskiej projektu *In Between? W poszukiwaniu lokalnych historii na pograniczach Europy*, którego jeden z etapów odbywał się na Ziemi Lubuskiej. Wystawę przygotował zespół MZL w składzie: dr Anitta Maksymowicz – scenariusz i koncepcja wystawy oraz wywiady; artyści plastycy Igor Myszkiwicz i Mariusz Kowalski – opracowanie graficzne i przygotowanie materiałów do druku; Emilia Cwilińska – projekt i redakcja techniczna foldera do wystawy oraz Rafał Troszczyński – montaż i opracowanie materiałów multimedialnych.

Przesiedleńcy, osadnicy, pionierzy, ewakuanci, dipisi, wygnańcy, reemigranci, uchodźcy, wysiedleńcy, ekspatrianci, wypędzeni, uciekinierzy, powracający, repatrianci... To tylko kilka określeń na powojennych nomadów, którzy przybyli na Ziemię Lubuską. Historia ludzi, którzy tworzyli tu zręby polskiego społeczeństwa, nadal – choć minęło już ponad 70 lat i w ostatnim czasie powstało wiele publikacji jej poświęconych – wymaga uzupełnienia i zdokumentowania w formie wystawy stałej.

Duża część z pierwszych przesiedleńców już odeszła, ich grono z każdym rokiem się kurczy. Jest to ostatni moment, by zebrać i zaprezentować historię początków polskiej społeczności na Ziemi Lubuskiej widzianą oczami świadków i opowiedzieć ją ich słowami. Ekspozycja „*A dookoła obcy świat...*” jest próbą podtrzymania pamięci zbiorowej o jednym z najważniejszych momentów w dziejach regionu.

Tytuł: „*A dookoła obcy świat...*” – pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej

Termin: 26 X 2016 – 26 II 2017

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Anitta Maksymowicz

Longin Dzieżyc

## **Nasze wspomnienia. Pamiętki kresowe ze zbiorów Wacława Nycza**

Zakończenie II wojny światowej i wyznaczenie nowych granic Polski sprawiło, że blisko dwa miliony ludzi musiało opuścić ojczyste Kresy i rozpocząć nowe życie, głównie na zachodzie Polski. Utrata ziem, przez wieki mocno osadzonych w życiu kulturalno-społecznym i gospodarczym Rzeczypospolitej, była wielką stratą. Przez lata trauma i gorycz przesiedlonych musiała pozostać ich wewnętrznym bólem. Wystawa *Nasze wspomnienia. Pamiętki kresowe ze zbiorów Wacława Nycza* – mieszkańca Nietoperka – przybliży żywe w naszym regionie wspomnienia przeszłości.



*Fragment ekspozycji*

Na ekspozycji znalazły się bardzo różnorodne obiekty przybliżające kulturę duchową i materialną, będące namacalnym dowodem pamięci o kulturze wschodnich rubieży II Rzeczypospolitej. Część z pokazywanych obiektów 7 października 2016 roku była prezentowana w zabytkowym pomniku-wagonie, który stanął na Placu Pamięci w Łęczycy. Upamiętnia on przesiedleńców przybyłych tu w 1945 roku z wioski Gniłowodzy z dawnego województwa tarnopolskiego (obecnie Ukraina). Szczególnie wymowne na wystawie były zachowane portrety dawnych mieszkańców Kresów oraz wykorzystywane przez nich przedmioty codziennego użytku: narzędzia z gospodarstwa rolnego m.in. szufle, szypy, piły, cepy, sierpy, kosy, nosidła, maselnice czy popularny kołowrotek. Ze sprzętów domowych na wystawie znalazł się samowar, różnego typu pojemniki kuchenne, moździerz, garnki, metalowe butle czy tarcza do prania z lwowskiej wytwórni M.H. Bogdanowicz. Ważną częścią ekspozycji był fragment sypialni z łóżkiem i skrzynią oraz szereg ozdobnych tkanin, często ręcznie haftowanych, a także nadające wnętrzu niepowtarzalny charakter kilimy i gobeliny. Interesującą grupę tworzyły dokumenty, zdjęcia i odznaczenia związane z obroną Lwowa. Klimat okresu II Rzeczypospolitej oddawały również prezentowane na wystawie podręczniki szkolne oraz pisma satyryczne

„Szczutek” i „Pociąg”. Natomiast do tradycji miasta Lwowa nawiązywały zróżnicowane formą butelki po alkoholach słynnej firmy Baczewski. Ta powstała w 1782 roku wytwórnia była największym w okresie międzywojennym producentem wyrobów alkoholowych w Europie Środkowej. Z miastem związane były także zabytkowe już dziś talerze porcelanowe ze składu K. Lewickiego, lornetka teatralna czy skarbona do kwestowania galicyjskiej kasy we Lwowie. Na wystawie pokazaliśmy bardzo różnorodne obiekty będące wspomnieniem tak bliskich wielu mieszkańcom lubuskiego regionu tradycji kresowych. Ekspozycja głęboko osadzona w tradycji stała się także ważnym elementem posiedzenia wyjazdowego Zarządu Głównego Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, które miało miejsce w zielonogórskim Muzeum.



*Narzędzia gospodarstwa rolnego i sprzęty domowe*



*Sypialnia kresowa*

Tytuł: *Nasze wspomnienia. Pamiętki kresowe ze zbiorów Wacława Nycza.*

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Czas trwania: 26 X 2016 – 15 I 2017

Kurator: dr Longin Dzieżyc

**Wernisaż wystawy *Ogrody/Gärten* w Nowym Zamku w Bad Muskau – fotorelacja**



*L. Kania podczas otwarcia*



*Prof. P. Komorowska-Birger, L. Kania, prof. UZ R. Czarowski, Ż. Cierach, dr C. Wenzel*



*Fragment ekspozycji*



*Uczestnicy uroczystości*

Przedruk



Nr 7 | 236 | październik 2016, s. 33-35



Instytut Sztuk  
Wizualnych  
UZ

**Ogrody  
&  
Gärten**

Wystawa/koncert

1. październik  
10.00 - 18.00  
od 11.00  
do 17.00

Ogrody - wystawa jubileuszowa Instytutu Sztuk Wizualnych w Nowym Zamku w Parku Mużakowskim

1 września 2016 r. w Nowym Zamku w Parku Mużakowskim na granicy polsko-niemieckiej otwarta została wystawa *Ogrody*. Zorganizowana we współpracy Uniwersytetu Zielonogórskiego

i Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze z fundacją „Park Księcia Pücklera Bad Muskau” jest trzecią już ekspozycją w ramach cyklu *Topografia polskiej sztuki współczesnej*. Jednocześnie inauguruje ona obchody 25-lecia istnienia Instytutu Sztuk Wizualnych Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Patronat nad wystawą objęli Hansjörg König, Przewodniczący Rady Fundacji „Park Księcia Pücklera Bad Muskau”, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów Saksonii oraz prof. dr hab. inż. Tadeusz Kuczyński, Rektor Uniwersytetu Zielonogórskiego, w którego imieniu na wernisażu przemawiał prof. dr hab. Giorgi Melikidze, Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą. Na uroczystość przybyli także Prezydenci przygranicznych miast Bad Muskau i Łęknicy, Andreas Bänder i Piotr Kuliniak, Kierowniczka Wydziału Kultury Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze, Żaneta Cierach, a także nowa Dziekan Wydziału Artystycznego, dr hab. Barbara Literka, prof. UZ oraz uczni goście z Uniwersytetu Zielonogórskiego i Muzeum Ziemi Lubuskiej. Otwarcie wystawy uświetnił znakomity występ kwartetu jazzowego Instytutu Muzyki w składzie Susan Tun Hoan (Wietnam) - gitara (lider zespołu), Marcin Włodarczyk - fortepian, Paweł Narajowski - kontrabas, Kuba Lechki - perkusja. Dzięki temu stało się ono również przykładem udanej kooperacji obu Instytutów Wydziału Artystycznego UZ.

Witając gości, dr Cornelia Wenzel, z-ca dyrektora fundacji „Park Księcia Pücklera Bad Muskau” stwierdziła z humorem: „Pokaz prac *Ogrody* jest prezentem urodzinowym, który przedstawiciele Instytutu [Sztuk Wizualnych - od autorki] sami sobie sprawili na jego 25 urodziny, w czym i my mogliśmy mieć swój udział. Dziękujemy Państwu za to serdecznie i gratulujemy z okazji Jubileuszu.”

Z kolei Hansjörg König w swej przemowie przypomniał, że Park Mużakowski, który 1 maja 2015 r., w 200-lecie swego



1. UCZESTNICY KURKOROKY I GOSIOWNIK MIKROFONU WYSTAWY OGRODY DO LEWEJ: BISZARD WIEDNAR, UJESTY KAMBA, IJBA DEBISCHOWSKA, PAULINA KONKOROWSKA-GRIGER, PIOTR CZUDA, HELENA KARDASZ, MIKEL BOCCHI, AUCIA LEWICZA-SZCZODRA, RADOZYNA CZYKOWSKA, MARCELA JAKUBOWSKA, MARCEL LA GO, ANDRZEJ BOBROWSKI, STANISLAW K. KORYTKA, ARTUR PASTUSZEK, WITEL - PRACE BISZARD, WOLFRAMA (POLSKIE) I RADOZYNA CZYKOWSKO. FOT. BARBARA GRZEK, GARNOWOLA
2. GOSIOWNIK MIKROFONU WYSTAWY DR. IJBA DEBISCHOWSKA (Z PRAWY) I PODCZAS OPROWADZENIA KURKOROKOJEGO POWYSEMIERZTAJ: PIETRY WITALCZYK, MIKEL BOCCHI I GRIGER FOT. MIKEL LA GO
3. WYSTYPIE KAMERYTU JAZZOWEGO I INSTYTUTU SZUK WIZUALNYCH FOT. MIKEL LA GO

UZ - uczestnikom wystawy - za oryginalny wkład w jej rozwój. Zwracając się do inicjatora cyklu wystaw *Typografia polskiej sztuki współczesnej*, Dyrektora Muzeum Ziemi Lubuskiej, Leszka Karń, stwierdził natomiast: „dokładnie tego typu polsko-niemieckiej współpracy życzyliśmy sobie w roku 2005, w celu aktywnego ożywienia światowego dziedzictwa kultury - Parku Mużakowskiego/Muskauer Park. Jestem szczęśliwy, że właśnie dzięki Pańskiemu zaangażowaniu jest ona dziś niemal oczywistością. Oczywiście wiem, że w codziennej rzeczywistości jeszcze długo nie będzie ona wolna od ustawicznego wysiłku. Stąd też także w przyszłości chętnie wspierę ten piękny i ważny projekt. (...) Jestem pewien, że prezentowane tu dzieła sztuki dostarczą nam rozkoszy intelektualnej, która wypełniać nas będzie jeszcze w drodze do domu.”

\*\*\*

inierenia, wpisany został na listę światowego dziedzictwa UNESCO, stał się wzorcowym przykładem ośrodka bilateralnej polsko-niemieckiej współpracy, służącej rozwojowi transgranicznego regionu kulturalnego. Podziękował serdecznie wszystkim pracownikom Instytutu Sztuk Wizualnych

Idea wystawy *Ogrody* dojrzała przez wiele miesięcy. Ekspozycja jest bowiem kontynuacją wielu innych działań międzynarodowych rozwijanych przez Instytut, jak np. konferencja naukowa *Złote drzewo życia wokół zieleńca*. Uczelnia miejscem sztuki w 2013, której towarzyszyły wystawy

i warsztaty, a która zwieńczona została monumentalną publikacją pod redakcją dr. Artura Pastuszka.

Tytuł wystawy rozumieć można zarówno dosłownie, jak i metaforycznie. Wpisuje się ona w kontekst jedyne transgraniczne założenie ogrodowo-parkowe w Europie, stając się formą międzynarodowego dialogu na temat kultury, ekologii oraz historii i współczesności stosunków polsko-niemieckich.

Park krajobrazowy czy ogród angielski - taki jak Park Mużakowski - to przestrzeń z pogranicza natury i kultury. To forma, symbol i marzenie wpisane w ciąg asocjacji nie tylko estetycznych, lecz również erotycznych czy religijnych. Ewokowane przez ogród konotacje, hasłowo wyznaczają choćby Raj, ogrody islamu oraz biblijny *hortus conclusus* - alegoria czystości Marii. Zarówno przestrzeń tego odwiecznego mitu, jak i geograficzno-historyczne status quo parku stworzonego przez „Goethego sztuki ogrodowej” - księcia Hermanna Ludwiga Heinricha von Pückler-Muskau - stały się inspiracją dla kolekcji dzieł artystów z Zielonej Góry. Wykreowana na potrzeby jednorazowej ekspozycji w Nowym Zamku, jest ona sama w sobie symbolicznym ogrodem ich twórczych możliwości.

Ta polifoniczna i multimedialna prezentacja obejmuje blisko 70 prac 20 artystów - obrazów, grafik, fotografii, filmów oraz instalacji i mebli, ukazując szerokie spektrum sposobów interpretacji pojęcia Ogrody - w sensie topograficzno-ekologicznym, estetycznym i filozoficzno-poznawczym. Wystawa dokumentuje zarówno klasyczne, jak i najnowsze tendencje we współczesnym krajobrazie sztuk wizualnych, stając się jednocześnie formą wielokierunkowej artystycznej refleksji inspirowanej przez jedyne transgraniczne założenie ogrodowo-parkowe w Europie oraz przyczynkiem do międzynarodowego dialogu na temat historii i współczesności stosunków polsko-niemieckich, subiektywnej „kultury wspomnień” oraz fenomenu migracji i „zakorzeniania się” w nowym miejscu.

W artystycznym dyskursie o Ogródach twórcy z Zielonej Góry wskazują na ukryte za kulisami świata postindustrialnych miejskich krajobrazów enklawy harmonii człowieka i natury. Analizują paralele między rozwojem twórczym a istotą ogrodu, którego kształt na równi zależny jest od potencjału ogrodnika i rytmu natury. Odnoszą się zarówno do odwiecznego cyklu wegetacyjnego, jak i do rytuału transgresji - obumierania starego i narodzin nowego w naturze i psychice ludzkiej oraz do poszukiwania mentalnej i etnicznej genealogii, której symbolem są korzenie drzew. Ogród to związek przypadku i planu - flora absolutnie naturalna, a jednak przez człowieka okiełznana. Twórczość plastyczna posiada te same cechy - naturalność i aranżację, a surowa symetria ogrodów francuskich odpowiada zasadom sztuki geometrycznej.

\*\*\*

W pierwszej publikacji na temat Parku Mużakowskiego, przygotowanej przed ponad dziesięć laty przez artystów i humanistów z Zielonej Góry (prof. Beata Frydryczak, dr Helena Kardasz), został on określony jako *Przestrzeń pamięci / pojedynia*. Obecna wystawa i towarzyszący jej katalog (pod redakcją naukową dr Lidii Gluchowskiej) ukazują Ogrody przede wszystkim jako poetycką metaforę - eksterytorialną, mentalną przestrzeń czasu, wspomnień, poznania i sztuki. W recenzji tejże publikacji prof. Beata Frydryczak zauważyła: „[T]a polsko-niemiecka publikacja wykracza poza standardową monografię. (...) Już sam fakt jej zalety-

lowania Ogrody/Gärten i zaprezentowania w czasie wystawy przygotowanej przez artystów pracujących w Instytucie Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego w Nowym Zamku w Parku Mużakowskim dodaje jej dodatkowych wartości. To sprawia, że dwujęs: teoretyczno-artystyczny w sposób konieczny uzupełniony jest o kontekst zewnętrzny: otoczenie parku i jego estetykę, związaną z nim historią i wspólne polsko-niemieckie działania o wymiarze ponadgranicznym i kulturowym, czego książka i zapowiadająca ją wystawa jest doskonałym dowodem. *Ogrody/Gärten* to publikacja (i wystawa), która buduje nową wartość w tym, co już artystyczne (Parku Mużakowskim), a podejmując dyskurs na temat ogrodów, wprowadza go na metapoziom, w którym ogród nabiera wymiaru ideowego i metaforycznego zarazem. O ogrodach w ogrodzie, o krajobrazach w krajobrazach - mówić można tylko obrazami i metaforami. Ta publikacja otwiera taką możliwość, rozbrzmiewając na trzech poziomach: teoretycznym, artystycznym i ideowym, jeżeli za ideę uznać naturalne medium Parku Mużakowskiego. (...) Projekt graficzny książki (...) doskonale współgra z jej zawartością (...). Meandry Parku Mużakowskiego mogą być refleksją meandrowych myśli artystycznej oplatającej to, co ujęto wspólnym mianem ogrodów. Wprowadza do nich tekst Artura Pastuszka *Il faut cultiver notre Jardin*, który w eseistycznej formule próbuje znaleźć podstawy idei ogrodu jako takiego. Tekst Lidii Gluchowskiej posiada bardzo krytyczny wymiar, będąc ambitną próbą zaprezentowania obecnych na wystawie artystów i ich prac.”

Lidia Gluchowska

#### Wystawa Ogrody

Czas trwania: 1 września – 31 października 2016 r., Nowy Zamek, Park Mużakowski/Bad Muskau

#### Kuratorzy:

Leszek Kania (Museum Ziemi Lubuskiej, Zielona Góra)  
prof. Paulina Komorowska-Binger (Instytut Sztuk Wizualnych UZ, Zielona Góra)

Kierownictwo naukowe: dr Lidia Gluchowska (Instytut Sztuk Wizualnych UZ, Zielona Góra)

Koordinacja: Regina Barufke, Bad Muskau

Uczestnicy: mgr Paweł Andrzejewski, mgr Basia Barfida, prof. Andrzej Bobrowski, prof. UZ Radosław Czarkowski, prof. UZ Jarosław Dziecieliwski, dr Katarzyna Dziuba, prof. UZ Magdalena Gryska, mgr Mirosław Gugala, mgr Jarosław Jeschke, dr Helena Kardasz, prof. Paulina Komorowska-Binger, prof. Stanisław Kortyka, mgr Marek Lalik, prof. UZ Alicja Lewicka-Szczegółka, prof. UZ Jarosław Łukasik, mgr Maryna Mazur, dr Anna Owsian-Matyja, prof. Piotr Szurek, dr Patrycja Wilczek-Sterna, prof. UZ Ryszard Woźniak

Plakat: dr Piotr Czech (Instytut Sztuk Wizualnych UZ, Zielona Góra)  
W projekcie plakatu i okładki katalogu wykorzystano fragmenty ekołinoowego obrazu Basi Barfidy *Sadzonki* (2013).

#### Katalog Ogrody:

Red. naukowa: dr Lidia Gluchowska

Projekt graficzny: dr Piotr Czech

Tłumaczenie: Mirosława Kowęzowska, Rainer Mende, Andre Rudolph

Konsultacja naukowa: Cord Panning, Artur Pastuszek, Andre Rudolph

Redakcja językowa: Regina Barufke, Lidia Gluchowska, Cornelia Wenzel

ISBN: 978-83-88426-96-4

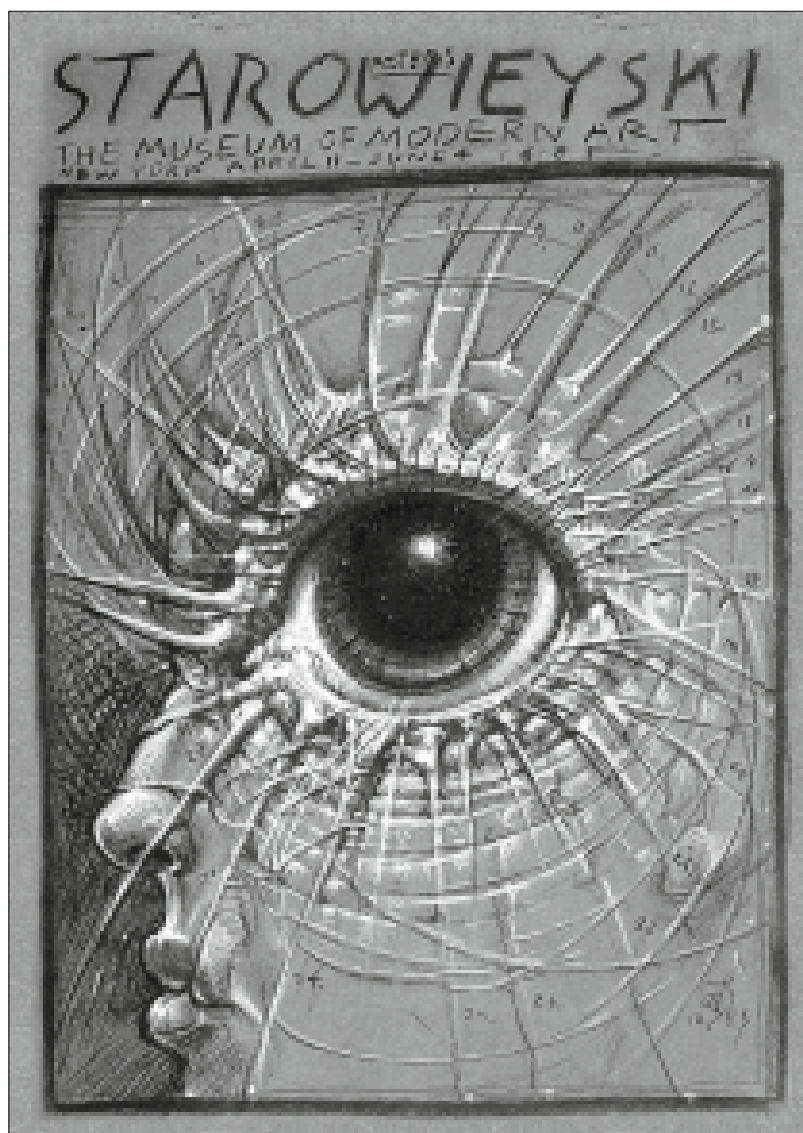
www.muskauer-park.de www.mzf.zgora.pl www.wa.uz.zgora.pl  
www.isw.uz.zgora.pl



Marta Gawęda-Szymaniak

## Wystawa prac Franciszka Starowieyskiego (1930-2009)

25 listopada 2016 roku w przestrzeniach ekspozycyjnych naszego Muzeum nastąpiło otwarcie wystawy Franciszka Starowieyskiego - artysty o nieposkromionej wyobraźni i mistrzowskim warsztacie. Autor zaprezentowanych prac to jedna z najbardziej rozpoznawalnych i nietuzinkowych osobowości polskiej sztuki drugiej połowy XX wieku. Okrzyknięty wirtuozem rysunku z niezwykłą biegłością kreował żywiołowe kompozycje podszyte fantasmagorycznym klimatem. Z rysunkowego medium uczynił podstawowy budulec swoich realizacji, operując ze swobodą zarówno zamaszystym, pełnym ekspresji gestem, jak i wystudiowaną, finezyjną kreską. Tę formę wypowiedzi artystycznej szczególnie sobie cenił, wielokrotnie podkreślając, że najlepiej wyraża jego myśli i emocje.



Projekt plakatu do indywidualnej wystawy Franciszka Starowieyskiego w Museum of Modern Art w Nowym Jorku, 1984, pastel, 50x35 cm, wł. prywatna

Artysta należał do grona największych indywidualności polskiej szkoły plakatu, uprawiających plakat typu autorskiego o charakterystycznym stylu, opierającym się niejednokrotnie na zaskakujących surrealnych

skojarzeniach. Posiłkował się szczególnym repertuarem form, do których należały m.in. kłębiące się zmysłowe, nagie ciała kobiece i męskie, ptasie głowy, demoniczne skrzydlate stwory, powracający motyw oka. Czasem były to odwieczne symbole *vanitas*: szkielety, zwierzęce i ludzkie czaszki odwołujące się do nurtującej autora problematyki przemijania i śmierci. Jego kompozycje plakatu rozpoznawalne są bez trudu dzięki specyficznym motywom, charakterystycznej konwencji rysunkowej i odręcznemu pismu, sprowadzonemu do ozdobnej kaligrafii. Jako przedstawiciel nurtu metaforycznego realizował wizjonerskie plakaty teatralne, filmowe, wystawowe, które stanowią nie tylko doskonały wyraz jego talentu i kunsztu, ale także intrygujący odautor-ski komentarz plastyczny do anonowanego wydarzenia.

Ekspozowany zestaw plakatów stanowił wybór reprezentatywnych prac autora pochodzących z kolekcji Działu Sztuki Współczesnej Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Są to kompozycje z lat 60., 70. i 80. XX wieku, które trafiły do naszych zbiorów w formie przekazu z przepastnych zasobów Muzeum Plakatu w Wilanowie w 2001 roku.

Prezentację wzbogacił też bardzo wczesny, liryczny obraz pędzla młodego, dwudziestopięcioletniego wówczas F. Starowieyskiego zatytułowany *Starość*. Pokazywany był on na słynnej Ogólnopolskiej Wystawie Plastyki w warszawskim Arsenale w 1955 roku, a aktualnie wchodzi w skład zielonogórskiej muzealnej kolekcji.

Niezwykle istotny element obecnej wystawy stanowiło około 50 prac na papierze z lat 1959-2004. Były wśród nich m.in. pastele, litografie, akwarele, sitodruki, a także szkice koncepcyjne wykonane ołówkiem, kredką, długopisem i piórkiem, finalne projekty plakatów oraz rysunki będące autonomicznym, skończonym dziełem sztuki. Pochodziły one ze zbiorów Artura i Mateusza Buttlerów oraz innych kolekcji prywatnych.



*Leszek Kania – dyrektor MZL i Marta Gawęda-Szymaniak – kuratorka wystawy w towarzystwie właścicieli ekspozowanych prac*

Interesującym dopełnieniem ekspozycji była oryginalna intymna korespondencja artysty, której adresatką jest ukochana żona Teresa Starowieyska. Autor podczas częstych pobytów za granicą: w USA, Szwajcarii, Francji, Niemczech, Austrii, namiętnie pisał listy do wybranki swojego serca, które okraszał miłosnymi wyznaniem, efektownie wypracowaną kaligrafią, erotycznymi rysunkami. Naznaczone tęsknotą i zmysłową fantazją listy zawierają też szkice odwzorowujące kolekcjonerskie przedmioty pożądaną napotkane w antykwariatach i domach aukcyjnych, a także architekturę budowli oraz plany miast, które artysta odwiedził.

Była to pierwsza w MZL prezentacja sztuki Franciszka Starowieyskiego. Mamy nadzieję, że pokaz obejmujący blisko 100 prac przybliżył widzom sylwetkę tego niekonwencjonalnego twórcy i jego wizjonerskie dzieła.



*Fragmenty ekspozycji*

Tytuł: *Franciszek Starowieyski (1930-2009) – prace na papierze z kolekcji prywatnych oraz zbiorów własnych MZL*

Termin: 25 XI 2016 – 12 II 2017

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Marta Gawęda-Szymaniak

**Franciszek Starowieyski** (pseudonim Jan Byk) – urodził się 8 lipca 1930 w Bratkówce koło Krosna na Podkarpaciu, zmarł 23 lutego 2009 w Warszawie. Pochodził ze szlacheckiej rodziny, pieczętującej się herbem Biberstein. W latach 1949-1952 studiował malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie u Wojciecha Weissa i Adama Marczyńskiego, a następnie w ASP w Warszawie u Michała Byliny, gdzie uzyskał dyplom w 1955 roku. Zajmował się rysunkiem, plakatem, grafiką użytkową, malarstwem, scenografią teatralną i telewizyjną. Znamca i kolekcjoner dzieł sztuki. Zafascynowany kulturą i sztuką baroku od 1970 roku antydatował swoje prace o 300 lat. W latach 1974-1975 przebywał na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w Stanach Zjednoczonych. W 1980 roku stworzył pierwszy spektakl Teatru Rysowania, realizowanego następnie w blisko trzydziestu miastach w kraju i za granicą. W 1980 był profesorem w Berliner Hochschule der Künste. Od 1993 roku wykładał w Europejskiej Akademii Sztuki w Warszawie. W swoim dorobku miał ponad 200 wystaw w kraju i za granicą. Był pierwszym Polakiem, któremu zorganizowano indywidualną wystawę w Museum of Modern Art w Nowym Jorku (1985). Otrzymał wiele prestiżowych nagród m.in.: Grand Prix na Biennale Sztuki Współczesnej w Saõ Paulo (1973), Grand Prix za plakat filmowy na festiwalu w Cannes (1974), Grand Prix na Międzynarodowym Festiwalu w Paryżu (1975), Annual Key Award gazety „Hollywood Reporter” (1975-1976), nagrodę na Międzynarodowym Biennale Plakatu w Warszawie i na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Chicago (1979-1982). W 1994 roku odebrał Nagrodę *Złotej Maski* za scenografię do *Króla Ubu* Krzysztofa Pendereckiego w Teatrze Wielkim w Łodzi. W roku 2005 został odznaczony Złotym Medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis, honorującym dokonania najwybitniejszych postaci polskiej kultury. Prace artysty znajdują się w kolekcjach prywatnych i muzealnych w wielu krajach świata.

Zofia Zalewska

## KULTURA BEZ BARIER



*Uczestnicy warsztatów w zielonogórskim Muzeum*

W październiku 2016 roku zielonogórskie Muzeum uczestniczyło w drugiej edycji projektu *Włącz ich w kulturę*, finansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dwudniowe szkolenie dla muzealników, którzy na co dzień mają kontakt ze zwiedzającymi, prowadzili przedstawiciele Fundacji Kultury bez Barier z Warszawy – Anna Żórawska i Robert Więckowski. Całość zdarzenia dokumentował Marceli Żelnik. Projekt, który realizowany był już w różnych miastach, m.in. w Warszawie, Toruniu, Bydgoszczy, Białymstoku, Lublinie, Gorzowie, ma za zadanie zaktywizować przedstawicieli miejskich placówek kulturalnych do działań na rzecz zniesienia barier w instytucjach i udostępniania wydarzeń osobom z niepełnosprawnościami.

Celem szkolenia było podzielenie się przez prowadzących wiedzą, informacjami, a przede wszystkim doświadczeniami i pomysłami umożliwiającymi tworzenie muzeów i wystaw bez barier, dostępnych również dla osób z różnymi dysfunkcjami narządu wzroku i słuchu. Przez dwa dni kursu muzealnicy poznawali różne rodzaje przeszkód, z którymi możemy na co dzień się spotkać w naszym Muzeum i wspólnie szukali odpowiedzi, jak je zlikwidować. Różnorodne zajęcia przybliżyły nas do świata osób niedowidzących i niedosłyszących i uzmysłowiły nam, co trzeba robić, by im pomóc w odbiorze sztuki. Podczas szkolenia poznaliśmy również dostępne już różne produkty i pomoce, które pozwalają osobom z niepełnosprawnością poznawać i zrozumieć rzeczywistość.

Dla muzealników ważny był drugi dzień warsztatów, gdy odbywało się szkolenie z audiodeskrypcji. Miał on duże znaczenie dlatego, że czeka nas opracowanie audiodeskrypcji do naszych najważniejszych dzieł, które znajdują się na ekspozycjach. W technice tej za pomocą opisu słownego udostępnia się osobom z niepełnosprawnością wzroku odbiór wizualnej twórczości artystycznej oraz pozwala na spotkanie ze sztuką. Różnorodne ćwiczenia i działania pozwoliły nam poznać zasady tworzenia prawidłowego opisu, umożliwiającego osobom z dysfunkcją wzroku samodzielnie poznać niewidzialny dla nich obraz lub inne dzieło sztuki. Zaprezentowane audiodeskrypcje obrazów, których nie widzieliśmy: Włodzimierza Pawłaka *21 kościołów* i portret Witkacego oraz dyskusja wokół tego, co i w jaki sposób te obrazy przedstawiają, uzmysłowiły nam, jak trudne w odbiorze przez osoby niedowidzące mogą być dzieła sztuki. Również następne ćwiczenia, podczas których redagowaliśmy w grupach audiodeskrypcje do dzieł: C. Moneta *Port*, A.C. Modiglianego *Akt leżący*, E. Hoppera *Automat*, M. Chagalla *Pole Marsowe* poświadczyły, że poprawne opracowanie opisu dzieła dla osoby, która go nie widzi, „namalowanie obrazu słowami” nie jest łatwym zadaniem.

Projekt *Włącz ich w kulturę* zrealizowany w zielonogórskim Muzeum ukazał, że kultura może być dostępna dla wszystkich i że również osoby z niepełnosprawnościami mogą zwiedzać naszą placówkę. Wprowadzenie techniki audiodeskrypcji umożliwi im poznanie najważniejszych obiektów naszego Muzeum.

## Zofia Zalewska

*Raz, dwa, trzy. Kultura i Ty*

*Raz, dwa, trzy. Kultura i Ty* to projekt adresowany do dzieci szkolnych spoza Zielonej Góry, opracowany przez Stowarzyszenie Przyjaciół Teatru Lubuskiego. Został on sfinansowany ze środków Fundacji PZU. Organizatorzy zaprosili do jego realizacji dwie inne instytucje kultury: Muzeum Ziemi Lubuskiej i Biuro Wystaw Artystycznych. Edukatorzy trzech placówek poprzez różnorodne działania przybliżali specyfikę tych instytucji dzieciom, które na co dzień z różnych względów rzadko przyjeżdżają do Zielonej Góry. Stąd też wywodzi się wylczenie w tytule projektu.

We wrześniu i październiku 2016 roku na kolejnych spotkaniach gościliśmy w zielonogórskim Muzeum siedem grup dzieci. Byli to uczniowie, którzy wraz z opiekunami przyjechali z Siedliska, Świdnicy, Małomic i Niekarzyna. Dla większości z nich była to pierwsza wizyta w naszym Muzeum, dlatego też zależało nam bardzo, aby ten krótki pobyt wywarł na nich nie tylko niezapomniane wrażenie, ale jednocześnie jak najbardziej przybliżył im charakter, wyjątkowość i oryginalność tej instytucji.



*Tomasz Kowalski oprowadza po ekspozycjach muzealnych*

Każde z muzealnych spotkań rozpoczynało się w jednej z najatrakcyjniejszych sal – Sali Witrażowej. Aura tego miejsca, ogromny kolorowy witraż od razu robił na dzieciach duże wrażenie. To właśnie tutaj w krótkiej pogadance „Co to jest muzeum?” muzealni edukatorzy z Działu Oświatowego opowiadali, jaką funkcję spełniają muzea, skąd pochodzą muzealne zbiory, na czym polega praca muzealnika i konserwatora zabytków. Zapoznawali je również z takimi pojęciami, jak: eksponat, kolekcja, wystawa. Tych nowych określeń związanych z działalnością muzeum dzieci szukały później, kiedy oglądały muzealne wnętrza.

W dalszej części wizyty zaprosiliśmy uczniów na specjalnie dla nich przygotowany pokaz, na którym zaprezentowaliśmy obiekty ze zbiorów Działu Sztuki Dawnej. Były to różnorodne przedmioty codziennego użytku z czasów

ich dziadków i pradiadków, które na co dzień zamknięte są w muzealnych magazynach. Tylko mała część tych przedmiotów była im znajoma. Niektóre z nich znali z babcinych czy też rodzinnych opowieści, inne z filmów. Prezentując różne przedmioty do ważenia, mierzenia, sprzęt oświetleniowy, przedmioty gospodarstwa domowego używane w przeszłości, opowiadaliśmy dzieciom, jak wyglądało dawniej życie i jakie panowały zwyczaje. Wielką frajdą okazało się dla nich mielenie kawy w ręcznym młynku czy też rozgniatanie w moździerzu piernikowych przypraw. Pokaz był też dobrą okazją, aby powiedzieć, że w muzeum gromadzi się pamiątki naszej przeszłości, kultury materialnej minionych wieków, które musimy pieczołowicie ochraniać.



*Zofia Zalewska podczas prezentacji muzealnych obiektów*

Na żadnym z siedmiu spotkań nie mogło zabraknąć najważniejszego – zwiedzania muzealnych sal. I tu w zależności od grup wiekowych pokazywaliśmy dzieciom stałe ekspozycje oraz różnorodne wystawy czasowe. Większości z nich podobały się makiety Zielonej Góry, Sala Zegarowa, galeria Mariana Kruczka, witraże Marii Powalisz-Bardońskiej. Jednakże wszyscy, bez względu na wiek czekali, kiedy zaprowadzimy ich do Muzeum Dawnych Tortur. Okazało się, że ekspozycja, nawiązująca do XVII-wiecznej historii naszego miasta, znana jest im z opowieści tych, którzy już byli w naszym Muzeum.

Zadowolone buzie dzieci oraz opinie opiekunów uświadomiły muzealnym edukatorom, że instytucja nasza wniosła duży wkład merytoryczny w realizację projektu *Raz, dwa, trzy. Kultura i Ty*. Wspólne przedsięwzięcie Lubuskiego Teatru, Biura Wystaw Artystycznych i Muzeum Ziemi Lubuskiej pozwoliło uczniom z małych miast i miasteczek, które na co dzień mają utrudniony dostęp do kultury, poznać specyfikę, zadania i ofertę kulturalną tych ważnych placówek.

Zofia Zalewska

## **Magia świąt Bożego Narodzenia – warsztaty edukacyjno-plastyczne**

W listopadzie 2016 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej przeprowadzono warsztaty edukacyjno-plastyczne *Magia świąt Bożego Narodzenia*. Działania te skierowane do uczniów klas III i IV szkół podstawowych zrealizowano przy pomocy finansowej Miasta Zielona Góra w ramach programu „Edukacja i wychowanie”. Ich celem było zapoznanie dzieci z tradycjami związanymi ze świętami Bożego Narodzenia w Polsce i na świecie. W ramach tego projektu odbyło się sześć spotkań, w których uczestniczyło około 150 dzieci ze Szkół Podstawowych nr 1, 10, 11, 18 w Zielonej Górze oraz Szkoły Podstawowej w Żarach.

Każde ze spotkań składało się z dwóch części – edukacyjnej i warsztatowej. W części edukacyjnej uczniowie w oparciu o prezentację multimedialną i pogadankę poznali zwyczaje i tradycje bożonarodzeniowe. Na przykładzie wybranych krajów z różnych kontynentów, dowiedzieli się jak obchodzą te magiczne dla nas święta ludzie w innych państwach, jakie są różnice i podobieństwa do polskich świąt. Z uwagą słuchali również skąd pochodzi kartka świąteczna, od kiedy i jak ubieramy choinkę, kto wynalazł bombkę i choinkowe lampki, kim był św. Mikołaj, który przynosi prezenty. Z wielkim zaciekawieniem oglądali również przedstawione na prezentacji świąteczne „choinki rekordzistki” zapisane w Księdze Rekordów Guinnessa. Najbardziej podobało im się najwyższe na świecie drzewko z Meksyku, najdroższe postawione w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, najwyższe wykonane z czekolady we Francji, jak również złożone z klocków lego w Anglii. Z prezentacji dowiedzieli się również, że w Polsce, w Nowej Dębie w powiecie tarnobrzesckim znajduje się jedyne na świecie Muzeum Bombki Choinkowej. Zobaczyli ekspozycje z tego muzeum, na których zaprezentowanych jest kilka tysięcy bombek i innych unikatowych ozdób choinkowych z różnych krajów i epok.

Po części edukacyjnej uczniom pokazano muzealne obiekty związane ze świętami Bożego Narodzenia. Maluchy z zaciekawieniem przyglądały się XIX-wiecznej rosyjskiej ikonie z postacią św. Mikołaja, jakże odmiennie od znanego im dzisiaj, komercyjnego wykreowanego przez firmę Coca-Cola wizerunku. Podobała się im również forma do wypiekania wigilijnych opłatków. Ale najbardziej oblegana była zielonogórska szopka bożonarodzeniowa wykonana przez znaną krakowską rodzinę Malików, którzy od wielu już pokoleń budują szopki krakowskie.

W części warsztatowej uczestnicy spotkań wykonywali świąteczne dekoracje. Ich bazą w większości były styropianowe bombki, choinki i kółka. Obklejone cekinami, koralikami, łańcuszkami, dzwoneczkami przypominały o zbliżających się świątach Bożego Narodzenia. Również tekturowe stożki w kształcie choinki, wianuszki pod świecę przystrojone przez dzieci świecidełkami, obklejone wstążkami, gałązkami sztucznego świerku, obsypane brokatem, przyniesione do ich domów pomogły im wyczarować świąteczny nastrój.

Muzealne spotkanie o magii świąt Bożego Narodzenia kończył słodki poczęstunek. Pierniczki – świąteczne ciasteczka znikają szybko z talerzy.



*Uczestnicy warsztatów „Magia świąt Bożego Narodzenia”*

Grzegorz Wanatko

## Gra miejska – Świta Bachusa

Na zaproszenie Marszałek Elżbiety Anny Polak województwo lubuskie odwiedziła w dniach 12-18 września 2016 roku 16-osobowa grupa młodzieży obecnie mieszkającej w Obwodzie Sumskim, który jest partnerskim regionem naszego województwa. Były to dzieci dotknięte tragedią działań zbrojnych na wschodzie Ukrainy.

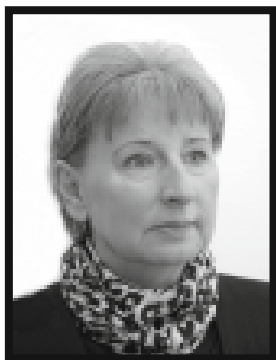
Bardzo bogaty program wizyty ukraińskich gości został przygotowany przez Biuro Współpracy Zagranicznej i Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Jednym z punktów było zwiedzanie Muzeum Ziemi Lubuskiej. Dzięki życzliwości dyrektora placówki – Leszka Kani – uczestnicy projektu mogli obejrzyć zbiory zielonogórskiego Muzeum. Podczas zwiedzania wystaw młodzież poznała dzieje Zielonej Góry, winiarskie tradycje Grodu Bachusa, jak również doznawała „strasznych mąk” w Muzeum Dawnych Tortur. Jednak głównym punktem wizyty ukraińskich gości był udział w grze miejskiej zorganizowanej przez kilku partnerów. Wśród nich należy wymienić przedstawicieli Punktu Informacji Europejskiej Europe Direct – Zielona Góra działającego przy Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim (Monika Kujawska-Marszałek), Urzędu Marszałkowskiego (Adrianna Sarnecka i Sylwia Babijczuk), Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej (Iwona Szablewska) oraz Muzeum Ziemi Lubuskiej (Grzegorz Wanatko).

Blisko 50 uczestników gry zebrało się w holu Muzeum, gdzie zlokalizowano zarówno start, jak i metę zabawy. Razem z młodzieżą z Ukrainy w grze udział wzięli uczniowie Gimnazjum nr 6 w Zielonej Górze pod opieką Izabeli Rożek. Wszyscy uczestnicy zostali podzieleni na 4-5 osobowe zespoły. W celu integracji polskiej i ukraińskiej młodzieży poszczególne drużyny miały międzynarodowy skład. Po zapoznaniu się z zasadami rywalizacji oraz pobraniu planów zadań zawodnicy wyruszyli na trasę. Gra oczywiście nawiązywała do historii



Wizyta w zielonogórskim Muzeum

naszego regionu ze szczególnym uwzględnieniem winiarskich akcentów. Zresztą sam jej tytuł – *Świta Bachusa* – wskazywał, co będzie wiodącym tematem zabawy. Jak można było przypuszczać zadaniem uczestników przedsięwzięcia było odnajdywanie różnych kompanów Bachusa. Uczestnicy byli znakomicie przygotowani do szukania winiarskich figurek. Już dwa dni wcześniej ukraińska młodzież wraz ze swoimi kolegami z Gimnazjum nr 6 spacerowała zielonogórskim deptakiem szlakiem bachusików. Odnalezienie *Uzetikusa*, *Pędzibeczka* czy *Spiocha* nie stanowiło trudności dla poszczególnych zespołów. Na mecie szybko meldowały się kolejne grupy informując o wykonaniu zadań i odnalezieniu wszystkich wymaganych bachusików. Po podsumowaniu wyników wszystkie zespoły otrzymały nagrody, których fundatorami były Urząd Wojewódzki oraz Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Zielona Góra. Zwieńczeniem projektu było wspólne pamiątkowe zdjęcie uczestników i organizatorów miejskiej gry.



## Zofia Kubiak (1954-2016)

W ubiegłym roku pożegnaliśmy naszą koleżankę, wieloletnią pracownicę Muzeum Zofię Kubiak.

Pani Zofia Kubiak urodziła się 17 grudnia 1954 roku w Szczuczynie. W Muzeum Ziemi Lubuskiej pracowała od 1 września 1999 roku jako opiekunka ekspozycji. Wcześniej zatrudniona była w PKP w Nowej Soli i Zielonej Górze, w Urzędzie Poczta-Telekomunikacyjnym i w Poradni Wychowawczo-Zawodowej w Warszawie oraz w IV Liceum Ogólnokształcącym w Zielonej Górze. Najdłużej, ponad 17 lat, pracowała w naszym Muzeum. Jej spokojne i łagodne usposobienie okazało się bardzo przydatne w codziennej pracy

wśród dzieł sztuki i eksponatów, o które dbała z należytą uwagą i starannością. Mimo złego stanu zdrowia nigdy się nie skarżyła i nie poddawała życiowym przeciwnościom, tym większym i smutnym zaskoczeniem było dla nas Jej odejście. Zmarła 14 grudnia 2016 roku.

Jerzy Duber

Elżbieta Maciejewska

Istniejemy, póki ktoś o nas pamięta.  
Carlos Ruiz Zafón

## ZIELONOGÓRSKIE ZADUSZKI

### wieczór wspomnień o znanych zielonogórczanach

Listopadowe dni, Wszystkich Świętych i Zaduszki, to czas refleksji i zadumy o bliskich, których nie ma już wśród nas. W hołdzie im zapalamy znicze, przywołujemy w pamięci ulotne wspomnienia i bezpowrotnie minione chwile.

3 listopada 2016 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbyły się *Zielonogórskie Zaduszki* – wieczór wspomnień o znanych zielonogórczanach, których pożegnaliśmy w minionym roku. Współtworząc osiągnięcia naukowe, kulturalne i społeczne, trwale wpisali się w tożsamość naszego miasta. Dla wielu byli źródłem inspiracji i niezapomnianych wzruszeń. Pozostają blisko nas dzięki swoim codziennym i wielkim dokonaniom. Wspomnieniami podzielili się: Eugeniusz Kurzawa, Barbara Konarska oraz Jan Tarnawski, a bohaterami wieczoru byli:

**Eugenia Pawłowska** – dziennikarka, Honorowy Obywatel Zielonej Góry



Fot. Ewa Duma

Urodziła się w 1932 roku w miejscowości Skorynki pod Baranowiczami (dawne woj. nowogródzkie). Studiowała dziennikarstwo na Uniwersytecie Jagiellońskim. Do „Gazety Zielonogórskiej” (później „Gazety Lubuskiej”) trafiła zgodnie z nakazem pracy, w roku 1954. Była publicystką, długoletnią kierowniczką działu kulturalnego, stworzyła i prowadziła poczytną rubrykę „Z harcerskiego kociołka”. Laureatka wielu nagród, wśród nich Lubuskiej Nagrody Kulturalnej i Nagrody Kulturalnej Prezydenta Miasta. W 2005 roku Eugenia Pawłowska wyróżniona została tytułem Honorowy Obywatel Zielonej Góry. Społecznie angażowała się w działalność charytatywnego klubu Kiwanis „Adsum”, zajmującego się licznymi formami pomocy dzieciom. Popularna „Snobka”, której artykuły wierni Czytelnicy „GL” pamiętają do dziś, narodziła się, gdy Eugenia Pawłowska była już na emeryturze. Z humorem prezentowała wydarzenia kulturalne i znane osoby. Felietony te można znaleźć w zbiorze pt. *I ja tam byłam...*, wydanym w 2009 roku. Za wartości artystyczne książki została wyróżniona Lubuskim Wawrzynem Literackim. Ponad 550 esejów pisanych lekką, staranną polszczyzną tworzy swoistą kronikę życia kulturalnego Zielonej Góry. Bo dla „Pani Żeni” vel „Snobki” pisanie było jak narkotyk.

**Zbigniew Rajche** – kronikarz czasu, fotograf, który nie rozstawał się z aparatem

Urodził się w 1929 roku w Stanisławowie (obecnie Iwano-Frankowsk na Ukrainie). Jego rodzice byli nauczycielami wiejskimi na Suwalszczyźnie. Po wybuchu II wojny światowej ojciec został aresztowany przez Niemców (zm. w 1941 roku w obozie w Oranienburgu). Matka wraz z dziećmi zamieszkała w Stanisławowie. Tam właśnie Zbigniew Rajche był świadkiem masowych mordów na ludności żydowskiej. Dramatyczne wspomnienia tych dni spisał w pamiętnikach, a w 2011 roku ukazały się one w książce *Moja Canossa*. Po wojnie, w ramach akcji repatriacyjnej rodzina została przesiedlona do Polkowic. W Zielonej Górze osiedlili się w latach pięćdziesiątych, od tego momentu Z. Rajche nieustannie utrwał na zdjęciach zmiany zachodzące w naszym mieście. Pisał wspomnienia, uprawiał twórczość poetycką i fotografował. Tej ostatniej pasji poświęcił się bez reszty. Był członkiem Lubuskiego Towarzystwa Fotograficznego, Stowarzyszenia Jeszcze Żywych Poetów oraz wieloletnim słuchaczem Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, założycielem Klubu Fotograficznego „Fotooko”. Od lat nazywany był nadwornym fotografem Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Miał wiele talentów, wśród nich literacki. W 2009 roku wydał dwa tomiki wspomnień *Czerwona sukienka* i *Opowieści z innego świata*. W 2011 roku ukazał się zbiór opowiadań wspomnień pt. *Moja Canossa*, a także tomiki wierszy: *Ogródnik świata* (2011), *Droga do NIC* (2013) oraz wspomnienia *Kamienie milowe* (2014).



Fot. z archiwum rodziny

**Tadeusz Marcinkowski** – strażnik pamięci o Kresach Wschodnich, autor książki *Skarby pamięci*



Fot. z archiwum rodziny

Urodził się w 1932 roku w Łucku na Wołyniu. Kochał to miasto, kochał Wołyń, kochał Kresy. Rodzinny Łuck był dla niego „duchową wyspą”, zawsze obecną w sercu i w pamięci. Tam przeżył najpiękniejsze chwile dzieciństwa, w którym ważną rolę odegrał ojciec Jan Marcinkowski. Do chwili wybuchu wojny ojciec był pracownikiem Sądu Okręgowego w Łucku oraz komendantem Związku Strzeleckiego. Matka Olimpia Marcinkowska pracowała w magistracie miejskim w Łucku. W grudniu 1939 roku Jan Marcinkowski został aresztowany przez NKWD, a wiosną 1940 roku zamordowany w Kijowie. Olimpię Marcinkowską wraz z dziećmi zesłano na Sybir. Po powrocie z zesłania rodzina Marcinkowskich ruszyła w dalszą drogę na Ziemie Odzyskane. Ziemia Lubuska stała się dla nich drugą, nową „małą Ojczyzną”. Do Zielonej Góry Tadeusz Marcinkowski przywiózł rzecz najcenniejszą – miłość i pamięć o ukochanym Wołyniu, któremu poświęcił swoją pasję kolekcjonera i badacza. Wierny rodzinnej ziemi organizował wystawy prezentując historię, kulturę Ziemi Wołyńskiej. Był aktywnym członkiem kresowych i pionierskich stowarzyszeń oraz organizatorem wielu ekspozycji, m.in.: *Wołyń – podróż sentymentalna* (2000) prezentowanej

w WiMBP im. C. Norwida w Zielonej Górze oraz w Domu Polonii w Warszawie. Czynnie uczestniczył w wystawach: *Wołyń – ocalić od zapomnienia* (Warszawa 1997) i *Henryk Jan Józewski. Polityk. Artysta. Malarz* (Warszawa 2002). W 2008 roku wraz z Waławem Nyczem, pod patronatem Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich przygotował wystawę pt. *Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej Polskiej małą ojczyzną wielu narodów* (Zielona Góra). W 2014 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej prezentował znaczącą część swoich zbiorów na ekspozycji *Z Wołynia do Zielonej Góry*. Zdjęcia, pocztówki i dokumenty z wołyńskiej kolekcji Tadeusza Marcinkowskiego ilustrują wiele albumów i opracowań naukowych innych autorów, artykuły w pismach wydawanych w Polsce i poza granicami kraju. Zwieńczeniem pasji i wielkiej tęsknoty Tadeusza Marcinkowskiego za utraconym Wołyniem, jest autorska bezcenna publikacja pt. *Skarby pamięci* oraz jej znacznie poszerzona wersja, napisana wspólnie z córką – Małgorzatą Ziemską *Skarby pamięci. Na Wołyniu*. Napisane z pasją opowieści podsumowują ponad pięćdziesięcioletnią pracę na rzecz ocalenia prawdy o historii, kulturze i zabytkach ziem nad Styrem, Słuczą i Horyniem. Tadeusz Marcinkowski był także współinicjatorem wielu ważnych przedsięwzięć kulturalnych, jak Lubuski Klub Filmowy czy Lubuski Klub Jazzowy.

## Grzegorz Wanatko

### Konferencja pt. *25 lat niepodległości Ukrainy*

W 2016 roku Ukraina obchodziła jubileusz 25-lecia niepodległości. Wydarzenia zachodzące na terytorium naszego wschodniego sąsiada w sierpniu 1991 roku zapoczątkowały powstanie kolejnego państwa na mapie Europy. 25 lat, które upłynęło od tej historycznej chwili, stanowiło dobry moment na refleksję dotyczącą pierwszych lat suwerenności. Służyć temu miała konferencja zorganizowana pod hasłem *25 lat niepodległości Ukrainy*, która odbyła się 8 października 2016 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej w ramach XIII Dni Kultury Ukraińskiej. Kolejną odstonę spotkań z ukraińską kulturą przygotował Lubuski Oddział Związku Ukraińców w Polsce (ZUwP) oraz Honorowy Konsulat Ukrainy w Zielonej Górze. Wydarzenie otwierał koncert zespołu Taraka pt. *Podaj rękę Ukrainie*.

W konferencji wzięli udział zaproszeni prelegenci z Polski i Ukrainy. Jednak w pierwszej kolejności głos zabarała Stefania Jawornicka, przewodnicząca Lubuskiego Oddziału ZUwP, która przywitała przybyłych oraz wygłosiła słowo wstępne. Trudu moderowania spotkania podjęła się Aleksandra Jawornicka. Jako pierwszy prelekcję wygłosił prof. Andrzej Małkiewicz z Uniwersytetu Zielonogórskiego. Wystąpienie zatytułowane *Problemy budowania państwa ukraińskiego* dotyczyło procesu stawiania fundamentów administracji państwowej. Poruszono zagadnienia tworzenia konstytucji i przepisów prawa, struktur sądów czy służb mundurowych. Drugą prelegentką była Olga Popowicz, która przygotowała referat pt. *25 lat niepodległości Ukrainy. Straty, sukcesy, perspektywy*. Autorka w swoim wystąpieniu poruszyła sprawy funkcjonowania państwa ukraińskiego dokonując bilansu ostatniego ćwierćwiecza i sukcesów oraz porażek, które towarzyszyły młodemu państwu. W drugiej części prelekcji przedstawiła swoje rokowania na najbliższą przyszłość Ukrainy. Kolejna część konferencji poświęcona była kwestiom młodszej części społeczeństwa ukraińskiego. Igor Petrenko wygłosił wykład pt. *Rola młodzieży w transformacji państwa ukraińskiego*, natomiast Grzegorz Wanatko przedstawił referat pt. *Niezależność Ukrainy a współpraca kulturalna. Wymiana młodzieży*. Oba dotyczyły roli młodych w nowoczesnym społeczeństwie. Pierwszy prelegent przedstawił wkład młodego pokolenia w proces przemian zachodzących na Ukrainie, natomiast głównym wątkiem wystąpienia drugiego mówcy była współpraca między polskimi i ukraińskimi instytucjami w ujęciu wymiany młodzieży. Zwieńczeniem sympozjum była dyskusja dotycząca poruszanych na nim zagadnień. Pozostałe punkty programu XIII Dni Kultury Ukraińskiej odbyły się w Urzędzie Marszałkowskim.



Urszula Rogowska

## E-usługi w Muzeum Ziemi Lubuskiej

Dzisiejsze muzea, chcąc dostosować swoją działalność do potrzeb i oczekiwań zwiedzających, coraz częściej wykorzystują najnowsze rozwiązania technologiczne.

W 2015 roku Muzeum złożyło wniosek o dofinansowanie projektu zatytułowanego „Stworzenie portalu e-usług w Muzeum Ziemi Lubuskiej” w ogłoszonym przez Zarząd Województwa Lubuskiego konkursie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 Osi Priorytetowej 2 *Rozwój cyfrowy dla Działania 2.1 Rozwój społeczeństwa informacyjnego*. Po ostatecznej ocenie wniosku Muzeum otrzymało dofinansowanie na jego realizację.

Głównym celem tego przedsięwzięcia jest zwiększenie dostępu do oferty muzealnej przy pomocy usług elektronicznych za pośrednictwem takich narzędzi jak: interaktywne muzeum, system internetowej sprzedaży biletów i reprodukcji muzealiów oraz system elektronicznej rezerwacji sal. Realizacja projektu umożliwi wprowadzenie wielu udogodnień dla zwiedzających w zakresie e-usług, a także poprzez wdrożenie nowych technologii unowocześni i uatrakcyjni ekspozycję muzealną. W ramach projektu zmodernizowana i rozbudowana zostanie także sieć komputerowa MZL.

Aplikacja *Interaktywne muzeum*, dostępna do instalacji na smartfony i tablety, ułatwi zwiedzanie Muzeum oraz umożliwi uzyskanie dodatkowych informacji na temat wystaw lub poszczególnych eksponatów. Na ekspozycjach zamontowanych będzie około 40 Beaconów, które komunikując się z urządzeniami zwiedzających za pomocą

technologii Bluetooth, umożliwią dostęp do poszerzonych informacji w momencie, gdy osoba odwiedzająca Muzeum znajdzie się w ich pobliżu. Ponadto, użytkownicy starszych telefonów, które nie są wspierane przez aplikację, skanując kody QR, umieszczone na wystawach, będą mogli uzyskać dodatkowe informacje za pośrednictwem strony internetowej. Aplikacja *Interaktywne muzeum* będzie dostępna w języku polskim, angielskim i niemieckim.

Na salach ekspozycyjnych i w holu zainstalowane zostaną cztery infokioski, które zapewnią szeroki dostęp do wiadomości o Muzeum, zbiorach poszczególnych działów i wystawach muzealnych.

Dzięki aplikacji *e-Bilet* możliwy będzie zakup elektronicznego biletu do Muzeum poprzez stronę internetową oraz zrealizowanie płatności online. Ułatwi to z pewnością zakup biletów osobom niepełnosprawnym oraz zamieszkałym poza Zieloną Górą.

W ramach projektu dostępny będzie także system elektronicznej rezerwacji wybranej sali muzealnej za pomocą kalendarza online oraz system internetowej sprzedaży reprodukcji muzealiów, który umożliwi zakup reprodukcji (także cyfrowych) wybranych muzealiów oraz publikacji.

Dzięki realizacji tego projektu, który wpisuje się w oczekiwania dzisiejszego z informatyzowanego społeczeństwa, Muzeum Ziemi Lubuskiej pozyska nowe grupy zwiedzających, a nadto będzie postrzegane jako nowoczesna i przyjazna instytucja kultury.

Projekt zostanie zrealizowany do końca 2017 roku.

Grzegorz Wanatko

## Konferencje dla metodyków

16 marca 2016 roku w ramach współpracy z Samorządowym Ośrodkiem Doskonalenia i Doradztwa w Zielonej Górze w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbyła się kolejna konferencja szkoleniowa dla metodyków, nauczycieli, uczniów oraz wszystkich osób zainteresowanych dziejami Winnego Grodu. Podczas prelekcji pt. *Cuda architektury Zielonej Góry* dr Izabela Korniluk i Grzegorz Wanatko z Działu Historycznego MZL przybliżyli najważniejsze i najpiękniejsze obiekty architektoniczne znajdujące się w mieście, m.in. dzieje zielonogórskich świątyń, kamieniczek wokół rynku, nieistniejących już obiektów (np. synagogi), placów i wszelkiego rodzaju zaułków.

Ostatnie spotkanie z historią miasta w roku szkolnym 2015/16 odbyło się 8 czerwca 2016 roku. Jego tematem była *Transformacja Zielonej Góry w latach powojennych*. Szczególnie zwrócono uwagę na okoliczności, w których Zielona Góra z niemieckiego Grünberga stawała się polskim miastem. Podczas wykładu zaprezentowano zmiany administracyjne, losy niemieckich mieszkańców Grünberga tuż po wojnie i dramat ich wypędzenia, a także zagadnienia związane z przejmowaniem dobra poniemieckiego: zakładów pracy, urzędów, sklepów przez polskich osadników. Cezurą był rok 1950, kiedy to miasto stało się stolicą województwa i rozpoczęło nowy rozdział swojej historii.

Jesienią rozpoczęto kolejną edycję konferencji dla metodyków. 21 września 2016 roku odbyło się spotkanie pt. *Wielkość i upadek Lubuskiej Wytwórni Win* prowadzone przez dr. Arkadiusza Cincio. Omówiono dzieje przedsiębiorstwa, które przejęło w 1945 roku majątek firmy Grempler & Co., stając się jednym z większych zakładów Zielonej Góry. Początkowo produkowano w nim, podobnie jak przed wojną, wino musujące, lecz od końca lat 40. wytwórnia specjalizowała się w produkcji win owocowych. Okres prosperity zakład zanotował w latach 70., niestety w nowych realiach, po transformacji ustrojowej w 1989 roku, zaczął chylić się ku upadkowi i ostatecznie zakończył produkcję dziesięć lat

później. Spotkaniem, które zamknęło rok 2016 była prelekcja pt. *Zielonogórskie pomniki* przygotowana przez artystę plastyka Igora Myszkiewicza. Otrzymała się ona 9 listopada w Sali Witrażowej MZL. Autor wystąpienia nawiązał do swojej ostatniej publikacji *Signum Temporis. Zielonogórskie pomniki i rzeźby plenerowe*. Podczas muzealnego spotkania artysta barwnie i szczegółowo ukazał świat obiektów rzeźbiarskich naszego miasta. Obok ciekawej ikonografii i danych faktograficznych nie zabrakło anegdot związanych z realizacją poszczególnych rzeźb i pomników.

Izabela Korniluk

## Nowe judaica w zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej

Muzeum wzbogaciło się o kolejny bardzo cenny dar. Jest to fragment zwoju Tory znalezionej przez zielonogórzanina Waldemara Sawickiego w jednym z budynków przy ulicy Kazimierza Wielkiego. 22 czerwca 2016 roku w Sali Witrażowej MZL nastąpiło uroczyste przekazanie tego wartościowego obiektu. W spotkaniu oprócz ofiarodawcy uczestniczył Zdzisław Kulczyk z Fundacji Judaica oraz bardzo liczna grupa przedstawicieli lokalnych mediów i osób zainteresowanych historią społeczności żydowskiej na naszych terenach.

Tora przekazana Muzeum wykonana jest na pergaminie, nie posiada wierzchniego okrycia tzw. *mantle*, nie ma także wałeczków służących do jej przewijania. Jednak sam zwój jest zachowany w dobrym stanie i mierzy prawie 5,5 metra, zawiera 34 kolumny tekstu i 42 linijki tekstu w każdej kolumnie.



Przekazanie tory do zbiorów MZL  
Od lewej: dr Izabela Korniluk, Leszek Kania, Waldemar Sawicki

Trzech pasjonatów, entuzjastów, bibliotek i miłośników kultury żydowskiej – mgr Arkadiusz Brygier, Noel Alijah Sundmann i Aleksander Szymlet przystąpiło do pracy nad umiejscowieniem naszego zwoju w tekście Pięcioksięgu. Wyniki ich prac pozwoliły stwierdzić, iż jest to tekst z **1 Księgi Mojżeszowej/ Księgi Rodzaju/Bereszit** zaczynający się od **rozdziału 24 wersetu 60**, a kończący się na **49 rozdziale 7 wersecie**. Tak więc nasza Tora zaczyna się słowami: *[Pobłogosławili Rebekę]* i tak rzekli: *Siostrzo nasza, wzrastaj w tysiące nieprzeliczone: i niech potomstwo twoje zdobędzie bramy swych nieprzyjaciół!*<sup>1</sup>, natomiast kończy ją cytatem: *Przeklęty ten ich gniew, gdyż był gwałtowny, i ich zawziętość, gdyż była okrucieństwem! Porozdzielam więc ich w Jakubie i rozprószę ich w Izraelu*<sup>2</sup>.

Następne spotkanie, na którym prezentowano muzealne judaica odbyło się 26 sierpnia 2016 roku. w Sali Witrażowej MZL. Impreza pt. „W drodze do Ziemi Obiecanej”, przygotowana została przez Lubuską Fundację Judaica. Motywem przewodnim pierwszej części wieczoru była Tora. W roli prelegenta wystąpił Aleksander Szymlet, który w swoim wystąpieniu odszedł od formy tradycyjnego wykładu i opowiedział o osobistych doświadczeniach wynikających ze studiowania tekstów zawartych w świętej księdze Żydów. Podczas spotkania zainteresowani mogli także zobaczyć fragment pozyskanej Tory oraz fragment drugiej Tory pochodzącej prawdopodobnie z zielonogórskiej synagogi spalonej podczas Nocy Kryształowej w 1938 roku.

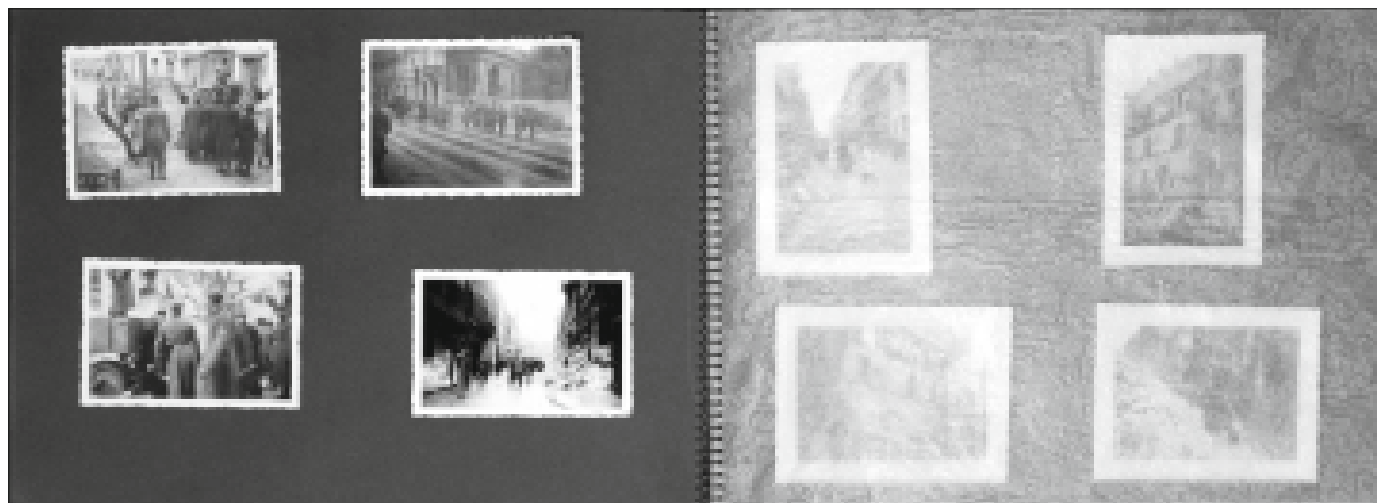
Następnie kantor – Miriam Klimova – wprowadziła uczestników wydarzenia w charakter obrzędów związanych z szabatem, który jest jednym z najważniejszych elementów życia codziennego Żydów. Szabat to czas odpoczynku, modlitwy, wewnętrznego spokoju oraz oczekiwania na Mesjasza. Rozpoczyna się w piątek o zmierzchu i kończy w sobotę po zachodzie słońca. W trakcie spotkania Miriam Klimova po kolei opowiadała o czynnościach związanych z obchodzeniem szabatu i ściśle określonej kolejności ich wykonywania. Ubarwiała te informacje pięknymi szabasowymi pieśniami. Zgodnie z tradycją, z udziałem przybyłych kobiet, zapalono świece i wykonano trzy okrężne ruchy rękami nad ich płomieniami. Odmówiony został także kidusz nad winem i odbyło się dzielenie się chałką posypaną solą. Następnym punktem programu były wspólne płasy i śpiew, a wieczór zwińczyła degustacja charakterystycznych dań szabasowych.

<sup>1</sup> Przekład z Biblii Tysiąclecia.

<sup>2</sup> *Op. cit.*

Anitta Maksymowicz

## Albumy niemieckich fotografii z czasu II wojny światowej – cenny przekaz Wiesławy i Janusza Dybowskich



Album przekazany do zbiorów MZL

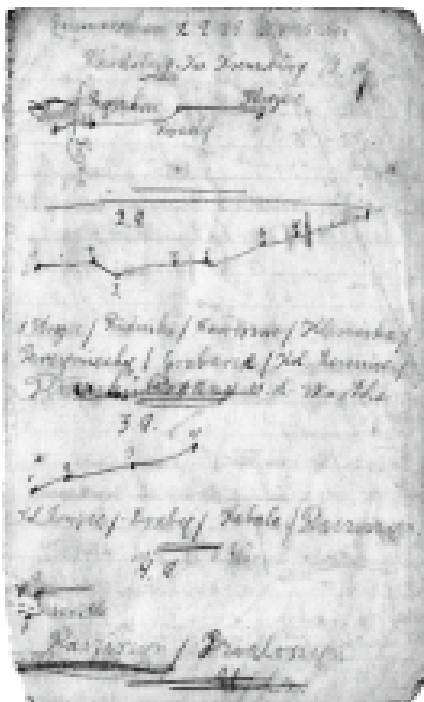
W obliczu braku środków na zakup zabytków czy dzieł sztuki, przekazy są obecnie jedną z najważniejszych dróg pozyskiwania cennych obiektów do Muzeum. Latem 2016 roku do zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej trafiły dwa albumy, najprawdopodobniej należące do pochodzącego z Grünberga żołnierza Wehrmachtu (lub jego rodziny), zawierające łącznie blisko 350 fotografii z lat 1939 i 1940. Ich ofiarodawcami są państwo Wiesława i Janusz Dybowski z Opola. Pan Dybowski kontakt z MZL nawiązał wcześniej ze względu na swe zainteresowanie zorganizowaną przez nas wystawą *Z Wołynia do Zielonej Góry* ze zbiorów Tadeusza Marcinkowskiego. Obaj panowie przybyli z Łucka, a w Zielonej Górze chodzili do tej samej klasy i stali się bardzo bliskimi przyjaciółmi. Jako nastolatek Janusz Dybowski mieszkał od jesieni 1945 do lata 1947 wraz z wujostwem w domu przy ulicy Traugutta. Potem przeniósł się do Opola, ale po latach otrzymał od swojej ciotki, która pozostała w tym domu, dwa wspomniane albumy, znalezione przez nią na strychu. Obecnie Państwo Dybowski zdecydowali, iż archiwalne fotografie powinny trafić w miejsce, z którego pochodzą – do Zielonej Góry i w ten sposób znalazły się one w Muzeum Ziemi Lubuskiej.

Na razie zbiór ten został tylko wstępnie opracowany i choć wiąże się z nim jeszcze bardzo wiele niewiadomych, warto przedstawić pierwsze wyniki związanych z nim badań. Album pierwszy, oprawiony w skórę liczy 24 karty formatu 29x20,5 cm, z których osiem ostatnich jest pustych. Łącznie zawiera 147 fotografii różnego formatu: od bardzo małych 5x4cm (z „falbanką”, w świetle 3,5x2 cm), przez 8x6 cm i 9x6 cm (tych jest najwięcej), aż po zdjęcie o wymiarach 13x18. Na wewnętrznej stronie okładki widnieje napis *Feldzug der 18 Tage in Polen*

(1. September – 10. Oktober 1939), czyli 18-dniowa kampania w Polsce (1 września – 10 października 1939 roku). Sam zakres dat wskazuje jednak, iż fotografie obejmują nie 18, a około 40 dni. Tematyka zdjęć jest różnorodna, ukazują one codzienność niemieckich żołnierzy na froncie, dokumentują przejazdy ich kolumn przez miasta i miasteczka: płonące wsie, zniszczone miejscowości, czasem ludność cywilną, pogrzeby towarzyszy broni, mogiły poległych, padłe konie. Na kilku fotografiach widać przejazd kolumny z fuhrerem. Ponadto wybrane ujęcia pokazują czas wolny żołnierzy, ich odpoczynek, żarty, radość z otrzymanej właśnie poczty od bliskich, kuchnię polową, pieczenie upolowanej sarny. Większość miejsc trudno zidentyfikować, choć są obrazy, które to umożliwiają, m.in. jedno ukazujące grupę niemieckich żołnierzy przy słupie z tabliczką informującą, iż jest to obszar leśnictwa Sieraków, w Nadleśnictwie Kampinos. Inne dające się łatwo umiejscowić, to grupa fotografii wykonanych w Warszawie: rozpoznawalne są budynki stołecznego ratusza, Plac Trzech Krzyży z kościołem św. Aleksandra, ponadto widoczna jest blokada ulic w mieście, przemarsze niemieckich wojsk, ludność cywilna, w tym Żydzi, wiele już zburzonych warszawskich budynków.

Drugi album, oprawiony w płótno, zatytułowany *Nach dem Sieg in Flandern durch Frankreich 5. Juni – 30. September 1940* (Po zwycięstwie we Flandrii, przez Francję od 5 czerwca do 30 września 1940) składa się z 22 luźnych kart formatu 30,5x21 cm. Album ma nieco odmienny od poprzedniego charakter, bowiem zawiera łącznie 203 zdjęcia, z których około 80 pierwszych ukazuje głównie architekturę i zabytki Paryża oraz kilku innych francuskich miast. Kolejne zdjęcia, podobnie jak fotografie z terenów Polski, dokumentują życie codzienne

niemieckich żołnierzy na froncie, jest wśród nich także kilka związanych z ośrodkiem szkolenia podoficerów, ponadto obrazy wykonane w hangarze oraz kilka zdjęć lotniczych.



Strona 1 znalezionej notatki

W pierwszym albumie zachowała się luźna karteczka o wymiarach 8x13 cm, na której żołnierz zanotował szlak przebyty każdego dnia od 1 do 7 września 1939 roku. Jest ona bardzo słabo czytelna, bowiem sporządzane ołówkiem notatki w dużej mierze wyblakły. Udało się jednak odczytać większość treści. Wynika z niej, że 1 września oddział żołnierza został przerzucony z Landsberga (obecnie Górowo Iławieckie, w powiat bartoszycki, woj. warmińsko-mazurskie), w powiecie Kreuzburg (dziś Sławskoje, w obwodzie kaliningradzkim) do Szyszkowa (dziś w woj. opolskim), a więc w odległości zaledwie ok. 25 km od Wielunia, który tego samego dnia o świcie został zaatakowany przez niemieckie bombowce. Na pierwszej stronie oznaczony jest kierunek północny, a oprócz wypisanych miejscowości, kartka zawiera także szkice szlaku. Przedstawia się on następująco (pisownia oryginalna, w nawiasach kwadratowych podano właściwą nazwę miejscowości lub dodatkowe wyjaśnienia):

Strona pierwsza

- Marsz 1 września 1939 roku: Landsberg, Kreis Kreuzburg, [następnie przerywaną linią do pierwszej miejscowości:] Szyszaków – [zaznaczona jest rzeka Proсна] – Rosochy – Strojec.
- 2 września: Strojec – Rudniki – Jaworzno – Kleniska – Parzymiechy – Grabarze – Kolonia Lisowice. Przejście przez rzekę, w okolicy Warty.
- 3 września: Kolonia Lisowice – Draby – Kabala – Raciszyn [Raciszyn].

- 4 września: Raciszyn [Raciszyn] – Działoszyn [Działoszyn].

Strona druga

- 5 września: Działoczyn [Działoszyn] – Trabaczów [Trębaczów] – Pajęczno – Biała [Biała] – Rasnia [Rząśnia] – Bendkow [Będków] – Chabelice.
- 6 września: Chabelice – Szczerczo [Szczerców] – Kluki – Belchatow [Bełchatów].
- 7 września: Belchatow [Bełchatów] – Wadlew – Helenow [Helenów] – Grabica – Wala Komoka [Wola Kamocka] – Kruszow [Kruszów] – Grabina Wola – Rzepki [Rzepki].

Na podstawie znajdujących się w Archiwum Państwowym w Zielonej Górze przedwojennych planów miasta udało się ustalić, że dom, w którym odnaleziono zostały albumy, znajdował się przy ówczesnej ulicy Altes Gebirge 3 (obecna Traugutta, polska numeracja domu pozostała taka sama). Księga meldunkowa z 1945 roku wskazuje, iż bezpośrednio po wojnie zamieszkała tu rodzina Jarczewskich, m.in. Antonina Jarczewska – ciocia darczyńcy. Janusz Dybowski przypomina sobie, iż w rodzinie wymieniano nazwisko Frank (lub Franke) jako poprzedniego niemieckiego mieszkańca domu. Niestety, nazwisko to nie występuje ani w niemieckich książkach adresowych z tamtych lat, ani na planach miasta, gdzie niekiedy podawane były nazwiska właścicieli budynków. Dostępna dokumentacja wskazuje, że właścicielami domu przy Altes Gebirge byli najpierw Robert Schreck (jeszcze w XIX w.), potem Richard Seidel od 1879 (z niektórych dokumentów wynika, że mogło to być później, lub też, że w domu mieszkały jednocześnie dwie rodziny: Schreck i Seidel). Richard Seidel miał tam mieszkać do 1938 roku (w 1938 roku planował zresztą znaczącą przebudowę tego budynku, która nigdy nie doszła do skutku). Jednakże, w dokumentach z lipca tego roku Richard Seidel jako swój adres podaje już nie Altes Gebirge, a Lansitzerstr. 17 (czyli dzisiejszą ul. Batorego). To może być znacząca informacja, która pozostawia miejsce dla kolejnego lokatora domu – między 1938 a 1945 – być może właśnie rodziny Frank(e)? Jako pierwsze nasuwa się przypuszczenie, że właścicielem zdjęć był członek rodziny mieszkającej w domu, w którym albumy znaleziono. Dalszym ciągiem poszukiwań powinna być zatem próba ustalenia, kim był żołnierz Wehrmachtu, będący najpewniej twórcą fotografii. To otworzyłoby szansę na poznanie jego dalszych (ale również wcześniejszych) losów i pozwoliło na bardziej precyzyjne ustalenie szlaku oraz powiązanie poszczególnych fotografii z konkretnymi miejscami.

Zdjęcia zachowały się w wyjątkowo dobrym stanie, zważywszy, iż liczą sobie już 77 lat. Znakomita większość jest nadal przyklejona do kart albumów, choć są też takie, których klej już nie trzyma. Fotografie nie są podpisane. Na nielicznych luźnych znajdują się lakoniczne opisy (zazwyczaj wskazujące na miejsce wykonania, dotyczy to głównie zdjęć z Francji). Szczególnie zespół fotografii z Polski z września 1939 roku, widzianego

z perspektywy niemieckich najeźdźczych wojsk, jest bardzo interesujący. Zbiór wymaga przeprowadzenia dogłębnych badań, ale już widać, że jest to cenny materiał, który może też być wykorzystany na ekspozycjach

poświęconych II wojnie światowej. Na zdjęciach (w obu albumach) pojawia się dość często wizerunek wysokiego blondyna, być może ich właściciela. Osoba twórcy prawdopodobnie wiąże albumy z naszym miastem.

## Małgorzata Szymczak

Uniwersytet Zielonogórski, Polskie Towarzystwo Historyczne

### Sprawozdanie z konferencji *Zielona Góra – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*

28 września 2016 roku w gmachu Muzeum Ziemi Lubuskiej odbyła się konferencja pt. *Zielona Góra – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*. Organizatorami wydarzenia byli: Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Zielonej Górze, Muzeum Ziemi Lubuskiej oraz Instytut Historii Uniwersytetu Zielonogórskiego. Obrady otworzyli: prezes Lubuskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego dr hab. Bogumiła Burda, dyrektor Muzeum Ziemi Lubuskiej mgr Leszek Kania, dyrektor Instytutu Historii UZ prof. dr hab. Dariusz Dolański oraz dr hab. Robert Skobelski i prof. dr hab. Wojciech Strzyżewski.

Tematyka konferencji zawierała zagadnienia przeszłości, dnia dzisiejszego oraz planów rozwoju Zielonej Góry. Celem organizatorów było zwrócenie uwagi na wielonarodową i wielokulturową spuściznę miasta, uświadomienie uczestnikom istnienia bogatego dziedzictwa kulturowego, języków, egzystencji, mentalności oraz postaw jego mieszkańców. Oddzielny nurt stanowiły problemy budowania lokalnej tożsamości, funkcji i relacji między władzą a mieszkańcami, konsekwencji rozwoju cywilizacyjnego i przemian demograficznych dla mieszkańców miasta oraz wskazania optymalnego kierunku dalszego rozwoju Winnego Grodu.

Prof. dr hab. Czesław Osękowski (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Historii) w referacie pt. *Uwarunkowania rozwoju powiększonej Zielonej Góry po połączeniu miasta z gminą* wprowadził zgromadzonych w problematykę konferencji. Sympozjum odbywało się jednocześnie w dwóch sekcjach tematycznych. W pierwszej prelegenci przedstawiali referaty dotyczące przeszłości miasta oraz współczesnych funkcji i relacji między władzą a mieszkańcami, a także uczestnictwa mieszkańców w życiu zbiorowym na przestrzeni XX i XXI wieku. W drugiej zaś prezentowali zagadnienia dotyczące między innymi problemów rozwoju winiarstwa w okolicach Zielonej Góry, specyfiki zabytkowego środowiska kulturowego, a także kwestii edukacji i budowania społeczności lokalnej.

Obrady sekcji pierwszej otworzyło wystąpienie dr. hab. Olgerda Kieca (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Politologii) zatytułowane: *Zielonogórcy protestanci wobec narodowego socjalizmu 1933-1939*. Prelegent omówił sytuację ewangelików w Zielonej Górze, którzy należeli do śląskiej prowincji pruskiego Kościoła Ewangelicko-Unijnego i stanowili zdecydowaną większość mieszkańców miasta.

Kolejne dwa referaty – dr. Sylwestra Woźniaka (Polskie Towarzystwo Historyczne) oraz mgr. Grzegorza Wanatko (Muzeum Ziemi Lubuskiej) poświęcone zostały wspólnocie greckokatolickiej Zielonej Góry. Dr Woźniak omówił *Powstanie i kształtowanie się społeczności greckokatolickiej w Zielonej Górze w latach 1947-1989*, natomiast mgr Wanatko przedstawił temat: *Cerkiew greckokatolicka w Zielonej Górze. Nowy obiekt w przestrzeni miasta*.

Dr Longin Dzieżyc (Muzeum Ziemi Lubuskiej) w referacie pt. *Zielona Góra między przeszłością a przyszłością – obraz miasta prezentowany przez MZL w Zielonej Górze* przypomniał, w jaki sposób od 1945 roku kształtowała się działalność wystawiennicza i edukacyjna Muzeum oraz w jakim wymiarze działalność placówki wpływała na integrację lokalnego środowiska kulturalnego.

Jako kolejny głos zabrał dr hab. Robert Skobelski (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Historii), który w wystąpieniu pt. *Pierwsze lata polskiej Zielonej Góry (1945-1950)* omówił trudny proces kształtowania nowej administracji, osadnictwa i budowy życia społecznego, odbudowy gospodarczej, edukacji oraz życia religijnego w mieście w latach bezpośrednio po wojnie.

Referat dr. hab. Radosława Domke poświęcony został procesom demograficznym zachodzącym na terenie Zielonej Góry w dekadzie lat 80. XX wieku. Prelegent zwrócił uwagę na takie kwestie, jak: zmiany liczby ludności, przyrost naturalny czy struktura wieku i płci. Ponadto wspominał o problemach związanych z infrastrukturą, urbanizacją oraz komunikacją miasta.

Tematykę zmian demograficznych poruszył także w swoim wystąpieniu mgr inż. Robert Zielonka (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Historii), który w prezentacji pt. *Demografia jako główny czynnik rozwoju miasta Zielona Góra i rynku nieruchomości w latach 1945-1989* omówił na podstawie historycznych danych statystycznych zależności między demografią a rynkiem nieruchomości.

Wątki przyrodniczych i ekonomicznych uwarunkowań oraz społecznych oczekiwań wobec gospodarki lasami na Ziemi Lubuskiej znalazły miejsce w prezentacji mgr. Mariusza Jaśkowiaka (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Historii) zatytułowanym *Las w gospodarce powojennej Zielonej Góry*.

Ostatnim w tej sekcji było wystąpienie mgr. Łukasza Brodziaka (Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Prawa

i Administracji) pt. *Podstawy prawne funkcjonowania klubów radnych oraz kół radnych w Radzie Miasta Zielonej Góry*, który korzystając między innymi z własnych doświadczeń, ze względu na pełnioną funkcję przewodniczącego klubu w latach 2012-2014, omówił zagadnienia związane z prawnymi aspektami zrzeszania się radnych w klubach i kołach.

Referatem rozpoczynającym drugą sekcję było wystąpienie dr. hab. Jerzego Leszkowicza-Baczyńskiego (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Socjologii) zatytułowane: *Winiarze lubuscy jako składnik kulturowego krajobrazu Ziemi Lubuskiej*. Prelegent w oparciu o indywidualny projekt badawczy poświęcony specyfice kulturowej i społecznej tego środowiska scharakteryzował lubuskich winiarzy jako zróżnicowaną kategorię społeczno-kulturową, stanowiącą istotny element wizerunkowy regionu i Zielonej Góry. Autor zwrócił uwagę na dychotomiczny obraz winiarzy lubuskich, wynikający z faktu uznawania ich z jednej strony za spadkobierców przedwojennych tradycji winiarskich, a z drugiej strony za współczesnych prekursorów kultury winiarskiej, funkcjonującej od 1989 roku.

Wątek lubuskiego winiarstwa obecny w wypowiedzi prof. Leszkowicza-Baczyńskiego powrócił w dwóch kolejnych prezentacjach. Dr Arkadiusz Cincio (Muzeum Ziemi Lubuskiej) w wystąpieniu pt. *Winiarstwo lubuskie po 1989 roku* podzielił ten okres na trzy etapy: lata 1989-1999 – czas związany z funkcjonowaniem i upadkiem Lubuskiej Wytwórni Win, lata 2000-2009, w których nastąpiła odnowa lubuskiego winiarstwa oraz okres po 2010 roku charakteryzujący się profesjonalizacją produkcji wina i enoturystyki.

Dr Barbara Bieliniś-Kopeć (Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków) obierając za punkt wyjścia do rozważań zachodzący w ciągu ostatnich dwóch dekad powrót do dawnych tradycji i odrodzenie uprawy winnej latorośli, przedstawiła referat pt. *Zabytki związane z winiarską tradycją Zielonej Góry. Problematyka adaptacji do nowych funkcji na wybranych przykładach*. Zaprezentowała w nim tematy dotyczące zachowania kulturowej tkanki miasta, jaką tworzą zabytkowe domy winiarskie, piwnice, zakłady przemysłowe związane z wyrobem wina i spirytualiów, które na przestrzeni lat ulegały rozmaitym przekształceniom, niekiedy tracąc swoją pierwotną funkcję.

Zagadnienie transformacji nowosolskich zakładów piwowarskich założonych w 1880 roku, podjęła w swoim wystąpieniu mgr Natalia Gorzkiewicz (Urząd Miasta Gorzowa Wlkp.). Pracujące nieustannie do lutego 1945 roku przedsiębiorstwo, po zakończeniu wojny stało nieczynne ze względu na brak fachowców. Dopiero w 1950 roku nowosolską piwną fabryką zainteresował się zarząd browaru w Zielonej Górze, który przejął go i ponownie uruchomił w 1958 roku.

Prezentacja dr. Grzegorza Biszczyńskiego (Towarzystwo Miłośników Zielonej Góry „Winnica”) pt. *Zielona Góra w ikonografii dawnych kart pocztowych pierwszego powojennego piętnastolecia* została poświęcona nie tylko

tematyce pocztówek z widokiem miasta, ale również procesowi tworzenia tego wizerunku, z uwzględnieniem między innymi aspektów technicznych druku kart pocztowych. Jak zauważył prelegent, na zobrazowanie Winnego Grodu w omawianym piętnastoleciu składały się przeważnie repetycje niemieckich klisz fotograficznych, na których można znaleźć panoramy miasta, winnice i charakterystyczne budynki, np. kościoły czy ratusz.

Wystąpienie dr Aliny Polak (Muzeum Ziemi Lubuskiej) poświęcone zostało działalności Uniwersytetu Ludowego w Zielonej Górze w latach 1918-1921. Autorka omówiła genezę oraz cel powstania uniwersytetów ludowych w Niemczech, zwracając uwagę na ich rolę w integracji społeczeństwa, rozwoju jego aspiracji intelektualnych oraz umocnieniu niemieckiego patriotyzmu. W drugiej części wystąpienia skupiła się na funkcjonowaniu Volkshochschule w Zielonej Górze oraz przybliżyła działalność takich wybitnych postaci, jak np. dr Martin Klose pełniący obowiązki kierownika tej instytucji.

Zagadnieniom współczesnej edukacji regionalnej opartej o zachowane źródła historyczne poświęciła swoje wystąpienie mgr Barbara Grocholska (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Historii). W referacie pt. *Obraz Zielonej Góry w powojennych wspomnieniach jako kierunek edukacji regionalnej* omówiła relację pomiędzy analizą i interpretacją źródeł pamiętnikarskich a metodologią w edukacji regionalnej oraz zaproponowała konkretne rozwiązania metodyczne dotyczące zastosowania tak cennych materiałów, jakimi są relacje pamiętnikarskie.

Wątek współczesnego wykorzystania historycznych zasobów biograficznych pojawił się także w referacie dr Agnieszki Szczap i mgr Katarzyny Turonek-Ostrowskiej (Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Filozofii). Przedstawiły one projekt badawczy zatytułowany *Zielonogórski Szlak Kobiet*. Autorki skupiły się na prezentacji biogramów żyjących w XIX i XX w. kobiet, które wywarły znaczący wpływ na kulturę, edukację i rozwój miasta.

Wystąpienie dr Izabeli Korniluk (Muzeum Ziemi Lubuskiej) pt. *Przyszłość Zielonej Góry leży na „Winnicy”*. *Działalność Towarzystwa Miłośników Zielonej Góry „Winnica” w latach 2014-2016* zamknęło obrady drugiej sekcji.

Oprócz wystąpień plenarnych, podczas konferencji miał miejsce warsztat naukowy zrealizowany w postaci dyskusji panelowej. W debacie prowadzonej przez prof. dr. hab. Czesława Osękowskiego wzięli udział: dr hab. Maria Zielińska, mgr Leszka Kania oraz radny Marcin Pabierowski. Główne wątki tematyczne debaty zostały poświęcone poszukiwaniu sposobów na jak najlepsze wykorzystanie potencjału związanego z różnorodnością społeczno-gospodarczą, kulturową i pokoleniową Zielonej Góry.

W podsumowaniu konferencji, którego dokonała dr hab. Bogumiła Burda, podkreślone zostało znaczenie rozwijania wieloaspektowych badań dotyczących zagadnień związanych z przeszłością, teraźniejszością oraz planami rozwoju Zielonej Góry.

Zofia Zalewska

## SPRAWOZDANIE z działalności Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze za 2016 rok

### 1. WYSTAWY (CZASOWE, STAŁE W SIEDZIBIE, POZA SIEDZIBĄ, LICZBA, OPIS WAŻNIEJSZYCH)

#### Wystawy czasowe

W 2016 roku Muzeum Ziemi Lubuskiej zorganizowało 29 wystaw czasowych w siedzibie, 8 wystaw poza siedzibą oraz wypożyczało swoje zbiory do innych muzeów i instytucji.

Wystawy prezentowane w siedzibie MZL były zróżnicowane pod względem tematyki. Część ekspozycji to wynik współpracy z partnerskimi muzeami, inne powstawały dzięki wspólnym działaniom z artystami plastykami. Niektóre z wystaw wiązały się z udziałem MZL w różnych projektach, jak również podsumowywały prace naukowo-badawcze. Wśród nowych propozycji prezentowaliśmy wystawy sztuki współczesnej, dawnej oraz wystawy historyczne i fotograficzne. Duża różnorodność oferty wynikała również z zainteresowania odwiedzających nas odbiorców.

Z zakresu sztuki współczesnej zorganizowano ekspozycje, wśród których dużym zainteresowaniem zwiedzających cieszyły się wystawy prezentujące twórczość artystów zielonogórskich: *Hilary Gwizdała, 1916-1991* (wystawa z okazji 100. rocznicy urodzin artysty), *Jolanta Zdrzałik (1938-2004) – malarstwo i rysunek, Zielona Góra – architektura – ludzie – kwiaty w malarstwie Haliny Maszkiewicz*. Szczególne zainteresowanie wzbudziły również prace na papierze Franciszka Starowieyskiego pochodzące z kolekcji prywatnych oraz zbiorów własnych MZL, jak również wystawa rysunków Henryka Chmielewskiego ze zbiorów Muzeum Rarykaty w Warszawie *Papcio Chmiel i Jego Podopieczni*.

W maju 2016 r. w ramach imprezy Grecka Noc w Muzeum, licznie odwiedzającym nas gościom udostępniłmy wystawy związane ze sztuką i kulturą tego kraju: *Liryka Wojciecha Śmigiełskiego w obrazach Joanny i Michała Hrisulidis, Telemach Piliłsidis – malarstwo, Mieczysław Wojecki – greckie klimaty*.

W ramach Galerii Nowy Wiek, prezentującej najnowsze zjawiska zachodzące w obszarze sztuki zorganizowano 4 wystawy: Jan Berdyszak – *W dialogu z przestrzenią*, Tomasz Broda – *Od Rubęsa do Pikasa, Artyści Galerii Nowy Wiek, Adieu – Muskau Art Project III*. Ostatnia z tych wystaw *Adieu* była pokłosiem III już edycji projektu *Muskau Art Project – W poszukiwaniu tożsamości miejsca*, realizowanego w Bad Muskau i Łęknicy od 2014 r., w którym MZL uczestniczy od początku projektu.

W zakresie wystawiennictwa w minionym roku kontynuowaliśmy cykl rozpoczęty w 2012 r. z okazji Jubileuszu 90-lecia MZL pt. *Arcydzieła polskiego malarstwa*. Ta interesująca forma wystawiennicza jest realizowana we współpracy z czołowymi muzeami w kraju, a jej zasadniczym celem jest przybliżenie publiczności wybitnych dzieł polskich artystów oraz sylwetek ich twórców. 125-lecie namalowania obrazu *Dziewczynka ze słonecznikami* Olgi Boznańskiej,

który znajduje się w naszych zbiorach stało się okazją, aby przybliżyć postać tej wybitnej artystki.

Również dla miłośników sztuki dawnej zorganizowano w minionym roku nowe wystawy, wśród których zaprezentowano: *Przedstawienia rezurekcyjne w rzeźbie ze zbiorów Działu Sztuki Dawnej, Wilhelm Blanke (1873-1936). Malarz z Kargowej* oraz *Portrety królów kurkowych ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Lesznie*.

Wśród ekspozycji czasowych w minionym roku udostępniono zwiedzającym także wystawy związane z historią i winiarskimi tradycjami Zielonej Góry i regionu. Obok wystawy Elżbiety Altevogt *Zielonogórskie Winobranie w witrażu*, z okazji Dni Zielonej Góry otwarto dwie nowe ekspozycje: *Grempler Sekt. Zielonogórski sekt od nowa* oraz *Dawne zielonogórskie restauracje – wystawa kart pocztowych ze zbiorów dr. Grzegorza Biszczyńskiego*. Pozostałe wystawy historyczne cieszące się dużym zainteresowaniem odwiedzających to: *„A dookoła obcy świat...” – pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej, Powrót nad Odrę i Bałtyk – plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie, Nasze wspomnienia. Pamiątki kresowe ze zbiorów Wacława Nycza, Wielobarwna kraina – Dolny Śląsk na dawnych pocztówkach ze zbiorów Muzeum Narodowego we Wrocławiu i Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu*.

Dużą frekwencją cieszyły się także wystawy fotograficzne. Ich różnorodna tematyka, rodzaje prezentowanych zdjęć (artystyczne i użytkowe) pokazywały, że są to nie tylko prace dokumentujące pewne wydarzenia, ale również dzieła o szczególnej wartości estetycznej. Najwięcej zwiedzających obejrzało ekspozycje: *Bronisław Bugiel – Inne widzenie świata, Władysław Czulak – Pomniki Zielonej Góry, Adam Sowa – Przenikanie*.

#### Wystawy stałe

Muzeum Wina, Muzeum Dawnych Tortur, Muzeum Zielonej Góry, *Wieża asymetryczna* Kajetana Sosnowskiego, Galeria Witraży Marii Powalisz-Bardońskiej, Sala Zegarowa, Galeria Piastowskich Książąt Śląska Lubuskiego, Sztuka Sakralna Śląska Lubuskiego, Galeria Tadeusza Kuntzego, Galeria Mariana Kruczka, Galeria Złotego Grona, Galeria Dyrektorów Muzeum w Zielonej Górze, Winiarnia mieszczańska (nowa aranżacja – XII 2016 r.).

#### Wystawy poza siedzibą

1. *Stefan Słocki – malarstwo – wystawa z kolekcji MZL*, Filharmonia Zielonogórska
2. *Anna Gapińska-Myszkiewicz – Pejzaż lubuski znad Odry i Bobru*, Centrum Przyrodnicze w Zielonej Górze
3. *Australia okiem Niedźwiedzia*, Obornicki Ośrodek Kultury w Obornikach
4. *Stalowe imperium. Dzieje firmy Beuchelt & Co.*, Uniwersytet Zielonogórski
5. *Średniowieczne narzędzia tortur ze zbiorów MZL*, Oddział Fotograficzny Muzeum Regionalnego w Mielcu

6. *Stalowe imperium. Dzieje firmy Beuchelt & Co.*, Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w Żarach
7. *Narzędzia tortur w rysunkach Roberta Jurgi*, Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w Żarach
8. *Ikony ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze*, Muzeum Okręgowe w Lesznie

Ponadto zbiory MZL brały udział w wystawach organizowanych przez różne muzea i galerie na terenie kraju i w Zielonej Górze.

- Do prestiżowych wypożyczeń należał udział dwóch naszych rzeźb ze zbioru Działu Sztuki Dawnej w dużej, rankingowej wystawie przygotowanej przez Muzeum Narodowe w Poznaniu *Imagines Medii Aevi. Wystawa z okazji jubileuszu 1050. rocznicy chrztu Polski*. Ekspozycja ta miała wymiar ogólnopolski i towarzyszyła państwowym obchodom wielkiego jubileuszu. Wśród większych kolekcji wypożyczonych z naszego Muzeum znalazły się również obiekty ze zbiorów Działu Sztuki Współczesnej, które prezentowano m.in.:
- w Muzeum Miasta Łodzi na wystawie retrospektywnej *Formy kondensacji światła. Andrzej Gieraga. Malarstwo, grafika* (29 prac).
  - na wystawie *Medytacja i Ekspresja* w Galerii Sztuki Współczesnej na Dworcu Głównym PKP we Wrocławiu (4 prace Kajetana Sosnowskiego).
  - w Galerii BWA w Zielonej Górze na wystawie *Życie artystyczne Zielonej Góry w latach 1945-2016* (16 prac).

## 2. GROMADZENIE I OPRACOWANIE ZBIORÓW

W 2016 roku zbiory Muzeum Ziemi Lubuskiej powiększyły się o 23 obiekty. Wszystkie nowo pozyskane muzealia pochodziły z darów. Na dzień 31 XII 2016 r. w księgach inwentarzowych Działu Sztuki Współczesnej, Działu Sztuki Dawnej, Działu Historycznego, Gabinetu Numizmatycznego i Działu Winiarskiego wpisanych było 17 765 zabytków.

Dział Sztuki Współczesnej pozyskał do swoich zbiorów 12 prac plastycznych: 10 z nich to dzieła plastyków zielonogórskich – Haliny Maszkiewicz (7), Hilarego Gwizdały (2), Marka Przecławskiego (1) oraz 1 obraz Telemacha Pilitsidisa i 1 fotografię Tomasza Brody. Zbiory działu liczą 6501 obiektów.

Dział Sztuki Dawnej nie pozyskał do swoich zbiorów nowych obiektów, a ich stan wynosi 2144 muzealiów.

Dział Historyczny powiększył swoje zbiory o 10 obiektów: 5 z nich związanych jest z historią miasta (m.in. mapa powiatu Zielona Góra z 1. poł. XX w., fragmenty sukna z Zakładów Polska Wełna, pocztówka przedwojenna Zielonej Góry, fragment zwoju Tory); jeden obiekt dotyczy historii regionu (tabliczka rejestracyjna na wóz podróżny), a 4 zabytki wzbogaciły Gabinet Numizmatyczny znajdujący się w strukturze działu.

Zbiory Działu Historycznego liczą 7563 obiekty, z których 2383 to zabytki związane z historią miasta i regionu a 5180 to numizmaty.

Dział Winiarski pozyskał do swoich zbiorów 1 obiekt z zakresu ceramiki – kamionkowy dzban, z przełomu XVIII i XIX w. Zbiory działu liczą 1557 obiektów.

## 3. PRACE BADAWCZE I NAUKOWE

Ważnym elementem działalności Muzeum Ziemi Lubuskiej były prowadzone przez kadrę merytoryczną prace badawcze

i naukowe, ściśle powiązane z działalnością merytoryczną działów. Ich zróżnicowana tematyka związana była z charakterem pracy, profilem zbiorów, organizowanymi wystawami, udziałem w projektach. Wyniki prac naukowo-badawczych prezentowane były na konferencjach, sympozjach, spotkaniach w ramach różnych projektów, organizowanych w Muzeum jak i poza naszą siedzibą, wśród których do najważniejszych należały:

- IV – XII 2016 – udział w międzynarodowym projekcie *In Between? W poszukiwaniu lokalnych historii na pograniczach Europy* – projekt edukacyjny realizowany wspólnie z Instytutem Europejskiej Sieci Pamięć i Solidarność
  - IX 2016 – konferencja w MZL zorganizowana wspólnie z Uniwersytetem Zielonogórskim i Polskim Towarzystwem Historycznym – *Zielona Góra – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość* (5 referatów i 5 wystąpień muzealników)
  - X 2016 – konferencja w Seelow i Kostrzynie – „*Stara ojczyzna – Nowa ojczyzna*” – *Niemieckie i polskie muzea po obu stronach Odry po II wojnie światowej* (referat)
  - X 2016 – konferencja *25 lat niepodległości Ukrainy* (referat)
- Prace naukowo-badawcze dotyczyły rozmaitych aspektów szeroko rozumianej sztuki i historii, często związane były również z naukowym opracowaniem zbiorów i tematów badawczych w związku z organizowaniem wystawy i opracowaniem tekstów do różnych publikacji, a w poszczególnych działach do najważniejszych należały:

### Dział Sztuki Współczesnej

- Kwerendy, gromadzenie obiektów i materiałów biograficznych, opracowanie tekstów do katalogów i informatorów dotyczących życia i twórczości artystów, w związku z organizacją 4 ekspozycji: trzech wystaw plastyków zielonogórskich – Hilarego Gwizdały z okazji jubileuszu 100-lecia urodzin artysty (IV-VI 2016), Jolanty Zdrzałik (VI – IX 2016); Haliny Maszkiewicz (IX–XI 2016) oraz Franciszka Starowieyskiego (XI 2016-II 2017).

### Dział Sztuki Dawnej

- Prace badawcze obrazujące czynniki i elementy kształtujące proces budowy tożsamości kulturowej Zielonej Góry i regionu lubuskiego po II wojnie światowej.

### Dział Historyczny

- Pozyskiwanie i opracowywanie materiałów w związku z organizacją wystaw planowanych do realizacji: I 2017 – jubileuszowa wystawa związana z 100. rocznicą konsekracji kościoła pw. Najświętszego Zbawiciela w Zielonej Górze; 2018 r. – wystawa o historii i działalności Zastalu,
- kontynuacja prac nad rozprawą doktorską: *Życie religijne osób przesiedlonych podczas Akcji „Wisła” na Ziemi Lubuskiej*,
- opracowywanie tematów związanych z dziejami miasta i regionu oraz ich publikacja w wydawnictwach regionalnych,
- prace badawcze dotyczące: odczytania, przetłumaczenia i opracowania *Extract protocolli...*; życia religijnego wierznych Kościołów wschodnich; związane z tematem „Grünberg w Zielonej Górze”.

### Dział Winiarski

- kontynuacja prac badawczych nad zielonogórskim i lubuskim winiarstwem w związku z organizacją wystawy *Grempler Sect. Zielonogórski sekt od nowa* oraz redakcją



- tekstów do lokalnych czasopism i wykładami w Lubuskim Centrum Winiarstwa w Zaborze,
- rozpoczęcie prac badawczych związanych z opracowaniem monografii Lubuskiej Wytwórni Win w Zielonej Górze,
  - badanie życiorysu księdza Albana, księcia Löwenstein-Freudenberg-Wertheim.

#### Dział Współpracy Naukowej i Zagranicznej

- opracowywana tematyka badawcza: Tożsamość lubuska, Pionierzy Ziemi Lubuskiej, Muzealnictwo – współczesne relacje muzeum – zwiedzający, Polska i niemiecka emigracja zamorska XIX i XX wieku, Amerykańska działalność pomocowa dla Polski w czasie I i II wojny światowej, Polityka emigracyjna II RP, tematyka polonijna,
- badania terenowe i dokumentacja fotograficzna poniemieckich cmentarzy i miejsc po cmentarzach oraz kościołów powołanych w woj. lubuskim i zachodniej Wielkopolsce,
- badania związane z działalnością Państwowego Urzędu Repatriacyjnego na Ziemi Lubuskiej w związku z udziałem w projekcie realizowanym przez Instytut Zachodni i Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu – *Ziemia Zachodnie i Północne*.

#### 4. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

W roku 2016 Muzeum opublikowało:

**Katalogi (2):** L. Kania, *Hilary Gwizdała 1916-1991*; L. Kania, A. Pastuszek, L. Gluchowska, *Ogrody*.

**Informatory i foldery (8):** *Telemach Piliitsidis – malarstwo*; L. Dzieżyc, *Wilhelm Blanke (1873-1936) – malarz z Kargowej*; A. Sowa, I. Myszkiewicz, *Adam Sowa – wystawa fotografii – Przenikanie*; A. Cincio, *Grempler sekt – Zielonogórski sekt od nowa*. *Winnica Miłosz*; A. Polak, G. Biszczyński, *Dawne zielonogórskie restauracje – wystawa pocztówek z kolekcji dr. Grzegorza Biszczyńskiego*; M. Gawęda, *Halina Maszkiewicz – Zielona Góra – architektura – ludzie – kwiaty*; A. Maksymowicz, „*A dookoła obcy świat...*” – *Pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej*; M. Gawęda, A. Buttler, *Franciszek Starowieyski (1930-2009) – prace na papierze z kolekcji prywatnych oraz zbiorów własnych MZL*.

**Roczniki (2):** „*Ziemia Lubuska*” pod red. A. Maksymowicz, t. 2; „*Studia Zielonogórskie*” pod red. A. Toczewskiego, t. 21.

**Inne wydawnictwa (2):** „*Museion*” pod red. U. Rogowskiej, nr 38, nr 39.

**Plakaty (14):** 3 do wystaw i imprez: Hilary Gwizdała, Grecka Noc w Muzeum, Muskau Art Project – Adieu.

- 10 plakatów *Jazzujące Muzeum* do recitali jazzowych: Sławka Jaskułke, Kuby Stankiewicz, Piotra Orzechowskiego, Włodzimierza Nahornego, Jorgosa i Antonisa Skoliasów, Wilhelma Wyleżoła, Przemka Raminiaka, Kuby Płużka, Wojciecha Gogolewskiego – Trio, Wojciecha Niedzieli & Piotra Schmidta Duo.

- afisz – *Poszukujemy sobowtóra* (do castingu na sobowtóra *Dziewczynki ze słonecznikami*)

#### 5. DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWO-EDUKACYJNA

W roku 2016 w zakresie działań oświatowo-edukacyjnych zielonogórskiego Muzeum, kontynuowano wypracowane i cieszące się dużą popularnością cykliczne imprezy, jak również wprowadzono nowe formy w celu pozyskania

kolejnych sympatyków. Działania te były przeznaczone dla różnych kategorii wiekowych: dorosłych, dzieci i młodzieży szkolnej jak i przedszkolaków.

Wśród bogatej oferty oświatowo-edukacyjnej, adresowanej do szerokiego kręgu odbiorców, największą popularnością cieszyły się:

Studium Wiedzy o Sztuce i Historii – cykl wykładów, spotkań, organizowanych raz w miesiącu, na różne tematy i zagadnienia z zakresu sztuki i historii, w oparciu o nowo otwarte ekspozycje, ilustrowany obiektami ze zbiorów MZL, prezentacjami multimedialnymi; adresowany do osób zainteresowanych problematyką spotkań, wśród których byli słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz młodzież szkolna. W ramach Studium odbyło się 9 spotkań.

Muzealne spotkania ze sztuką i historią – spotkania z komisarzami, kuratorami nowo otwartych wystaw, plastykami z okazji wernisaży wystaw (wg kalendarza wystaw na rok 2016)

Szkolenia dla metodyków, nauczycieli i uczniów – cykl spotkań prowadzony od 2010 r. wspólnie z Samorządowym Ośrodkiem Doskonalenia i Doradztwa. Tematyka wykładów, połączonych z prezentacjami multimedialnymi dotyczyła Zielonej Góry, jej historii i współczesności. W 2016 r. odbyły się 4 spotkania:

- III 2016 – *Cuda architektoniczne dawnej Zielonej Góry*
- VI 2016 – *Transformacja Zielonej Góry w latach powojennych*
- IX 2016 – *Wielkość i upadek Lubuskiej Wytwórni Win*
- XI 2016 – *Zielonogórskie pomniki i rzeźby plenerowe*

Z pamiętnika podróżnika – spotkania z zielonogórzanami, którzy w czasie swoich podróży zwiedzali ciekawe zakątki Polski, Europy i świata. W 2016 r. odbyły się 4 spotkania:

- I 2016 – *7000 kilometrów po wschodnim wybrzeżu USA*
- IV 2016 – *Tropiąc surykutki, czyli podróż do Namibii*
- VI 2016 – *Migawki z Kraju Smoka*
- X 2016 – *Rok bez zimy. Iran*

Koncerty kameralne. W 2016 r. odbyło się w Muzeum 37 koncertów. Większość z nich organizowana była w ramach cykli: *Jazzujące Muzeum* (10), z cyklu *Wieczory muzyki kameralnej* w wykonaniu uczniów i nauczycieli PSM I i II st. w Zielonej Górze (7), w ramach IV Międzynarodowego Festiwalu *Muzyka i wino* (2), XII Międzynarodowego Festiwalu Gitarowego i V Festiwalu *Arte del Violino*. Część koncertów towarzyszyła różnym muzealnym wydarzeniom: wernisażom, spotkaniom autorskim, promocjom.

Spotkania, promocje książek, wykłady, wśród których dużym zainteresowaniem cieszyły się:

- promocje publikacji wydanych przez MZL autorstwa pracowników MZL: L. Dzieżyc, *Muzealnictwo na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-2000*; I. Korniluk, *Lubuskie Towarzystwo Kultury 1957-1992*; „*Ziemia Lubuska*”, t. 1, pod red. A. Maksymowicz; I. Myszkiewicz, *Signum temporis. Zielonogórskie pomniki i rzeźby plenerowe* oraz innych wydawnictw: W. Kwaśniewicza, *Szable z polskiej przeszłości*; P. Karwowskiego, *Od likierów do luksusowej. Historia i leksykon produktów Lubuskiej Wytwórni Wódek Gatunkowych w Zielonej Górze*,

- spotkania z wybitnymi historykami i przedstawicielami nauki polskiej; prof. Stanisławem Nicieją o Kresach

Wschodnich (X 2016), prof. Wojciechem Chudziakiem, archeologiem, specjalistą od problematyki Słowian Zachodnich we wczesnym średniowieczu (XII 2016).

W 2016 roku w Muzeum odbyły się interesujące imprezy, wśród których do najciekawszych należały:

**JUBILEUSZ „DZIEWCZYNKI ZE SŁONECZNIKAMI” OLGI BOZNAŃSKIEJ (IV – VI 2016)**

– uroczystości związane z 125. rocznicą namalowania tego rankingowego w naszych zbiorach dzieła, rozpoczął casting na sobowtóra dziewczynki z obrazu. Zgłosiło się 28 kandydatek z całej Polski (m.in. z Warszawy, Krakowa, z Wielkopolski, najwięcej z Zielonej Góry i okolic). Główne jubileuszowe obchody odbyły się 1 VI 2016 r., podczas których ogłoszono wyniki castingu oraz w ramach cyklu *Arcydzieła polskiego malarstwa*, obok naszego obrazu zaprezentowano dwa inne dzieła Olgi Boznańskiej: *Mnich przy winie* ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu i *Portret matki artystki*, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie. Wysłuchano również referatu Urszuli Kozakowskiej-Zauchy z Muzeum Narodowego w Krakowie o życiu i twórczości artystki.

**JAZZUJĄCE MUZEUM (I – XII 2016)**

– cykl spotkań artystycznych, podczas których raz w miesiącu odbywały się recitale najwybitniejszych polskich pianistów jazzowych połączone z pokazem wybranego dzieła z kolekcji Muzeum. W roku 2016 odbyło się 10 spotkań:

I 2016 – recital jazzowy Sławka Jaskułke, prezentacja obrazu Mariana Szpakowskiego (1926-1983) *Kompozycja I* z cyklu 65/66, 1966 r.

II 2016 – recital fortepianowy Kuby Stankiewicza, prezentacja obrazu Edwarda Dwurnika *Zielona Góra* z cyklu *Podróże autostopem*, 1980 r.

III 2016 – recital fortepianowy Piotra „Pianohooligana” Orzechowskiego, prezentacja obrazu Włodzimierza Pawlaka *Husaria*, 1985 r.

IV 2016 – recital fortepianowy Włodzimierza Nahornego, prezentacja obrazu Stanisława Ignacego Witkiewicza *Portret Józefiny Konińskiej*, 1936 r.

V 2016 – koncert Jorgosa i Antonisa Skoliasów – w ramach Greckiej Nocy w Muzeum

VI 2016 – recital jazzowy Piotra Wyleżoła, prezentacja obrazu Jerzego Nowosielskiego *Półakt z okularami*, 1968 r.

IX 2016 – recital jazzowy Przemka Raminiaka, prezentacja obrazu Jerzego Krawczyka (1921-1969) *Kompozycja przestrzenna z filiżanką*, 1969 r.

X 2016 – recital jazzowy Kuby Płużka, prezentacja asambłażu Władysława Hasióra (1928-1999) *Opiekun*, 1982 r.

XI 2016 – recital jazzowy Wojciecha Gogolewskiego Trio (z udziałem Pawła Pańty i Adama Lewandowskiego), prezentacja obrazu Tadeusza Dominika (1928-2014) *Kompozycja zielona*, 1962 r.

XII 2016 – recital Wojciecha Niedzieli & Piotra Schmidta Duo, prezentacja obrazu Jana Dobkowskiego *Spacer po własnym ogrodzie*, 1970 r.

**GRECKA NOC W MUZEUM – 21 V 2016**

– wielogodzinna impreza w gmachu Muzeum i przed, przybliżająca mieszkańcom miasta sztukę i kulturę starożytnej Grecji. W bogatym i zróżnicowanym programie dziewiętej

z kolei muzealnej nocy, znalazło się wiele atrakcji m.in.: happening w wykonaniu Teatru Terminus a Quo, warsztaty plastyczne *Starożytni Grecy wspaniali swą historię na wazach spisali... a my napiszemy swoją*, recitale piosenki greckiej, koncerty, konkurs wiedzy, wykłady o sztuce, historii i kuchni greckiej, specjalnie przygotowane wystawy: obrazy Joanny i Michała Hrisulidis oraz malarstwo Telemacha Pilitsidisa.

**WIECZÓR W KLIMACIE SZABATOWO – PURIMOWYM – 5 III 2016**

**W DRODZE DO ZIEMI OBIECANEJ – 26 VIII 2016**

– to spotkania z kulturą żydowską przygotowane przez Lubuską Fundację Judaica, z którą zielonogórskie Muzeum owocnie współpracuje od wielu już lat. Efektem tej współpracy są spotkania, realizowane rokrocznie w siedzibie MZL, z szeroko rozumianą kulturą żydowską. Podczas sierpniowego spotkania, w jego programie obok wykładów, śpiewów, tańców i degustacji potraw żydowskich zaprezentowano nowy nabytek MZL – zwój Tory podarowanej do MZL przez mieszkańca Zielonej Góry.

**ZIELNOGÓRSKIE ZADUSZKI – 3 XI 2016**

– wieczór wspomnień poświęcony pamięci postaci życia społecznego, kulturalnego i naukowego naszego miasta, których pożegnaliśmy w minionym roku. Wspominano: Eugenię Pawłowską – dziennikarkę, honorowego obywatela Zielonej Góry, Zbigniewa Rajche – kronikarza czasu, fotografa oraz Tadeusza Marcinkowskiego – strażnika pamięci o Kresach Wschodnich.

W 2016 roku, w zakresie muzealnej edukacji, oprócz różnorodnych działań skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców, realizowano również bogatą ofertę dla dzieci i młodzieży szkolnej. Największą popularnością cieszyły się:

– lekcje muzealne – dla przedszkolaków, dzieci i młodzieży szkolnej przeprowadzono 119 lekcji na różnorodne tematy z zakresu sztuki, historii, plastyki, wiadomości o mieście i regionie; dużą popularnością cieszyły się zajęcia dla przedszkolaków w ramach działającej w Muzeum od 2013 r. Muzealnej Akademii Przedszkolaka (37 spotkań).

– Muzeoferie – dzięki dofinansowaniu Miasta Zielona Góra, w czasie trwania ferii zimowych przeprowadzono dla dzieci warsztaty edukacyjne powiązane z prezentowaną w przestrzeniach wystawienniczych ekspozycją *Wielobarwna kraina. Dolny Śląsk na dawnych pocztówkach* ze zbiorów Muzeum Narodowego oraz Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu.

– Wakacje w muzeum – muzealne spotkania ze sztuką i historią – 6 spotkań dla dzieci z półkolonii zorganizowanych w szkołach zielonogórskich.

– Magia świąt Bożego Narodzenia – projekt zrealizowany przy pomocy finansowej Miasta Zielona Góra w ramach programu „Edukacja i wychowanie”; adresowany do uczniów szkół podstawowych, jego celem było zapoznanie dzieci z tradycjami związanymi ze świętami Bożego Narodzenia w Polsce i na świecie (6 warsztatów edukacyjno-plastycznych).

– Raz, dwa, trzy. Kultura i Ty – projekt adresowany do dzieci szkolnych spoza Zielonej Góry, opracowany przez Stowarzyszenie Przyjaciół Teatru Lubuskiego, sfinansowany ze środków Fundacji PZU. Organizatorzy projektu do jego realizacji zaprosili dwie inne instytucje kultury: Muzeum

Ziemi Lubuskiej i Biuro Wystaw Artystycznych. Edukatorzy tych trzech placówek poprzez różnorodne działania edukacyjne przybliżali dzieciom, które na co dzień, z różnych względów rzadko przyjeżdżają do Zielonej Góry, specyfikę tych instytucji kultury; w MZL odbyło się 7 spotkań.

- Towarzystwo dzieciom – impreza integracyjna z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka zorganizowana wspólnie z Zarządem Regionu Lubuskiego TPD w Zielonej Górze, podczas której gościliśmy w Muzeum ok. 100 dzieci z woj. lubuskiego.

## 6. IMPREZY PLENEROWE

- 3 V 2016 – spotkanie przed Muzeum, przy pomniku Klemensa Felchnerowskiego – publiczne czytanie Konstytucji 3 Maja z okazji 225. rocznicy jej uchwalenia.

- 21 V 2016 – *Nie udawaj Greka* – widowisko plenerowe – happening w wykonaniu Teatru Terminus a Quo podczas Greckiej Nocy w Muzeum.
- 28 VI 2016 roku – uroczystość przed gmachem Muzeum Ziemi Lubuskiej – odsłonięcie tablicy poświęconej pamięci dr. inż. Ireneusza Wróbla.

## 7. ZADANIA INWESTYCYJNE

W 2016 roku zielonogórskie Muzeum kontynuowało prace przygotowawcze związane z inwestycją „Rozbudowa i modernizacja Muzeum Ziemi Lubuskiej”. W ramach tego zadania wykonano częściowo modernizację projektu budowlanego.

Ponadto rozpoczęto realizację zadania „Stworzenie portalu e-usług w Muzeum Ziemi Lubuskiej”.

## 8. POZYSKIWANIE ŚRODKÓW FINANSOWYCH Z PROGRAMÓW UNII EUROPEJSKIEJ, FUNDACJI, FUNDUSZY, PROGRAMÓW OPERACYJNYCH I INNYCH ŹRÓDEŁ POZABUDŻETOWYCH

Lp.	Nazwa zadania	Źródło finansowania	Całkowity koszt zadania w zł	Kwota dofinansowania w zł
1.	<i>Ferie zimowe w muzeum w ramach zadań z zakresu „Edukacja i wychowanie”</i>	Miasto Zielona Góra	1192	1000
2.	Organizacja wystawy „ <i>A dookoła obcy świat...</i> ” – <i>pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej</i>	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	4020	2000
3.	<i>Hilary Gwizdała</i> – organizacja wystawy, katalog	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	7000	5000
4.	Grecka Noc w Muzeum	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	15 000	5000
5.	Organizacja wystawy z cyklu <i>Winnice lubuskie – Winnica Miłosz</i>	Zarząd Województwa Lubuskiego Towarzystwo Przyjaciół MZL	2840	2000
6.	<i>Jazzujące Muzeum</i>	Zarząd Województwa Lubuskiego Towarzystwo Przyjaciół MZL	23 540	4000
7.	<i>Jazzujące Muzeum</i>	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	27 000	10 000
8.	<i>Magia świąt Bożego Narodzenia</i> w ramach zadań z zakresu „Edukacja i wychowanie”	Miasto Zielona Góra	2786	2500
9.	Wydanie publikacji „ <i>Studia Zielonogórskie</i> ”, t. 21, pod red. A. Toczewskiego	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	3600	3000
10.	Wydanie publikacji „ <i>Ziemia Lubuska</i> ”, t. 2 pod red. A. Maksymowicz	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	5000	4000
11.	<i>Zielonogórskie Zaduszki</i>	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	3050	3000
12.	Rozbudowa i modernizacja Muzeum Ziemi Lubuskiej.	Zarząd Województwa Lubuskiego	31 000	31 000
13.	Stworzenie portalu e-usług w Muzeum Ziemi Lubuskiej.	Zarząd Województwa Lubuskiego	599 072	17 220

## 9. INNE INFORMACJE

W 2016 roku zielonogórskie Muzeum prowadziło współpracę z instytucjami zagranicznymi, m.in. Fundacją Księcia Pücklera w Bad Muskau, Haus Schlesien w Königswinter, Fundacją Park-Muzeum Księcia Pücklera i Zamek w Branitz.

W ramach kooperacji z Fundacją Park Księcia Pücklera w Bad Muskau, MZL wraz z Uniwersytetem Zielonogórskim zorganizowało w Nowym Zamku w Parku Mużakowskim dużą wystawę *Ogrody*, będącą już trzecią ekspozycją w ramach cyklu *Topografia Polskiej Sztuki Współczesnej*.

W 2016 roku Muzeum Ziemi Lubuskiej było nadal uczestnikiem dwóch programów związanych z polityką prorodzinną państwa: ZGrana Rodzina i Lubuska Karta Dużej Rodziny. Placówka nasza będąc partnerem w tych programach proponuje

dla posiadaczy kart zniżki ułatwiające dostęp do dóbr kultury. Z Kartą ZGrana Rodzina odwiedziło nas 108 osób, a z Kartą Dużej Rodziny było 20 zwiedzających.

W październiku 2016 roku zielonogórskie Muzeum uczestniczyło w drugiej edycji projektu *Włącz ich w kulturę*, finansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Szkolenie dla pracowników Muzeum prowadzili przedstawiciele Fundacji Kultury bez Barrier z Warszawy. Jego celem było zapoznanie muzealników z doświadczeniami i pomysłami umożliwiającymi tworzenie muzeów i wystaw dostępnych również dla osób z różnymi dysfunkcjami narządu wzroku i słuchu. Efektem końcowym szkolenia było opracowanie audiodeskrypcji do najważniejszych obiektów znajdujących się na ekspozycjach w zielonogórskim Muzeum. W 2017 roku kontynuowana będzie współpraca z Fundacją Kultury bez Barrier.

#### 10. STAN ZBIORÓW MUZEALNYCH Z UWZGLĘDNIENIEM POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁÓW na 31 XII 2016

Lp.	Dział	Ilość
		2016 rok
1.	Sztuki Współczesnej	6501
2.	Sztuki Dawnej	2144
3.	Winiarski	1557
4.	Historyczny	7563
	razem	17 765

#### 11. REALIZACJA ZADAŃ

Lp.	Nazwa zadania	Ilość
		2016 rok
1.	Wystawy w siedzibie	29
2.	Wystawy poza siedzibą	8
3.	Imprezy plenerowe i festyny	3
4.	Lekcje i pokazy muzealne	119
5.	Pozyskane eksponaty	23
6.	Frekwencja	26 310 osób

## Z życia Muzeum – ważniejsze wydarzenia maj 2016 – grudzień 2016

### MAJ 2016

**6 V** – Otwarcie wystawy pt. *Ty i ja to dwa cienie, jednak tylko twój moich marzeń spełnieniem* – liryka Wojciecha Śmigielskiego w obrazach Joanny i Michała Hrisulidis

**7 V** – Recital gitarowy Daniela Egielmana w ramach XII Międzynarodowych Spotkań Gitarowych

**11 V** – Wykład A. Czerniewicza pt. *Hilary Gwizdała, życie i twórczość* w ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii

**11 V** – Udostępnienie wystawy pt. *W kręgu kultury greckiej* ze zbiorów dr. M. Wojeckiego

**12 V** – Udostępnienie wystawy pt. *Telemach Piliitsidis – malarstwo*

**19 V** – 60. koncert uczniów i nauczycieli z Państwowej Szkoły Muzycznej w Zielonej Górze z cyklu *Wieczory muzyki kameralnej*

**21 V** – Grecka Noc w Muzeum

W programie: *Nie udawaj Greka* – happening w wykonaniu Teatru Terminus a Quo; *Starożytni Grecy wspaniali swą historię na wazach spisali... a my napiszemy swoją* – warsztaty edukacyjno-plastyczne pod kierunkiem K. Bettiuk; *Hellada w rytmie Zorby* – recital piosenki greckiej w wykonaniu Yannisa Bourasa; *Grexit* – konkurs wiedzy o historii i kulturze Grecji pod kierunkiem A. Czerniewicza; *Dyskomfort (nowo)Greków* – wykład prof. Iliasa Wrazasa; *Omal, dipat, tik* – tańce Greków pontyjskich w wykonaniu Kariny Trapezanidou, Sofii Kandilaptis, Michalisa Chrisoulidisa i Kostasa Kundelisa; *Fryzury spod Olimpu* – pokaz fryzur starożytnych w wykonaniu uczniów Zespołu Szkół i Placówek Kształcenia Zawodowego w Zielonej Górze; *Znani poza riwierą, czyli Grecy wśród nas* – prezentacja dr. S. Woźniaka; *Grecy na Ziemi Lubuskiej* – wykład

dr. M. Wojeckiego; *Kreta, gdzie wszystko zmienia się w złoto* – pokaz slajdów podróżniczych J. Wnorowskiego; *Grecja od kuchni* – wykład dr. A. Cincio, T. Kowalskiego i A. Szcześniaka o winie i kuchni greckiej; *Grecja w pieśniach* – koncert zespołu *Kolos* – Jorgos i Antonis Skolias; *Biblioteka (prawie) Aleksandryjska*; Ponadto wystawy specjalne: *Ty i ja to dwa cienie, jednak tylko twój moich marzeń spełnieniem* – liryka Wojciecha Śmigielskiego w obrazach Joanny i Michała Hrisulidis; *Telemach Piliitsidis – malarstwo*; *W kręgu kultury greckiej* – wystawa ze zbiorów dr. M. Wojeckiego oraz wystawy stałe i czasowe eksponowane w MZL

**25 V** – Uroczyste pożegnanie odchodzącej na emeryturę głównej księgowej MZL Ireny Sławińskiej oraz kończącej pracę w naszej instytucji Beaty Radwańskiej

**31 V** – Z okazji Dnia Dziecka otwarcie wystawy pokonkursowej prac dziecięcych pt. *Dbam o piękno mego domu Ziemi*; wręczenie nagród laureatom tego konkursu oraz konkursu poetyckiego pt. *Miasto moich marzeń* zorganizowanych przez TPD w Zielonej Górze

### CZERWIEC 2016

**1 VI** – Uroczysty jubileusz 125. rocznicy powstania obrazu Olgi Boznańskiej *Dziewczynka ze słonecznikami* ze zbiorów MZL, prezentacja dwóch innych obrazów tej artystki – *Mnich przy winie* ze zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu i *Portret matki artystki* ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz wykład U. Kozakowskiej-Zauchy pt. *Olga Boznańska – wielka, bardzo wielka artystka* w ramach cyklu *Arcydzieła polskiego malarstwa*. Podczas imprezy przedstawienie laureatek castingu na sobowtóra

dziewczynki z obrazu Olgi Boznańskiej – Wiktorii Bargieł, Nadii Hardel i Kaliny Czechowskiej

**8 VI** – W ramach szkolenia dla metodyków, nauczycieli i uczniów wykład G. Wanatko pt. *Transformacja Zielonej Góry w latach powojennych*

**14 VI** – 61. koncert uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej w Zielonej Górze z cyklu *Wieczory muzyki kameralnej*

**15 VI** – Otwarcie wystaw:

– *Jolanta Zdrzalik (1938-2004) malarstwo i rysunek*

– *Wilhelm Blanke (1873-1936). Malarz z Kargowej*

**16 VI** – Recital jazzowy Piotra Wyleżoła w ramach cyklu *Jazzujące Muzeum* oraz prezentacja obrazu Jerzego Nowosielskiego pt. *Półtakt z okularami*, 1968, ze zbiorów MZL

**17 VI** – Otwarcie wystawy poplenerowej pt. *Adieu* realizowanej w ramach spotkań Muskau Art Project – *W poszukiwaniu tożsamości miejsca* w Galerii Nowy Wiek

**21 VI** – Koncert pt. *Junior Original Concert – koncert kompozycji dziecięcej* uczniów Szkoły Muzycznej „Yamaha” w Zielonej Górze

**22 VI** – Uroczyste przekazanie przez Waldemara Sawickiego do zbiorów MZL fragmentu zwoju Tory

**22 VI** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr. L. Dzieżyca pt. *Wilhelm Blanke – malarz z Kargowej*

**23 VI** – Koncert wokalny w wykonaniu Weroniki Gałek-Flasińskiej oraz Małgorzaty Schmidt

**28 VI** – Odświeżenie przed gmachem Muzeum tablicy poświęconej pamięci dr. inż. Ireneusza Wróbla

**29 VI** – Otwarcie wystawy fotografii Adama Sowy – *Przenikanie* w Galerii Twórców Galera

**29 VI** – W ramach cyklu *Z pamiętnika podróżnika* spotkanie z dr. L. Dzieżycem pt. *Migawki z Kraju Smoka*

**29 VI** – W ramach cyklu pt. *Wakacyjne spotkania z historią i sztuką* zajęcia dla dwóch grup dzieci z półkolonii „Akademii Talentów” pt. *Z kufra mojego pradziadka*

#### LIPIEC 2016

**6 VII** – Otwarcie wystawy pt. *Papcio Chmiel i Jego Podopieczni*

**6 VII** – W ramach cyklu pt. *Wakacyjne spotkania z historią i sztuką* zajęcia dla dzieci z półkolonii ze Szkoły Podstawowej nr 22 w Zielonej Górze pt. *Od patyka do elektronika. Historia mierzenia czasu*

**7 VII** – W ramach cyklu pt. *Wakacyjne spotkania z historią i sztuką* zajęcia dla dzieci z półkolonii z Domu Harcerza w Zielonej Górze pt. *Dzieje Zielonej Góry*

**13 VII** – W ramach cyklu pt. *Wakacyjne spotkania z historią i sztuką* zajęcia dla dzieci z półkolonii ze Szkoły Podstawowej nr 22 w Zielonej Górze pt. *Z kufra mojego pradziadka*

**31 VII** – Koncert w ramach V Festiwalu *Arte del Violino* poświęcony pamięci prof. Stanisława Hajzera w 25. rocznicę śmierci

#### SIERPIEŃ 2016

**3 VIII** – W ramach cyklu pt. *Wakacyjne spotkania z historią i sztuką* zajęcia pt. *Zielona Góra i jej tradycje* dla członków Stowarzyszenia Osób z Zespołem Downa w Zielonej Górze

**6 VIII** – Koncert w ramach V Festiwalu *Arte del Violino* pt. *Tańce świata*

**26 VIII** – Spotkanie pt. *W drodze do Ziemi Obiecanej* zorganizowane przez Lubuską Fundację Judaica

#### WRZESIEŃ 2016

**1 IX** – Otwarcie wystawy pt. *Ogrody/Gärten* w Nowym Zamku w Parku Mużakowskim zorganizowanej przez Muzeum Ziemi Lubuskiej, Uniwersytet Zielonogórski oraz Fundację „Park Księcia Pücklera Bad Muskau”

**7 IX** – Otwarcie wystawy pt. *Grempler Sect. Zielonogórski Sect od nowa* z cyklu *Winnice lubuskie*

**9 IX** – Otwarcie wystaw:

– *Portrety królów kurkowych XVIII – XX w.*

– *Dawne zielonogórskie restauracje* – wystawa pocztówek z kolekcji dr. Grzegorza Biszczyka

**14 IX** – Otwarcie wystawy Kamila Pietruczyka – pt. *Komiks i ilustracja* w Galerii Twórców Galera

**17 IX** – Wykład dr. A. Cincio pt. *Zielonogórskie wino w anegdotach* w Lubuskim Centrum Winiarstwa w Zaborze

**17 IX** – Wykład dr. L. Dzieżyca pt. *Sztuka sakralna i jej miejsce w procesie budowy tożsamości kulturowej Ziemi Lubuskiej po II wojnie światowej* z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa

**21 IX** – W ramach szkoleń dla metodyków, nauczycieli i uczniów wykład dr. A. Cincio pt. *Wielkość i upadek Lubuskiej Wytwórni Win*

**22 i 23 IX** – Zajęcia dla uczniów pt. *Co to jest muzeum* w ramach projektu pt. *Raz, dwa, trzy. Kultura i Ty*

**23 IX** – Otwarcie wystawy pt. *Zielona Góra – architektura – ludzie – kwiaty* w malarstwie Haliny Maszkiewicz

**28 IX** – Referaty pracowników MZL na konferencji naukowej pt. *Zielona Góra – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*, której organizatorami byli: PTH, MZL i UZ: G. Wanatko – *Cerkiew greckokatolicka w Zielonej Górze. Nowy obiekt w przestrzeni miasta*; dr L. Dzieżyc – *Zielona Góra między przeszłością a przyszłością – obraz miasta prezentowany przez MZL w Zielonej Górze*; dr A. Cincio – *Winiarstwo lubuskie po 1989 r.*; dr A. Polak – *Działalność Uniwersytetu Ludowego w Zielonej Górze w latach 1918-1921*; dr I. Korniluk – *Przyszłość Zielonej Góry leży na „Winnicy”. Działalność Towarzystwa Miłośników Zielonej Góry „Winnica” w latach 2014-2016*

**29 IX** – Recital jazzowy Przemka Raminiaka w ramach cyklu *Jazzujące muzeum* oraz prezentacja obrazu Jerzego Krawczyka pt. *Kompozycja przestrzenna z filiżanką*, 1969, ze zbiorów MZL

#### PAŹDZIERNIK 2016

**3-4 X** – Warsztaty dla pracowników MZL pt. *Włącz ich w kulturę* zorganizowane przez Fundację Kultury bez Barier

**5 X** – W ramach cyklu *Z pamiętnika podróżnika* spotkanie z Damianem Dukiewiczem pt. *Rok bez zimy. Iran*

**7 X** – Referat dr. L. Dzieżyca pt. *Przeobrażenia systemowe i ich wpływ na procesy integracyjne zachodzące po II wojnie światowej na przykładzie działalności zielonogórskiego muzeum* na konferencji pt. *Stara Ojczyzna. Nowa*

*Ojczyzna. Niemieckie i polskie muzea po obu stronach Odry po II wojnie światowej* w Kostrzynie nad Odrą

**8 X** – Referat G. Wanatko pt. *Niezależność Ukrainy a współpraca kulturalna. Wymiana młodzieży* na konferencji pt. *25 lat niepodległości Ukrainy*

**10 X** – Muzeum Ziemi Lubuskiej zostało uhonorowane pamiątkowym medalem z okazji 70-lecia Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego. Dyrektorowi MZL L. Kani medal wręczył dyrektor Muzeum w Międzyrzeczu A. Kirmiel

**12 X** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr. G. Biszczyńskiego pt. *Dawne zielonogórskie restauracje w świetle ikonografii karty pocztowej*

**12 i 13 X** – Zajęcia dla uczniów pt. *Co to jest muzeum* w ramach projektu pt. *Raz, dwa, trzy. Kultura i Ty*

**19 X** – Seminarium naukowe pt. *Ochrona dóbr kultury przed działaniami o charakterze przestępczym na terenach przygranicznych*

**19 X** – Trzeci wieczór wspomnień poświęcony zielonogórskiej artystce Agacie Buchalik-Drzydzde

**19 X** – Wręczenie dyrektorowi MZL Leszkowi Kani tytułu Honorowego Członka Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz Alicji Błażyńskiej Medalu Zasłużony dla ZUTW

**20 X** – Spotkanie z prof. Stanisławem Nicieją pt. *Historia i mitologia miast kresowych*

**20 X** – Koncert jazzowy Kuby Płużka połączony z prezentacją asambłażu Władysława Hasióra pt. *Opiekun* (1982) ze zbiorów MZL

**22 X** – Posiedzenie wyjazdowe Zarządu Głównego Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich

**26 X** – Otwarcie wystaw:

– „*A dookoła obcy świat...*” – pierwsze powojenne lata na Ziemi Lubuskiej

– *Nasze wspomnienia. Pamiątki kresowe ze zbiorów Wacława Nycza*

## LISTOPAD 2016

**3 XI** – *Zielonogórskie Zaduszki* – wieczór wspomnień o zielonogórcach, którzy odeszli: Eugenii Pawłowskiej, Zbigniewie Rajche i Tadeuszu Marcinkowskim

**9 XI** – W ramach szkolenia dla metodyków, nauczycieli i uczniów wykład I. Myszkiewicza pt. *Zielonogórskie pomniki*

**9 XI** – Otwarcie wystawy plakatów pt. *Powrót nad Odrę i Bałtyk* oraz wykład A. Koteckiego pt. *Ziemie Odzyskane zapomniana czy zapominana historia*

**9 XI** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr A. Maksymowicz pt. *Rola Polaków z Ameryki w odzyskaniu niepodległości Polski*

**16 XI** – Udostępnienie wystawy pt. *Artyści Galerii Nowy Wiek*

**17 XI** – Koncert zespołu Wojciech Gogolewski Trio z udziałem Pawła Pańty i Adama Lewandowskiego pt. *Skaldowie*

*na jazzowo* w ramach cyklu *Jazzujące muzeum* oraz prezentacja obrazu Tadeusza Dominika pt. *Kompozycja zielona*, 1962, ze zbiorów MZL

**21 XI** – Przekazanie do zbiorów MZL przez artystkę malarkę Halinę Maszkiewicz 7 obrazów jej autorstwa związanych z ikonografią Zielonej Góry z lat 1997-2013: *Winobranie*, 2012, olej, płótno; *Wieża ratuszowa*, 2007, olej, płyta; *Przejście do ulicy Żeromskiego*, 1997, tempera, papier; *Ul. Krawiecka*, 1997, tempera, papier; *Wieża Głódowa*, 1997, tempera, papier; *Ratusz*, 2001, akwarela, papier; *Starówka*, 2013, akwarela, papier

**23 XI** – Promocja książki Przemysława Karwowskiego pt. *Od likierów do Luksusowej. Historia i leksykon produktów Lubuskiej Wytwórni Wódek Gatunkowych w Zielonej Górze*

**23, 24, 25, 30 XI** – Warsztaty edukacyjno-plastyczne pt. *Magia świąt Bożego Narodzenia* dla uczniów szkół zielonogórskich – SP nr 10, SP nr 18, SP nr 11, SP nr 1

**25 XI** – Otwarcie wystawy pt. *Franciszek Starowieyski (1930-2009) – prace na papierze z kolekcji prywatnych oraz zbiorów własnych MZL*

## GRUDZIEŃ 2016

**1, 2 XII** – Warsztaty edukacyjno-plastyczne pt. *Magia świąt Bożego Narodzenia* dla uczniów SP nr 18 w Zielonej Górze oraz SP nr 1 w Żarach

**2 XII** – Wykład dr A. Maksymowicz pt. *Polscy emigranci z okolic Babimostu do Australii* w Towarzystwie Miłośników Ziemi Babimojskiej w Babimoście

**4 XII** – Koncert z cyklu IV Festiwal *Muzyka i wino* pt. *Kobieta wino i śpiew* – ze świata operetki

**9 XII** – Wykład prof. W. Chudziaka pt. *Wyspy na szlakach dalekosiężnych ziemi lubuskiej we wczesnym średniowieczu*

**11 XII** – Koncert z cyklu IV Festiwal *Muzyka i wino* pt. *Mazeł Tow – humor i weselna muzyka żydowska*

**12 XII** – Konferencja zatytułowana *Kierunki rozwoju polskiej regionalistyki*

**14 XII** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr A. Maksymowicz pt. *Powojenna rzeczywistość na Ziemi Lubuskiej w świetle wystawy „A dookoła obcy świat...”*

**15 XII** – Koncert – Wojciech Niedziela & Piotr Schmidt Duo w ramach cyklu *Jazzujące muzeum* oraz prezentacja obrazu Jana Dobkowskiego pt. *Spacer po własnym ogrodzie*, 1970, ze zbiorów MZL

**18 XII** – Koncert świąteczny Stowarzyszenia Pro Musica

**21 XII** – Koncert Zespołów Kameralnych PSM I i II st. w Zielonej Górze

**21 XII** – Udostępnienie *Winiarni mieszczańskiej* w nowej aranżacji

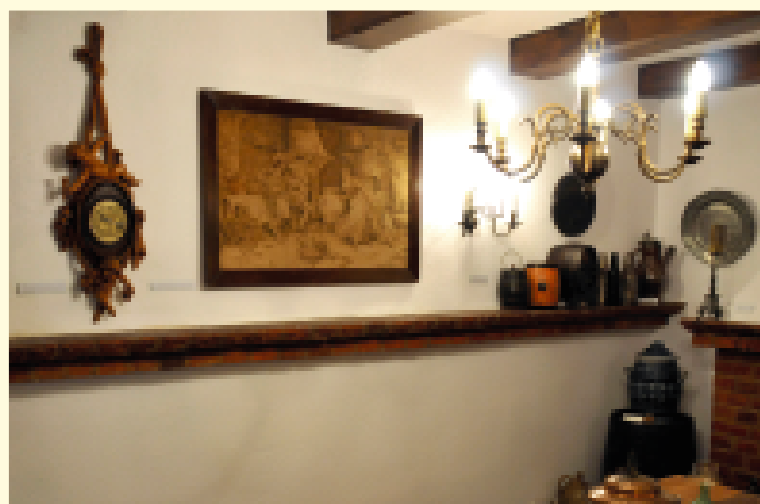
Opracowała: **Urszula Rogowska**

## Wydawca: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Redaguje zespół: Emilia Ćwilińska, Anitta Maksymowicz, Alina Polak, Zofia Zalewska  
Zdjęcia: Alicja Błażyńska, Mariusz Kowalski; skanowanie, zdjęcia: Igor Myszkiewicz

Redaktor naczelna: Urszula Rogowska

**Winiarnia mieszcząca  
Ekspozycja dawniej i dziś**





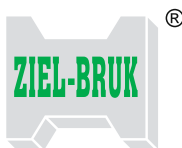
Muzeum Ziemi Lubuskiej, al. Niepodległości 15, 65-048 Zielona Góra,  
tel. 68-327-23-45, fax 68-324-65-61, www.mzl.zgora.pl, e-mail: muzeum@mzl.zgora.pl

## MECENASI IMPREZY



ELŻBIETA POLAK  
MARSZAŁEK  
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

JANUSZ KUBICKI  
PREZYDENT MIASTA  
ZIELONA GÓRA



Współpraca: dr Mieczysław Wojecki



Ziemia Lubuska - Uniwersalny Regionalny Wzrost

Partnerzy medialni:

